204276
SAYI : 48
2003 / 2
FİYATI: 2.500.000 TL
ISSN 1301 - 6784
NİSAN - HAZİRAN 2003

çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

ᲙᲣᲚᲢᲣᲠᲣᲚᲘ ᲙᲠᲔᲑᲣᲚᲘ

Güzellikler Diyarı ARTVİN
İvaneli
www.livaneligazetesi.com
Nisan 2003
" Mavi - Yeşil Gülüşlü İnsanların Gazetesi "

"Eko Trend" ile Kur deyiz
Ekonominin sesi, kulağı, sektörün iletişimcisi, yöneticisi, gerekseler yatırımcı, barajlı şişe dağıtıcısının tamsözlüğü, biyografisi, röportajların yer aldığı EKO TREND her pazar TGRT de Saat 9.30'da yayına giren programla artık ekranınızı televizyonda da güçlü esecek.
Programa katılmak için lütfen YEN EKONOMİ A.Ş. (0212) 275 76 33-34-35
Fiyat: 1 dolar= 1,420 (Şubat)

Prof. Dr. Ekrem Erden bütün sır perdelerini araladı

GİZLENEN 6 SEBEP

İvaneli ARAŞTIRMA HABER GAZETESİ

İşte Amerika ve İngiltere'nin Irak'a saldırmasının arkasında yatan gerçekler

1 PETROL ZENGİNLİĞİ

Dünya petrolünün yüzde 25'ini ABD tüketiyor. Çin, Rusya, Japonya, Almanya ve Fransa'nın toplam tüketimleri bile yüzde 21. Irak, dünyanın en büyük petrol rezervine sahip. Savaşa sahne olan topraktan ele geçirenler tam 100 yıl petrol sıkıntısı çekmeyecek. Irak Savaşı'nda bir diğer hedefte İran doğalgazı. Fransa, Rusya ve Almanya gibi ülkelerin karşı çıkışları sadece ve sadece bu enerji kaynaklarının elerinden çıkacak olmasında ki korku.

2 CİHAN HAKİMİYETİ

ABD cihan hakimiyetine karar vermiş durumda. ABD, Afganistan'da bunun için savaş açtı. ABD, Afganistan savaşı ile Çin, Hindistan, Rusya ve Japonya gibi büyük ülkelere "ben buradayım" mesajı verdi. Çünkü ABD'nin Orta Asya'daki hakimiyetine karşı koyacak ülkeler bunlar. ABD, Afganistan savaşı ile bunu önledi. Şimdi Irak Savaşı ile Ortadoğu'daki hakimiyetini pekiştirme çabasında.

3 ŞAHİNLER VE İSRAİL

ABD yönetimindeki üst düzey şahinler Musevi asıllı. Şahinler grubunun tamamı İsrail ile din ve kan bağı bulunduğu görülüyor. ABD'nin Irak'a saldırmasının bir sebebi de İsrail'in güvenliği. ABD İsrail topraklarını kendi toprağı gibi kabul ediyor. ABD ile İsrail'in toprak bütünlüğü özdeş. İsrail ABD için bir askeri üs ve egzoz gibi. ABD'nin Ortadoğu'da sağladığı her başarı İsrail'e yarıyor. Bir anlamda İsrail'in çıkarlarını temsil ediyor.

4 FİLİSTİN YARDIMI

ABD'nin kendine yönelik terörde, terörü kaynağında kurutma çabasında. "ABD, biz eğer terörü yerinde halledemezsek topraklarımıza taşınır" düşüncesinde. Saddam'ı el El Kaide örgütüne destek vermesi mümkün değil. Saddam, Filistin'e destek veriyor. Filistin'in, İsrail'a yönelik her saldırısında Saddam, bu ülkeye 10-25 milyon dolar para dağıtıyor. ABD, Irak Savaşı ile bunu da kesmek istiyor.

5 SINIRLAR DEĞİŞECEK

Savaş sonrası Irak'ta büyük oranda sınır değişiminin sağlanması, yeni yapı ve devletlerin kurulması amaçlanıyor. Irak'ın içerisinde değişik gruplar var. Bu gruplardan güneydeki Şiilerim İran ile, ortasındaki Araplarım Ürdün ile ve kuzeyindeki grupların Türkiye ile bağlı var. Bölge İran, Türkiye, Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan ve Kuveyt'i içine alacak bir ateş çemberi içinde kalıyor.

6 SİLAH SANAYİ

Silah sanayindeki teknolojinin hızla gelişiği ve yüksek teknoloji içeren silahların denenmesi için savaşların kaçınılmaz. ABD, bu savaşla hem yeni silahları deneyecek hem de piyasara pazar bulacak. Bundan sonra özellikle gül bölgesinde ki silahlar arasında sık sık savaşların çıkması kaçınılmaz. Her türlü silahların kullanıldığı, uzun süren fakat sınırların değişmediği savaşlar. Tıpkı 8 yıl süren Irak- Iran Savaşı gibi.

> HABERİN DEVAMI PETROL SAYFASI 7'DE

İnsaf başkan insaf

Kars Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu, Doğu Kapısı'nı Karadenizli işadamları, Karadenizli politikacılar, Karadeniz mafiası tarafından ellerinden alındığını iddia etti

> Akıl almaz sözler

Yanı başımızda Irak yerle bir olurken, dünya savaş konuşurken, milyarlarca insan sokaklara döküldüp "Savaşa Hayır" derken Kars Belediye Başkanı'nın talihsiz sözler. Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu bakın neler söylüyor. " Karadeniz işadamları, Karadeniz politikacıları, Karadeniz mafyası bizi bu Doğu kapısını elimizden aldılar. Bugün Erivan'a, Gümrü'ye gidyorsunuz oradaki mallar tamamen Türk malları. Türk TIR'ları ve otomobilleri kol gezıyor. Tüm bunlar Karadeniz üzerinde yapılıyor."

> Kehanette bulundu

"Karadenizlilerin şimdi bir hedefleri daha var. Hopa üzerinden Batum'a bir demiryolu döşetip bu bölgenin ürünsü sağlamak" diyen Alibeyoğlu hezeyanlarına şöyle devam ediyor. "Kars-Tiflis Demiryolu hızlar zaman hayata geçmeyecek" Başkan son olarak bir de kehanette bulunuyor. "Erivan'dan Trabzon'a ve Erivan'dan İstanbul'a haftada iki kez uçak seferi olmasına rağmen, bütün Türk malları buralarda satılmasına rağmen o zaman bu ambargo kime arkadaşlar? Bu ambargo sadece Kars, Ardahan ve Iğdır'a uygulanmakta."

Acarlarda mini Artvin platformu

Acarlar anlamlı bir yemeğe ev sahipliği yaptı. Acarlar Şirketler Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı İsmet Acar, TBMM'de Artvin Milletvekili Yüksek Çorbacıoğlu, Artvin Belediye Başkanı Emin Özgün ve Gürcistan Sağlık Bakanı Amiran Gamkrelidze onurunu Acarlar Collesium'da bir yemek verdi. Adeta mini Artvin platformuna dönüşen yemekte Artvin için yapılabilecekler konusunda mini bir beyin fırtınası edildi. Yemekte Vali Sami Seçkin, Prof.Dr. İsmet Dindar, Op. Dr. Mikail Kaya, Hüseyin Gündüz, Artvinliler Hizmet Vakfı Başkanı Hızır Güneş, Başkan Vekili Muhterem Yılmaz, TESK Başkanı Yardımcısı Demirhan Eşiz, CHP eski Artvin Milletvekili Metin Arifoğlu'nu, Gürcistan Eski Başyardımcı Bakanı Demir Mamgiadze, Av. Ekrem Çelebiler, Acarlar Şirketler Topluluğu üst düzey yöneticilerinden Em. Albay Tuğrul Babaoğlan, Cetin Halimoğlu, Artvinliler Hizmet Vakfı sayman Hilmi Takaz ve üye Ünal Kaya, Türk- Gürcü Vakıflar Ortak Kurul Müdürü Mevlüt Artvinli ile beraber Artvin Belediyesi'nden Selim Bilgin katıldılar.

> Savaş Yılmaz

Abhazya'da barış umudu

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Gürcistan Devlet Başkanı Eduvard Şevardnadze Karadeniz kıyısında ki tatil şehri Soçi'de bir araya geldi. Abhazya'nın ele alındığı toplantıya Abhazya Başbakanı Genadi Gagulya'ya da katıldı.

Muhteşem gece

7 Mart Artvin'in Kurtuluş Günü Yıldönümü için çeşitli illerindeki Üniversiteler tarafından coşkuyla kutlandı. Her yıl en büyük organizasyonlardan birini gerçekleştiren Artvinliler Hizmet Vakfı, bu yıl da başarılı bir geceye imza attı. Cevahir Grand Otel'in muhteşem salonunda gerçekleşen geceye Şavşatlı Oktay, Selda Yazar, Zeynep Halvaşi, Bizim Yazar, Kazım Koyuncu, Bayar Şahin gibi Artvinli sanatçılar katıldı.

ACARCA
İsmet Acar

Canlı yayında savaş

Bu emrin canlı yayınla ilgili bir değil, Irak Savaşı'nda dikkatimi çeken önemli bir unsur var. Özellikle Amerikan televizyonlarının sergiledikleri performans, bakış açıları ve konuların işlenmesi. Bu yayınlarda ve getirdikleri yorumlar harika. Sunu gördüm ki askerlerimiz her türlü ufak yönlendirmesinde sivil inisiyatifin önündeler. Şu insanı üzen, yıkan savaş görüntülerinden yine bu gün tek konu bu. Görüyorum ki askerler Ortadoğu'da iyi derecede güç yönetiyorlar. Bir kere, ülke pozisyonları konusunda her türlü bilgiye sahipler. Türk Silahlı Kuvvetlerini de bu gün tek örnek alıyorum. Çeşitli üniversitelerinden canlı yayına katılıp olayları yorumlayan genç stratejik uzmanları da konuklara hakimler. Beyin fırtınaları edebiyatlar. Türkiye'yi sağlam bir yola götürecek değerlerimiz işte bunlar.

İÇİNDEKİLER

Akyazı'da ilaç operasyonu 2
Sahte nikah endişesi 3
Kahraman Koçak'ın mutlu günü 3
Kadıköy'de Artvin gecesi 4
4 bin kişi ile kurtuluş coşkusu 4
Sakarya'da KÖY-TUR depremi 5
Kavakçı ile dobra dobra röportaj 5

Artvinliler Hizmet Vakfı 82. Kurtuluş Yıldönümünü büyük coşkuyla kutladı

Bülent Akbaş Hopa Limanı Genel Müdürü ve 40 yıllık bir fotoğraf sanatçısı...

Kafkasya'ya yeni bir bakış açısı lazım

Kafkasya'da 250 milyonluk insanın yaşadığı 150 milyar dolarlık pazarda ağırlığımızı kaybediyoruz...Şimdi sözü bırakıp onsita dönemi arıyoruzdur. Bugün Kafkasya'da bir gövde gösterisi var.. Acara Özerk Bölgesi'nde çok oddi bir hareket dar konusu olmak...Çünkü Hazcası Türkiye'ye çok saçacaktır...Fotoğraf çekmekten büyük güç alıyorum.

> HAYATI AKBAŞ'IN röportajı 5'de

Gültekin Toker'e 'korkutan ödül'

Cezavindeyken "Barış" konulu resim yapan Gültekin Toker ödül kazandı ve sonra da tahliye oldu. Ödülünü almaya için evine gelen jandarmaları görünce soluğu Ağrı'da aldı. Gerçek anlatışları ca Sakarya'ya dönmek ödülü aldı.

Ormanları kurutan böceğe aşk tuzağı

Ordu'da başlayıp Artvin ve Kafkasya ormanlarında yüz binlerce binlerce ağacı kurutan 12 ayaklı kabuk böceğinin cinsel gücü arttırılarak üçüncü tuzaklara çekiliyor. Kutulara giren böcek yakılarak imha ediliyor.

Hopa'da sahte dolar operasyonu

Artvin Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğü ile Hopa Kaçakçılık ve Organize Suçlar Grup Amirliği ekiplerinin ortak çalışması sonucu Artvin içerisinde piyasaya 100 lik banknotlar halinde toplam 128 bin Amerikan Doları sürmek isteyen 6 kişi yakalandı.

www.livaneligazetesi.com e-mail: editör@livaneligazetesi.com
Ali Sami Yen Caddesi Likör Aralığı Sok. Sima Apt. A-C Blok Kat: 5 Daire: 15 Mecidiyeköy- İSTANBUL
Tel: (0212) 275 76 34 - 275 76 35 Fax: (0212) 336 94 08

İvaneli okumak Çoruh havzasına yapılan volkuluktur...
Güzellikler Diyarı ARTVİN

çveneburi
Kültürel Dergi

ISSN 1301-6784
Nisan-Haziran 2003 Sayı: 48
(Üç Ayda Bir Yayımlanır)

TOTAL
Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Osman Nuri MERCAN

Yayın Kurulu
Davut KAPTAN, Erdal KÜÇÜK (TSİVNARİDZE)
M. MUAZZEZ, Osman Nuri MERCAN, İberya ÖZKAN, Uğur TANİYAN (ZUBİENTİ), Mustafa YAKUT, Abdullah ZORLU (ZOİDZE)

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar
Ali ALTUN, Giorgi ANÇABADZE, Ayşe COŞKUN, Zehra COŞKUN, Fahrettin ÇİLOĞLU, Şota DOĞANADZE, Miheil GELİAŞVİLİ, Ulaş Başar GEZGİN, Özbey İMAMOĞLU, Nana KAÇARAVA, Erdal KÜÇÜK, İrine MARŞANİA, Oğuz MEDETOĞLU, Boris MİHAİLOV, Guram ODİŞARİA, İberya ÖZKAN, Murat ŞAHİN, Nodar ŞENGELİA, Hüseyin UYGUN, Abdullah ZORLU, Giorgi ZUMBADZE

Yazışma Adresi
Halaskârgazi Caddesi Simge Apt. No: 59
Kat: 6 D.5 Harbiye-İstanbul
Tel: (0212) 231 79 28-233 56 82
Faks: (0212) 246 02 27
İnternet: http://www.chveneburi.net
e-mail:cveneburi@cveneburi.cjb.net

Fiyatı
2.500.000 TL (KDV Dahil)

Dağıtım
DDP ve Dünya

Abone
ABONET
e.mail:abonet@abonet.net
(0212) 222 83 32 - 222 72 06 - 210 01 10
Faks: (212) 222 27 10

Dizgi ve Sayfa Düzeni
Şerife Uyur

Matbaacılık Hizmetleri
Livane (0212) 501 88 54

Baskı
Kitap Matbaacılık

Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş olmalı; derleme ve çevirilerde kaynak belirtilmeli; çeviri yazılar orijinaliyle birlikte gönderilmelidir.

içindekiler

NOE'S KİDOBANİ 2
Fahrettin ÇİLOĞLU

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Soykırım Sonrası Abhazya'da Rusya'nın Faaliyetleri ... 5
Boris MİHAİLOV

Türkiye ve Gürcüstan: İki komşu Halkın Refahı ve Barışı İçin İşbirliği ... 12
Şota DOĞANADZE

TARİH

Abhazya Tarihi Belgeleri Üzerine Kısa bir İnceleme ... 17
G. ANÇABADZE - N. ŞENGELİA

ETNOĞRAFYA-FOLKLOR

Maçaheli'de Geleneksel Şarkılar ... 23
İberya ÖZKAN

Ünye Gürcüleri - 2 ... 25
Murat ŞAHİN

Bir Gürcü Köyü: Melenağzı ... 28
Abdullah ZORLU

Türkiye'de Gürcü Köyleri - 25 ... 29
İberya ÖZKAN

Gürcü Atasözleri ve Deyişleri - 3 ... 30
Giorgi ZUMBADZE

Gürcülerde Halk Dansları - 10 ... 31
Oğuz MEDETOĞLU

EDEBİYAT-SANAT

Gürcü Yazını ... 32
Ulaş Başar GEZGİN

Ilia Çavçavadze'den Şiirler ... 35
Hüseyin UYGUN

Manastırdan Çıkan Diana ... 36
Guram ODİŞARİA

Kolay Okunan Resim ... 37
Ayşe COŞKUN

YAŞAM-KÜLTÜR

İnternet Dünyası - www.savsat.com. ... 38
Erdal KÜÇÜK (TSİVNARİDZE)

Gürcüstan'a Dost Ziyareti ... 39
Miheil GELİAŞVİLİ

Gürcüstan'ın Sağlık Sistemi ... 40

GÜRCÜCE

Lazca-Megrelce-Gürcüce-Türkçe Sözlük ... 42

Bulbulis Yubile - 10 ... 43

HABERLER-BASINDAN ... 44

Noe'S KidobanJ
(ნოეს კიდობანი)

Fahrettin ÇİLOĞLU

fahrettinciloglu@hotmail.com

İlyada'da iki Gürcü sanatçı

İlyada, Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi Turnacıbaşı Sokak'ta küçük bir galeri. Burada, uluslararası üne sahip iki Gürcü sanatçının, ressam Gogi Çagelişvili (გოგი ჩაგელიშვილი) ile seramik sanatçısı Otar Şarabidze'nin (ოთარ შარაბიძე) yapıtları sürekli sergileniyor.

İki sanatçının yaşadığı kentlerden biri de İstanbul olmuş. Gogi ve Otar sürekli İstanbul'da bulunmamakla birlikte, ikisinin de burada atölyeleri var.

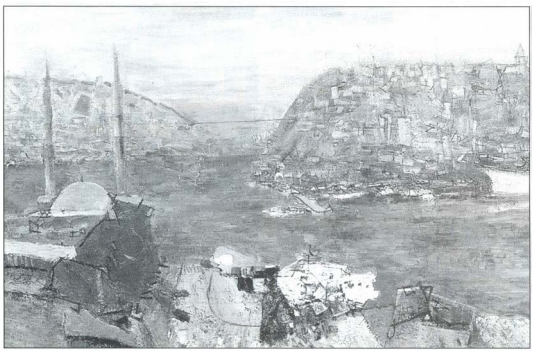

Gogi, pek çok İstanbul resmi yapmış ve resimleri 6-26 Nisan 2000'de Kabataş Kültür Merkezi'nde sergilemiş. Özellikle karlı İstanbul resimleri. Elene Ahvlediani'nin gene karlı resimlerini çağrıştırdı bana. Bu resimlere bakınca, yalnızca resimleri değil kışı da seviyorsunuz, İstanbul'u seviyorsunuz, Tiflis'i seviyorsunuz. Elene ile Gogi arasında başka paralellikler de buluyorum. Sanki aynı kapıdan içeri giriyor bu iki ressam, aynı pencereden dışarı bakıyor. Gogi'nin resimleri sanki mavi ve morlar cenneti. Elene'nin pek çok resminde ise kırmızı ve kiremit rengini görmezden gelemiyorsunuz. Ne var ki Gogi'nin soyuta yakın çalışmaları bu düşüncelerimi parçalıyor ve iki ressam arasında hiçbir ortak yan bulamıyorum. Bütün bu söylediklerim bir izlenim, resim eleştirisi değil.

Gogi, Yeni Zelanda'dan Kanada'ya çeşitli ülkelerde pek çok kişisel sergi açmış; pek çok karma sergiye katılmış. Resimleri Tiflis ve Moskova'daki müze ve sanat galerinlerinde yerini almış.

Otar, insanı düşler dünyasına sürükleyen seramikleriyle dünyayı dolaşmış. Azerbaycan'dan Kanada'ya pek çok ülkede kişisel sergi açmış, karma sergilere katılmış. 2001 yılında Kore'de, 2002 yılında Fransa'da düzenlenen bienallerde mansiyon almış. İstanbul Yeditepe Üniversitesi'nde ders vermiş.

Sanırım Gogi'nin resimlerindeki bütün renkler Otar'ın seramiklerinde de var. Gogi'nin resimlerini çeşitli biçimlerde katlarsanız Otar'ın seramiklerini, Otar'ın seramiklerini bir kâğıt yüzeyi gibi açarsanız Gogi'nin resimlerini elde edebilirsiniz. Belki de bu renkler bir araya getirmiştir bu iki sanatçıyı İlyada'da..

Otar'ın seramiklerinin neden beni düşler dünyasına sürüklediğini sanırım çözdüm. Onun çaydanlıklarını ben "Alaeddin'in Lambası"na benzetiyorum. Eğer dünyanız Gogi'nin resimleri olsaydı, o dünyada yaşamak için mutlaka Otar'ın seramiklerine ihtiyacınız olurdu. Onun kâselerini, vazolarını, çaydanlıklarını kullanırdınız.

Kim bilir, beni Elene ile Gogi. Gogi ile

Otar arasında dolaştıran asıl ortak şey, Gürcü motifleridir. Gürcü mitolojisinin, kültürünün, yaşamının ortak yansımasıdır.

Yolunuz Beyoğlu'na düşerse, İlyada'ya mutlaka uğrayın. Ömer Güneş'in Türk kahvesini de mutlaka için!

Bir şair, bir şiir

Titsian Tabidze (ტიციან ტაბიძე), çağdaş Gürcü şiirinin önde gelen adlarından biri. Güçlü anlatımı, düşünsel zenginliği, çok yönlü konularıyla çağdaş Gürcü şiirini önemli ölçüde etkilemiş bir şair. 1915 yılında Valerian Gaprindaşvili (ვალერიან გაფრინდაშვილი), Paolo İaşvili (პაოლო იაშვილი) gibi diğer Gürcü sembolistlerle birlikte "Mavi Boynuzlar" (ცისფერი ყანწები) adlı topluluğu kurmuş. 1893 yılında doğan şair, 1937 yılında, henüz 44 yaşındayken, Stalin rejiminin "Büyük Temizlik" olarak bilinen kıyımı sırasında öldürülmüş.

Tabidze'nin altı şiiri, Kemal Özüdoğru tarafından çevrildi ve *Cumhuriyet* gazetesinin 13 Mart 2003 tarihli *Kitap* ekinde yayımlandı. Ben burada bir başka şiirini Gürcüceden çevirerek sizinle paylaşmak istiyorum.

KARMAŞA

Giderim, gidiyorum ve şarkılar söylüyorum,
Yanımda götürüyorum Gürcüstan düşünü
Yontulmamış bir kamışım,
Dokunmadan öpüyor dudaklar beni.

Bin yüreğim olsaydı eğer,
Birlikte söküp çıkarırdım binini
Ancak güzelim, darılma bana,
Adam olarak hatırla beni, ihtiyaç duyduğunda

Bin salamuri uğultu salıyor,
Birlikte şarkı söylüyor Guria Dağları
Bu şarkıyla yakıştırıyorsan bana ölümü
Ölümden dolayı da darılmam sana
Bir zavallı şair bundan daha çok
Namusuyla ne isteyebilir başka.
Yüreğime on üç mermi sıkın.
Bu yeter babanızın ruhunu kurtarmaya.
1927

Eğitimde kadın gerçeği

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'ydü. Türk Sanayici ve İşadamları Demeği'nin (TÜSİAD) yaptırdığı bir araştırma, ülkemizdeki kadınların durumunu gözler önüne seriyor. Kadınların yüzde 28'i okuryazar değil. Bu demektir ki ülkemizde yaklaşık 9 milyon kadın ne okuyabiliyor, ne de yazabiliyor. Pek çok ülke nüfusundan daha fazla bu sayı. Araştırmada okuryazar olmayan kadın oranının Gürcüstan, Azerbaycan ve Ermenistan'da yüzde bir olduğu belirtiliyor. Bu ülkelerdeki okuryazar olmayan kadın nüfusları ancak küçük bir kasaba nüfusu kadar. Türkiye'de zorunlu olan ilköğretim çağındaki her 100 kız çocuktan 32'si okula kayıtlı değil.

Bir de ülkelere ve cinsiyete göre ortaöğretim okullaşma oranlarına bakalım. Ülkemizi İran'la kıyaslayalım örneğin, sonra da şapkamızı önümüze koyup düşünelim.

Ülke	Kız	Erkek
Almanya	88,5	88,3
Avusturya	88,7	87,7
Yunanistan	87,8	85,3
Gürcüstan	73,5	74,9
İran	68,1	74,1
Türkiye	43,2	59,0

Çilopi

Anadoluhisarı'nda Göksu Deresi kıyısında yürürken, yol kenarında bir ot dikkatimi çekti. Kendi kendime, "A, bu çilopi" dedim. Sesli olarak. Evet, bu çilopiydi (ჭალოფა). Ben bu bitkiyi bu adla tanıyordum ve gördüğüm anda da aklıma gelen sözcük bu olmuştu. Çocukluğumun geçtiği yerde hiç kimse "saz" demiyordu bu bitkiye. Ben de onu çilopi olarak tanımıştım ve belli ki çilopi olarak kalmış belleğimde.

Bizim "mamuli" kıyısında çok küçük sulak bir alan vardı. Bilemediniz dört metrekare, daha fazla değil. Sürekli su sızardı topraktan. Orada yetişirdi bu çilopi. Benim hatırladığım kadarıyla da tek bir işe yararlı. Çilopiden bir tür demet yapar, beşiğe yatırdıkları çocuğun apış arasında koyarlardı. Onun sayesinde çocukların çişleri etrafa yayılmaz, doğruca altlarındaki "havuz"a akardı. Beni şimdi gülümseten bu yöntemi hâlâ kullananlar var mıdır bilmiyorum.

Her yıl bir Portekiz alanı kadar orman dünyayı terk ediyormuş. Bazı bitki ve hayvanların nesli tükeniyormuş. Belki çilopi değil. ama onun beşikteki işlevi de sanırım yitip gitmiştir.

Bir kitap

İstanbul Gürcüleri (ქართველები კონსტანტინეპოლში). 1921 yılında İstanbul'da Gürcüce yayımlanmış bir kitap. Yazarı. İtalyan asıllı Eugenio Dallegio D'allesio. Yazar kitabı Fransızca kaleme almış. El yazısından. İstanbul Gürcülerinden Şalva Vardidze (შალვა ვარდაძე) Gürcüceye çevirmiş. Bir yıl önce Türkçeye çevirdiğim bu kitap. Acarlar otomotiv'in sponsorluğunda nihayet yayımlandı. Metin Acar'a buradan selam gönderiyorum.

Bu kitaptan. ta Bizans döneminden itibaren İstanbul'da bir Gürcü kolonisi olduğunu öğreniyoruz. Bu topluluk, kitabın basıldığı tarihte de varlığını koruyor. Öte yandan İstanbul. eski tarihlerde olduğu gibi. 1918-21 arasında bağımsız olan Gürcüstan'ın Batı dünyası ile ilişkilerinin önemli durağı. belki de üssü. Ancak bu durum 1921'de Gürcüstan'ın Sovyetler Birliği'ne katılmasıyla ortadan kalkıyor. Eğer Gürcüstan bağımsız kalsaydı, sanırım bugün İstanbul'da çok güçlü bir Gürcü topluluğu olurdu. Şişli'deki Gürcü manastırı ve kilisesi eskisi gibi etkinliğini sürdürür. burada bugün de Gürcüce gazete, dergi ve kitaplar basılıyor olabilirdi.

İstanbul Gürcüleri kitabının ilginç yanlarından biri. Osmanlı ülkesine göç etmiş Müslüman Gürcüleri de anlatması. Kitabın bu konuya ilişkin bir bölümünü burada aktarıyorum.

*

İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı ülkesindeki Müslüman Gürcüler ve nüfusu.

Türklerin İstanbul'u almasından. Gürcüstan'ın güney ve batı topraklarını ele geçirmesinden sonra tamamen yeni bir durum ortaya çıktı.

Hayli dirençli olan Gürcüler İslamı kabul etmek zorunda kaldılar. Geçen yüzyıllarda onların pek çoğu. yeni inancın etkisiyle ya da yaşam koşullarının dayatmasıyla. isteyerek ya da istekleri dışında Osmanlı ülkesine göç ettiler. Karadeniz kıyısı boyunca. Anadolu'nun içlerinde değişik yerlerde. ayrıca İzmit. Adapazarı ve Bursa yörelerinde yerleştiler.

Müslüman Gürcülerin büyük bölümü Osmanlı topraklarında yaşamaktadır.

Osmanlı ülkesindeki Müslüman Gürcülerin çoğunluğu 1877-1878 savaşı sırasında. Batum ve çevresindeki ilçelerden göç ettiler. Bu nüfusa şimdiki büyük savaş (Birinci Dünya Savaşı) sırasında yeni göçmenler eklendi.

Trabzon Rum Komitesi'nin sayımına göre Karadeniz Dağları eteklerinde en az 53.380 Gürcü yaşamaktadır. Başka bir saptamaya göre Samsun ve Tokat illerindekilerle birlikte. Gürcüler 64 kent ve köy kurmuşlardır. Tahmini olarak Gürcülerin nüfusu 140.000 kadardır. Kuşkusuz Lazlar (Megreller) bu sayıya dahil değildir.

Bunun dışında. Müslüman Gürcülerin önemli bir bölümü İstanbul ve çevresinde. Marmara Denizinin doğusunda ve güneyinde. İzmit ile Adapazarı yörelerinde ve güneyde Bursa'da yaşamaktadır. Her yerde köy tarımıyla uğraşmaktadırlar. Kent yakınlarında ve deniz kıyısında yaşayanlar ticaret de yapmaktadır. Köyleri hayli iyi durumdadır. Çukurova yöresinde, Halep yolunda da Gürcü köylerine rastlanır.

Bunlara Karadeniz kıyısındaki ilçelerde yaşayan Müslüman Gürcüler de eklenince. benim tahminime göre sayıları 300-400 bini bulur. Kurtuluş Savaşı sırasında, İzmit ve Adapazarı ilçelerinden. seyyar kuvvetler dışında. 7.000 Gürcü savaşa katılmıştır.

Düzeltme

Noe's Kidobani'nin ilkinde. "Kıssadan hisse" başlıklı yazıda. parantez içinde Latin harfleriyle çıkan sözcükler Gürcü harfleriyle olmalıydı: (iakob gogebaSvili) yerine (იაკობ გოგებაშვილი). (sagan-Zuri) yerine (საგანძური). Bu teknik yanlıştan dolayı özür diliyorum.

Soykırım Sonrası Abhazya'da Rusya'nın Faaliyetleri(*)

Boris MİHAİLOV

Rusya Federasyonu, kendisinin organize ettiği ve yürüttüğü 1992-1993 Abhazya savaşı sırasında onbinlerce insanın öldürülmesinde, işkenceden geçirilmesinde ve yüzbinlerce insanın (300.000 Gürcünün) kendi topraklarından sökülmesinde en aktif rolü oynadı. Bu rolü öylesine iyi oynadı ki, tüm dünyaya barış taraftarı bir ülke olduğunu gösterme ve iki taraf arasında barış elçisi olarak görev alma gibi rolleri de üstlendi. Daha da ileri gidip ayrımcılarla Gürcüstan hükümeti arasında yapay sınır yaratarak, bu sınıra kendi askerlerini barış ordusu olarak yerleştirdi. Gürcüstan'ın Abhazya bölgesinde Sovyetler Birliği zamanından kalan Gudauta üssünü boşaltma adıyla buradaki ağır silahları Abhaz ayrımcılara ücretsiz dağıttı. Gürcüstan sınırlarında yarattığı bu yapay uydu devletin ayakta kalabilmesi için tüm kurumlarını harekete geçiren Rusya Federasyonu (RF) gerek Bağımsız Devletler Topluluğu'nda (BDT) ve gerekse dünya kamuoyu önünde hep Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünü savunduğunu ifade ederken, Abhazya'da tam aksi hareket edip burdaki ayrımcılarla birlikte Abhazya'nın Gürcüstan'dan tamamen koparılıp RF'na katılması için bütün imkânları ve fırsatları değerlendirdi. Hatta en sonunda, Gürcüstan'ın tüm karşı çıkmasına rağmen Abhazya'da kalan Abhaz ayrımcılara RF pasaportu dağıtarak (100.000 civarında) bu insanları Rus vatandaşı yaptı. Bu olay dünya basınına "Abhazlar Ruslaştırıldı" şeklinde yansıdı. Böylece Gürcüstan'ın Abhazya bölgesini tamamen topraklarına katmak için kendince yasal zemin hazırlıklarını ilerletmeye başladı. Bu arada kurucusu olduğu BDT tarafından alınan "Ayrımcıların Tecrit Edilmesi" kararını hemen bozan ve bu konuda tek ülke olma özelliğini gösteren yine RF oldu. Bunun en son örneği olarak ayrımcılara sağladığı her türlü mali ve teknik destekle Sohumi-Soçi demiryolu hattını tekrar devreye sokması gösterilebilir.

Rusya'nın Organize Ettiği Abhazya Soykırımından Kurtulup Dağlarda Saklanan Kadınlar ve Çocukları

Gürcüstan'ın Abhazya bölgesinin kıyı kısmı her türlü uluslararası taşıma ve liman hizmetlerine kapalı olmasına ve bu trafiğe kapalı deniz kıyılarının kontrolü barış elçisi olarak RF'na verilmiş olmasına rağmen, RF ve Türkiye bandıralı gemiler Abhazya bölgesinin limanlarına serbestçe girip çıkmakta ve RF bu konuda hiçbir eylemde bulunmamaktadır.

RF, Abhazya bölgesindeki ayrımcıların yönetimini meşrulaştırmak ve ileride bu toprakları kendi topraklarına katmak için her türlü imkânı kullanmakta ve fırsatları değerlendirmektedir. Bütün dünya tarafından gayri meşru bir yönetim olarak bilinen Abhazya'daki ayrılıkçıların uluslararası alanda tanınması ve onlarla işbirliğine girmesini sağlamak için RF'nun rol aldığı bazı olaylar aşağıdadır:

Abhazya Soykırımında Kullanılan Patlamamış Bir Rus Bombası

1 Uluslararası Kızılhaç Komitesi ve Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü, ilk önceleri aç Abhaz halkına gıda yardımı yapmak, tuberkuloz ve kanser hastalarına ilaç sağlamak için Abhazya'ya davet edilmiş, daha sonra bu örgütler okullar,

evler, su ve kanalizasyon yapımı gibi işlerle ilgilendirilirdi ve yıllık 7-10 milyon İsviçre Frankı yatırım yapmaları sağlandı.

2. Birleşmiş Milletler'in UNİCEF, UNV ve OCHA örgütlerinin de Abhazya'da sürekli olarak faaliyet göstermesi sağlanmış ve bu örgütlere yıllık 2,5 milyon dolar harcatılmıştır.

3. Fransız "First Aid" örgütünün 600 apartman dairesi inşaa etmesi sağlandı.

4. RF sayesinde, uluslararası kuruluşlardan "Kindness Without Boundry", "Kupli Sha-
lım", "Hello Trust" ve "Oxfam" gibi kuruluşlardan Abhaz ayrımcı yönetimine yardımlar sağlandı.

5. RF sayesinde sağlanan uluslararası yardımlar o kadar çoğaldı ki bu rakam 1997'de Abhaz yönetiminin bütçesinin üç katına ulaştı.

6. Abhaz ayrımcı yönetimi Rus bankaları ve ticari kuruluşlar aracılığı ile de muazzam ekonomik yardım almaya devam ediyorlar. Abhazya bölgesinde ki parasal operasyonları RF'ye ait şu bankalar yönlendirmektedir:

"Foreign-Economic Bank", "Currency Exchange of the National Bank of Russia", "International Wood Exchange", "Kimnavtobi", "Moscow Goods Exchange", "Interkultimpex", vb. Abhaz ayrımcılara ait Sohumi'de yerleşik "Bashnikhu-Bank" Moskova'da şube açtı.

7. RF Maliye Bakanlığı'nın isteği ve desteği ile Abhaz ayrılıkçı yönetimine, RF'na ait Merkez Bankası, Dış Ticaret Bankası ve diğer ticari bankalardan özel, ucuz ve uzun vadeli korumalı krediler sağlanmaktadır.

8. Abhazya'da mevcut ayrılıkçılar Rus bankalarından aldıkları krediler için Abhazya'da mevcut otelleri, sanatoryumları, dinlenme evlerini ve değerli kıyı şeridindeki toprakları teminat olarak vermektedirler.

9. Gürcüstan sınırları dışında banka şubesi açmak veya yabancı bankaların Gürcüstan sınırları içinde şube açmaları izni tamamen Gürcüstan hükümeti elinde olmasına rağmen RF bunu görmemezlikten-umursamazlıktan gelip Abhazya bölgesindeki ayrımcıları finansal açıdan uluslararası tanınmaya doğru götürmek için yoğun çalışmaktadır.

10. Rusya, Abhazya'daki gayri meşru yönetimin ayakta kalabilmesi için onlara yiyecek, ilaç, elektrik, petrol ve inşaat malzemeleri yardımı yapmaktadır. Bu amaç için RF tarafından Stavropol ve Krasnodar bölgelerinin yöneticilerine özel yetkiler verilerek Abhazya'da ki rejimle ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi programları hazırlanmıştır. Bu amaçları gerçekleştirmek için 1996 yılından itibaren yılda 6500-7000 demiryolu vagonu Rusya'dan Abhazya bölgesine yük ve eşya taşımıştır. Her 3-4 günde bir 20-25 petrol tankeri Rusya'dan ayrımcı rejime petrol taşımaktadır (2000 yılında bu rakam 67,5 milyon ruble idi).

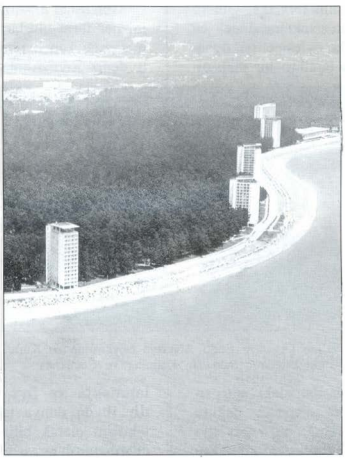

Abhazya'da Soykırım Sonrası Kuslara Peşkeş Çekilen Otellerden Birkaçı

11. **Rusya, Abhaz terörist yönetimine yaptığı yardımlar karşılığı Abhazya bölgesinde mevcut ormanları kesmekte ve özellikle nadir bulunan endemik tür ağaçların kesilip sökülüp Rusya'ya taşınması sağlanmaktadır. Rusya, ayrıca bu bölgede mevcut başta narenciye olmak üzere tüm meyve ve sebzeleri ülkelerine taşıyarak sömürgevari yönetim sergilemektedir.**

12. Rusya hükümeti öncülüğü ve yardımıyla çeşitli ülkelerde "Abhazya'ya Yardım Vakfı-Komitesi" adı altında organizasyonlar teşkil ettirildi. Bu organizasyonlar, o ülke halkından yardımlar toplayarak Abhaz ayrımcılarına ulaştırmaktadırlar.

13. Abhaz ayrımcıların desteği ile Abhazya bölgesi sigara, silah ve narkotik kaçakçılığının ve kontrbanda'nın merkezi haline getirildi.

Özellikle Enguri ve Phsou nehirleri bu amaçlar için kullanılmaktadır. Rusya'nın Abhazya'da bulunan ordusundaki yüksek rütbeli

subaylar özellikle ağaç ve ağaç ürünleri, kömür ve renkli metal kaçakçılığını organize etmektedirler.

14. Rusya, Adler- Oçamçire arasındaki demiryolu hattını rehabilite ederek yük taşımacılığına açtı. Phsou nehri üzerinde defakto sınır kapısı RF tarafından açıldı ve çalıştırılmaktadır. Abhazya bölgesi'nde taşınan malların çoğu RF Askeri üstlerinin yardımıyla yapılmaktadır.

15. Abhazya'da topraklarından kopartılıp sürgüne gönderilen Gürcülere ait araziler, evler ve işyerleri RF vatandaşlarına satılmakta, ya da hibe edilmektedir.

16. RF Abhaz ayrımcılarına, Nisan 1999'da "Kuzey Kafkasya ve Güney Rusya Sosyal Ekonomik Kurumu" adlı örgütün üyeliği verildi. Rus-Abhaz şirketlerin kurulması ve ayrımcı yönetime ekonomik katkıda bulunmanın başka bir yolu da açılmış oldu.

17. Moskova'da Abhaz illegal yönetiminin temsilciliği açıldı. 222. Kargopolski Caddesi-Moskova adresinde bulunan bu temsilciliğin tüm giderleri Rusya Federasyonu tarafından karşılanmaktadır. Temsilciliğin başına T. Akbas getirildi.

18. Gürcüstan Parlamentosu'nun 10 Mart 1994, 17 Nisan 1996 ve 1 Nisan 1998 tarihlerinde aldığı "Ayrımcı hükümet tarafından alınan bütün hukuki kararlar, ve yapılan sözleşmeler ve bunların kontrolü Gürcüstan kanunlarına aykırı olamaz ve yasal hiçbir geçerliliği yoktur" kararlarına rağmen Abhaz ayrımcı yönetimi Abhazya bölgesinde kanun dışı özelleştirme işlemleri yapmaktadır. Özellikle Ardzinba taraftarları kamu mallarını ele geçirmektedirler. Özelleştirmeler arasında aşağıdaki birkaç örnek de vardır:

-Tkvarçeli kömür madeni "Ada Melenjik" adlı bir Türk firmasına kiralandı.

-Kıyı şeridindeki turistlik tesisler Rus firmalarına satıldı.

-Abhazya kıyı şeridinin tanıtımı işi "Rusaltour" adlı bir Rus şirketine verildi.

19. 1999 Eylül ayında, yasadışı yönetim başı Ardzinba RF'ndaki büyük kuruluşlara bizzat mektup göndererek onları Abhazya'da çok elverişli şartlarla yatırım yapmaya çağırdı.

20. RF hükümeti aracılığı ile Bulgaristan tütün şirketi "Alfa-Zeta" ile Abhaz ayrımcı yönetimi Gudauta'da ortak sigara fabrikası kurdular.

21. Ocak 1999'da RF emir ve işbirliği ile Moskova Üniversitesi ile Abhazya Üniversitesi arasında işbirliği anlaşması imzalandı. Daha sonra aynı tür anlaşmaların Başkorostan, Kazan, Adigey, Krasnodar ve Rostov üniversiteleri ile yapılması sağlandı. Bugün 50'den fazla Rus öğrenci Abhazya üniversitesinde eğitim görmekte ve masrafları Rus hükümeti tarafından sağlanmaktadır.

22. Ruslar, 1997'de Sohumi'de Askeri kolej açarak gayrimeşru yönetimin askeri eğitim almaları için ortam hazırladılar.

23. Abhaz ayrımcı yönetiminin tüm okul kitapları Rusya tarafından ücretsiz olarak basılmaktadır.

24. Gagra'da Rusça eğitim gören Beşaren koleji adlı okulun Türkler tarafından kurulması, RF'nin onayıyla gerçekleti.

25. Rusya'daki sportif karşılaşmalarda, Abhaz ayrımcıların denetimindeki bölgeden de sporcuların katılması ve giderlerin RF tarafından karşılanması sağlanmaktadır.

26. RF gizli kuruluşları tarafından Rus medyasında ve özellikle Güney Rusya'da Gürcüstan aleyhinde ve Abhaz ayrımcıları lehine sürekli yayınlar yapılmaktadır. Yine RF yardımıyla, illegal yönetim için iki web sitesi kurulmuştur.

Soykırım Sonrası Rusya'nın Ele Geçirdiği Narenciye Bahçeleri ve Rusya'ya Gönderilmeye Hazır Mandalina Sandıkları

27. RF mali ve teknik yardımıyla Abhaz ayrımcıları taraf tutan ve savunan bir Gürcü Abhaz anlaşmazlığı filmi yapılmış ve uluslararası film piyasasına çıkmıştır. Bu arada, Duma (RF Parlamentosu)nın emriyle "Gagra'da Sonbahar" adlı bir film çekilmiştir.

28. Abhazya'daki ilegal yönetimin RF sınırları dahilinde Moskova'da, St. Petersburg'da, Tataristan'da, Başkorostan'da, Kabarda-Balkarya'da ve Adigey'de temsilcilikler açması RF tarafından organize ve finanse edilerek gerçekleştirildi.

29. RF Federal Meclis milletvekilleri S. Baburin, V. Nikitin ve G. Çurkin 10.04.1996 tarihinde Abhaz ayrımcıları ziyaret ettiler.

30. Rusya'nın Vladikafkas kentinde Rus hükümetinin organizasyon ve yardımı ile 24-25 Ağustos 1996'da düzenlenen "Kafkas Halkları Federasyonu" toplantısına ayrımcı rejimden O. Domenia ve G. Alamia katıldılar.

31. **RF teşviki ve olurıyla Albert Topolyan başkanlığındaki ayrımcıların heyeti Ermenistan'ı ziyaret etti.**

32. Giorgi Tiknonov başkanlığındaki RF Federal Meclisinden bir heyet Ardzinba'yı ziyaret etti.

33. 30.10.1997'de RF Bilim Akademisi Abhaz yönetimini ziyaret ederek seçimler konusunda tavsiyelerde bulundu.

34. 03.12.1997 tarihinde Mihail Kurkov adlı Krasnodar'lı bir milletvekili Ardzinba'yı ziyaret etti.

35. RF Dış İlişkiler Komitesi başkanı Vladimer Lukin, 19.12.1997 tarihinde ayrımcı yönetimi ziyaret etti.

36. Ardzinba, Rusya'nın Rostov kentinde 23.03.1998'de RF tarafından organize edilen RF Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri Birliği toplantısına katıldı.

37. Abhaz ayrımcı yönetiminden Ardzinba, Ozgan, Agiba ve Argun, RF temsilcileriyle 25-26 Mayıs 1999'da Karaçay-Çerkezya'da buluştular.

38. RF Yaroslav Oblast'ından bir heyet 16.08.2000 tarihinde Ardzinba'yı ve ayrımcı yönetimin sözde başbakanını ziyaret etti.

39. Abhaz illegal yönetimin sözde Eğitim Bakanı Beslan Dbar ve 138 kişilik heyet 10.11.2000 tarihinde Soçi'de Rusya tarafından düzenlenen toplantıya katıldı ve bazı Rus okulları ile anlaşmalar imzalandı.

40. **RF aracılığı ile bir Ermenistan hükümeti heyeti 11.11.2000 tarihinde Sohumi'de ki gayrimeşru yönetimi ziyaret etti.**

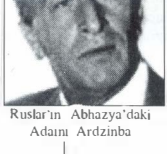

Ruslar'ın Abhazya'daki Adamı Ardzinba

41. RF organizasyonu ve isteği ile 25.11.2000'de Sohumi'de yeni bir birlik oluşturuldu. Birliğin tüm üyeleri, daha önce RF tarafından çeşitli devletlerdeki azınlıklar kışkırtılarak suni şekilde yaratılan ayrımcı Karabağ, Abhazya, Güney Osetya ve Dnesti yönetimleri olup tüm bu yönetimler Rusya'nın emrinde hareket etmektedirler.

42. Rusya hükümeti, 01.12.2000 tarihinden itibaren Sohumi'de 41'de bahsedilen yönetimlere askeri eğitim vermeye başladı.

43. 10.12.2000'den itibaren, Rusya tarafından Sohumi'de kurulan ordu okuluna, diğer Kuzey Kafkas Otonom Cumhuriyetlerinden de öğrenci alınmaya başlandı.

44. Abhazya bölgesinin sözde Cumhurbaşkanı Ardzinba RF Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Aleksandr Popov ve Savunma Bakanlığı yetkilileri Aleksandr Şuşukin ile 14.12.2000'de buluşarak Rusya-Abhazya askeri ilişkilerini tartıştılar.

45. Abhaz illegal yönetimi Cumhurbaşkanı yardımcısı Valeri Arjba ve Gagra şehri sorumlusu Grigol Enik Rus hükümetinin davetlisi olarak 26.01.2001'de Rustov şehrine gittiler.

46. 21.02.2001'de sözde Abhazya Parlamentosu meclis başkanı yardımcısı Ruslan Kharabuna RF'ndaki Nalçik şehrinde organize edilen Uluslararası Çerkes Birliği toplantısına katıldı.

47. Moskova Devlet Üniversitesi ile Abhazya Devlet Üniversitesi karşılıklı ilişkilerin daha da geliştirilmesi için 27.03.2001 tarihinde Sohumi'de toplandılar. Toplantıda Abhazya'nın Gudauta kentinde Rus öğrencilere evlerin tahsis edilmesi de kararlaştırıldı.

48. 07.04.2001 tarihli haberlerde Abhazya Bölgesi'nin Gali şehrinden Moskova'ya turlar düzenleneceği bildirildi.

49. 1996'da Rus-Abhaz ortak şirketi Aromat, Sohumi'de kuruldu ve bu şirketin tüm üretim ekipmanları Rusya'dan getirildi. Aromat firması Abhazya bölgesindeki Oçamçire kentinde fabrikayı açtı ve Rus şirketi "Sinim Gas" bu fabrikayı yapan şirket oldu.

50. RF Adigey Otonom Cumhuriyeti'nin Kaşe-Kabul bölgesi delegasyonu Abhazya'ya gelerek Ardzinba'yı ziyaret etti. Bu ziyarette Tkvarçeli bölgesi ile ekonomik ve dostluk antlaşması imzalandı (02.10.1996).

51. 23.04.1997'de Adigey'in başkenti Maykop'ta Ruslarla Abhaz ayrımcı yönetimi ara-

sında "elektrik alışverişi" antlaşması imzalandı.

52. 16.10.1997 tarihinden itibaren Rus şirketi "Kuban-energo" Abhaz ayrımcılara elektrik vermeye başladı.

53. Soçi Katolik Kilisesi tarafından Sohumi Katolik Kilisesi içinde Katolik Okulu açıldı (21.10.1997).

54. 03.12.1997 tarihinde RF'nun Krasnodar Bölgesi Yerel Hükümeti'nden milletvekili Mihail Kurkov başkanlığındaki bir heyet Sohumi'yi ziyaret etti. Heyette Rus elektrik şirketi Kubanenergo yetkilileri, bölgesel demiryolu yetkilileri, Soçi şehri yönetici temsilcileri ve Rus basını bulunmaktaydı. Heyet Ardzinba, Arşba ve Ozgan'ı ziyaret ettiler. Heyettekiler ayrımcı Abhaz yönetimi ile ilişkilerin geliştirileceğini ve ortak şirketler kuracaklarını belirttiler.

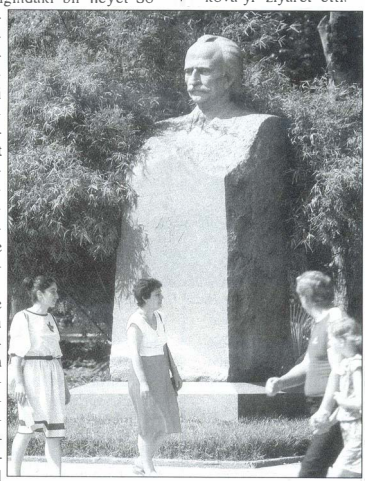

Ünlü Abhaz Şairi Dimitri Gulia Rusya'nın Soykırımı İçin Kimbilir Ne Şiirler Yazardı

55. 22.01.1998'de Abhazya'daki ayrımcı yönetim sözde başbakanı ile RF'nin Duma başkanı arasında görüşmeler yapıldı. Görüşmelerde, Hazar petrolünün Gürcüstan üzerinden taşınması ile Novorosiisk-Abhazya Petrol Boru Hattı konuları yer aldı.

56. Ayrımcı Abhaz yönetimi başı Ardzinba 20 Mart 1998 tarihli "Kuzey Kafkasya ve Güney Rusya Cumhuriyetleri ve Bölgeleri Birliği" toplantısına Rusya'nın başkanlığında ki heyette yer aldı. Böylece, Rusya'nın sömürgeleştirmek istediği Gürcüstan'ın Abhazya bölgesi de Rusya'nın bir parçası gibi yer almış oldu. Bilindiği üzere bu birlik RF eski başbakanı E. Primakov tarafından kurulmuştur.

57. 20 Mart 1998'de ayrımcı Abhaz yönetimin sözde başbakanı S. Bagaphş RF Duma yetkilileri, milletvekilleri, Başbakanlık ve hükümet temsilcileri ile bir çok kez buluştu. Bu görüşmelerde Rus yetkililer Phsou nehri üzerinde ikinci köprü inşaa edilmesi ve Babushera havaalanı inşaası konusunda Bagaphş'a söz verdiler.

58. RF Krasnodar Bölgesi Valisi Kondratenko ile Ardzinba arasında 25.05.1998 tarihinde Gudauta kentinde görüşmeler yapıldı.

59. 8-12 Ağustos 1998 tarihleri arasında RF Duma'dan 23 milletvekili Abhazya'ya resmi ziyaret yaptı. Heyet, Abhazya'da ki ayrımcı yönetime her türlü yardım yapmayı ve Abhazya'da Ruslar için dinlenme evleri ve sanatoryum inşa edecekleri sözünü verdiler.

60. Abhazya'dan ayrımcı yönetimin sözde başbakanı S.Bagapş 04.11.1998 tarihinde Moskova'yı ziyaret etti.

61. Ardzinba, RF'nun Kursk şehri valisi A. Rutskoy'a müracat ederek turunçgiller ve şarap karşılığı buğday unu almak istediğini bildirdi ve isteği kabul edilip anlaşma imzalandı (Ekim 1998'de).

62. Aralık 1998'de RF Duma temsilcisi L.Kanaev, Abhazya-Riazan (bir Rus şehri) arasında hava köprüsü kurulması fikrini ortaya attı.

63. Sözde Abhaz yönetimi, RF tarafından Rusça ve Abhazca bastırılan doğum kağıtlarını kullanmaya başladı (Şubat 1999).

64. **10.06.1999 tarihinde Rus ve Ermeni Seyahat acenteleri Gagra'daki otel ve pansiyonları ziyaret ettiler.**

65. 24.06.1999'da ayrımcı Abhaz yönetiminin sözde İçişleri Bakan Yardımcısı V. Tskımia, RF'nda GOZNAK adlı kuruluşu ziyaret ederek Rus pasaportu almak istediklerini bildirdi.

66. 1 Nisan 1999'da RF'nda ki Radium adlı enstitü ile Sohumi Fizik-Teknik Enstitüsü arasında anlaşma imzalanarak Sohumi'de uzay teknolojisi ile ilgili bir kısım parçalar üretileceği bildirildi.

67. RF Krasnodar bölgesi valisi Kondratenko başkanlığındaki Rus heyeti Abhazya'ya ziyaret ederek Tkvarçeli maden-kömür bölgesinde Rusya için "anthrasit" adlı bir maddenin üretilmesi için anlaşma imzalandı (20-21 Ağustos 1999).

68. Rusya'dan gelen hammaddeler ile Sohumi'deki konfeksiyon fabrikası Eylül 1999'da faaliyete geçti. Fabrika'da Rus ordu-

su için üniformalar, eldivenler ve battaniye üretilmektedir.

69. Sohumi PTT'si ile Soçi PTT'si arasında posta servisleri başladı (Eylül 1999).

70. Abhazya'da sözde barış için çalışan Rusya Barış Gücü başkanı Sergei Korobko. Abhazya'dan ihraç ve ithal edilen ferro metal, renkli metal, ağaç, kömür, sigara ve petrol işini yönlendirmektedir 1999 Şubat ayından 2000 yılı başına kadar 7 Türk bandralı balıkçı gemisine Abhazya kıyılarında avlanmak için ruhsat verildi. Bu ruhsatlar karşılığı $356850 ücret alındı ve bu ücretin %30'u Abhazya bütçesine, %35'i Karobko'nun şahsına ve kalan %35'i de Ardzinba'ya ve onun sülalesine gitti.

Rusya'ya Sevke Hazır Ünlü Abhaz Şarapları

71. 1999'da Abhaz yapay yönetimi Abhazya bölgesinde görev yapan, sözde Rus Barış Gücü'ne hediyeler vermek için adeta yarıştı. Bunlar arasında, sözde Rus Barış Gücü'nün önceki başı Sergei İakuşev'in Abhaz ayrımcılarına yaptığı çeşitli kıyaklıklara karşılık, sözde Abhaz yönetiminin de kendilerine Gulripşi bölgesindeki Dranda köyünde tanınmış bir Gürcü şairine ait olan villanın hediye edilmesi önemlidir. Hediye olayını gizlemek için, binanın resmi kaydı, Sergei İakuşev'in Minsk'te oturan ve kocasının Kirilova soyadını kullanan kızı adına yapıldı. Ayrıca, İakuşev, her iki evi de bölgeden kovulan Gürcülere ait evleri talan edip, istediği şekilde donattı.

72. 07.03.2000'de Moskova bölgesinde faaliyet gösteren Babaevsk adlı şekerleme şirketi Sohumi'de bir dükkan açtı.

73. Kabarda-Balkarya Devlet Üniversitesi (RF) öğrencileri Abhazya bölgesinde Novy Afon (Ahali Afon) kentindeki üçüncü sanatoryumu kiraladılar (07.03.2000).

74. RF'ndan gelen plastik ve diğer materyallarla çalışan Sohumi konserve fabrikasındaki uzmanlar RF'nda Rostov kentinde eğitime tabi tutuldular (07.03.2000).

75. 30.03.2000 tarihinde Abhazya'nın sözde yönetimi tarafından Rus Babaevsk firmasına Oçamçire bölgesinde 1000 hektarlık arazi 25 yıllığına kiraya verildi.

76. Abhazya'da ayrımcı rejim ve Rus sermayesi tarafından oluşturan "Rusaltour" adlı turizm acentesi tarafından Rusya'da Abhazya'daki turistlik tesislerin reklâmları yapıldı (03. Nisan 2000) ve bu reklamlar sonucu 26 Rus firması Gagra ve Sohumi'yi ziyaret edip anlaşmalar yaptılar. Ayrıca, Soçi'de ki Rus medyası (özellikle "Delovoi Sochi", "Kurorti Çernomorya" ve "Infostroi Soçi" gazeteleri) ayrımcı yönetime destek vermek için çeşitli yazı ve makaleler yayımladılar.

77. Ardzinba tarafından 22 Nisan 2000 tarihinde Krasnodar valisi Kondrateno'ya Gantiadi Poliklinik Binası, villa olarak hediye edildi.

78. 27-28 Nisan 2002 tarihinde Kalmukya'nın başkenti Elista'da toplanan RF'nun Kuzey Kafkas ve Güney Rusya Bölgeleri Birliği toplantısına illegal Abhazya yönetimi de katıldı. Abhazya ayrımcı yönetiminden sözde Cumhurbaşkanı yardımcısı Valeri Arşba, sözde başbakan Tsugba ve Enver Kapba katıldılar.

79. Abhazya'nın yasadışı yönetimi, bölgenin en önemli otellerinden Ritsa ve İntourist otellerini Rus firması Gladiolus'a 08.05.2000'de sattı.

80. RF eski başbakanı Viktor Çernomirdin'ın oğlu Abhazya'da Biçvinta kıyı tesislerini satın almaya başladı (08.05.2000).

81. Abhazya Devlet Üniversitesi Rektörü Aleko Gkuaramia RF Başkirya Üniversitesi ile "İşbirliği antlaşması" imzaladı (28.06.2000).

82. RF tarafından Abhaz öğrencilerin RF yüksek okullarında bedava eğitim görmesi imkanı sağlandı. Bu bağlamda sözde Abhaz

Abhazya'da Bu Üzümler, Çaylar ve Tütünler Artık Rusya İçin Toplanıyor

yönetiminin Gümrükler İdaresinden 17 eleman Rus okullarında eğitime gönderildi (28.0.2000).

83. 07.07.2000 tarihinde Rus Armavir şirketi ile Sohumi arasında yapılan anlaşma sonucu:

a- Adigey'den büyük miktarda ve bedelsiz olarak getirilen kablolarla iletişim hatları iyileştirildi.

b- RF'nun teknik ve mali desteği ile mevcut iletişim sistemleri iyileştirildi ve hücresel iletişim tesis edildi. Bu işlemleri Rusya'nın "Sviazexpertiza" adlı kurumu gerçekleştirdi. Bu kurum ayrıca Abhazya bölgesinde geçerli GSM-900 mobil radiotelephone işletim sistemini kurdu.

84. 28 Temmuz 2000 tarihinde RF tarafından Bziphi hidrosistem'de inceleme yapmak üzere Abhazya'ya bir heyet gönderildi.

85. 03 Ağustos 2000 tarihinde Rusya'dan 92 öğrenci Abhazya'ya, ve Abhazya'dan 50 öğrenci Rusya'ya eğitime gönderildi. Tüm öğrencilerin giderleri RF tarafından karşılandı.

86. Rusya tarafından Moldova'da, aynı Abhazya'da olduğu gibi, yapay olarak yaratılan sözde Dnester Cumhuriyeti'nin 10. kuruluş yıldönümünde sözde Abhaz yönetim de yer aldı. Abhaz yönetiminden Ardzinba, sözde Dnester Cumhurbaşkanı Yuri Smirnov ile 23.09.2000 tarihinde Tiraspol'da buluşarak, iki ayrımcı bölge arasında işbirliğinin geliştirilmesi imkanları görüşüldü.

87. RF Adigey bölgesi tarafından inşa edilen Sohumi Bira Fabrikası 13.09.2000 tarihinde açıldı.

88. 15.11.2000 tarihinde yapılan açıklamadan Abhazya'daki sözde Abhaz yönetimi ile RF'ndaki St.Petersburg kenti arasında ekonomik ve kültürel işbirliği çalışmalarının devam ettiği bildirildi.

89. **21-22 Aralık 2000 tarihinde yapılan açıklamadan Ardzinba'nın kızı Madina Ardzinba tarafından Abhazya bölgesindeki çok önemli otel ve dinlenme evlerinin Ruslara kiralandığı bildirildi.** Bu tesisler arasında:

Samşitova'ya Rosça Oteli. Gagra'daki Abskril dinlenme evi, Gudauta'daki Miusera dinlenme evi, Oçaınçire'deki Sohumi dinlenme evi, Sohumi'de ki Tkvarçeli oteli. Agudzera'daki Agudze dinlenme evi, Gagra'da Armenia dinlenme evi, Gagra'daki Solneçni dinlenme evi. Ahali Afon'da ki Abhazya dinlenme evi ve Gagra'daki Arabika dinlenme evi dikkatleri çekmektedir.

90. RF Duma'dan Boris Pastukhov 11 Ocak. 2001 tarihinde Abhazya'yı ziyaret etti ve orada bulunan Ermeni, Rus ve Rum diaspora liderleri ile buluştu. Pastuklov ziyaret sırasında yaptığı açıklamada Rusya'nın Abhaz illegal yönetimine ekonomik yardım yapmakla, bu yönetimin siyasal tanınmasındaki sorunların çözümüne yardımcı olacağını bildirmiştir.

Türkçe'ye Çeviren: İrine MARŞANIA

* Abhaz, Rus, Gürcü ve diğer görsel ve yazılı medya kaynaklarından derlenmiştir.

Türkiye ve Gürcüstan:
İki Komşu Halkın Refah ve Barış İçin İşbirliği

Şota DOĞANADZE(*)

Gürcüstan bağımsızlık yolunda ilerlemeye daha yeni başladı. Bu "Gürcüstan Milli Hareketi"nin sürekli yorucu ve zor savaşı ile geçen yüzyıldaki Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonucu gerçekleşti.

Yeni oluşmuş bir ülke tabii ki desteğe ve dostluğa ihtiyaç duyuyordu ve bu destek büyük komşusu Türkiye Cumhuriyeti'nden geldi. Türkiye ile Gürcüstan'ın bağlantısı yüzyıllara dayanıyor, ara sıra ilişkilerine gölge de düşmüş olmasına rağmen bugünkü Türkiye Cumhuriyeti dost ve kardeş bir ülkeyi temsil etmektedir.

31 Mart 1991 günü Gürcüstan tarihinde çok önemli bir gündü, hükümet bağımsızlık konusu hakkında referandum gerçekleştirdi.

Gürcü halkının bağımsızlık istemesi, tıpkı Gürcü topraklarında yaşayan başka halkların da bağımsızlık istemesi riski taşımasına rağmen referandum gerçekleştirildi. Böylece halkın isteği hukuki olarak da kesinleşti. Beklenen oldu ve nüfusun yüzde 99.85'i "Gürcüstan'ın bağımsızlığını ister misiniz" sorusuna "evet" cevabı verdi. "Evet" ile 31 Mart 1991'den sonra Gürcüstan bağımsızlığı aleyhine oynanacak hiçbir koz bırakmamıştır.

Gürcüstan parlamentosu 9 Nisan 1991 tarihinde ilk özel oturumunu gerçekleştirdi ve referandum sonuçlarına dayanarak büyük önem taşıyan tarihi kararlar aldı. İlk sonuç 26 Mayıs 1918 tarihli Gürcüstan Cumhuriyeti Anayasası'na dayanarak Gürcüstan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının yeniden ilan edilmesiydi. O gün Gürcüstan parlamentosunda tek oylamada çıkan gurur verici kararla Gürcüstan bağımsız, demokratik ve bölünmez ülke olarak ilan edildi.

Şimdi parlamentonun verdiği karardan bir alıntı yapalım: "28 Ekim 1990 seçimlerinden zaferle çıkan Gürcüstan hükümeti, 31 Mart 1991 tarihli referandum sonuçlarına dayanarak Gürcüstan nüfusunun ortak isteğini dile getiriyor ve 26 Mayıs 1918 tarihli bağımsızlık kararı temelinde Gürcüstan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan edip tüm dünyaya duyuruyor".

Belgede, dünya standartlarına uygun hukuktan ve onun, tam ve sapmadan Gürcüstan topraklarında uygulanacağından bahsediliyor ve bu unsur bağımsız Gürcüstan Cumhuriyeti'nin temel prensibidir deniyor. Gürcüstan bağımsız bir devlet olarak dünya devletleri arasında itibar gören bir devlet olmaya çalışmaktadır ve dünya standartlarına uygun bir şekilde insanların hukuk, etnik, dini, milli ve dil haklarını koruyacağını garanti etmektedir.

Gürcüstan Sovyet imparatorluğunun pençelerinde boğuşmasına rağmen, dost devletler Gürcüstan için önemli adımları atıyorlardı. Örneğin, 2 Mayıs 1991 tarihinde Moskova'daki Türkiye Cumhuriyeti elçiliğinde, Gürcüstan Cumhuriyeti dışişleri bakanlık temsilcileri Türkiye elçiliği danışmanları olan Halil Açık ile görüştüler. Görüşme konusu Gürcüstan'ın içinde bulunduğu ortam ve konumuydu. Türk taraf Gürcüstandaki karışık durumun Gürcüstan'ın bağımsızlığını ilan etmesine engel olabileceğini vurguladı ve endişesini dile getirdi. Ayrıca merkezi hükümet tarafından hemen hemen her yönden ve her alanda Gürcüstan'a abluka uygulandığını söyledi. Örnek olarak, Karadeniz ekonomik programı gösterildi ve Moskova tarafından bu proje ve çalışmaların sürekli engellendiği bildirildi.

Bu görüşmede tıpkı 8 Şubat'taki görüşmede olduğu gibi Tbilisi'de Türkiye Büyükelçiliği'nin açılması konusu tartışıldı ve Gürcüstan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 14 Ekim'de Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'ndan bir kabul aldı.

Gürcistan komşu ülkenin bu cesur adımlarını asla unutmuş değildir. 1991 yılında Türkiye Cumhuriyeti Gürcüstan'ın bağımsızlığını tanıyanların arasında ilk sıralarda idi. 25 Mayıs 1992 tarihinde ise iki ülkenin karşılıklı diplomatik ilişkileri kuruldu.

Türkiye, Gürcüstan'ın Avrupa Birliği'ne

gırmesi için uğraş veren ilk ülke olduğunu Gürcüstan asla unutmamaktadır ve Türkiye sayesinde başta Dışişleri Bakanı Aleksandre Çikvaidze olmak üzere Gürcüstan heyeti Avrupa Birliği toplantısına 10 Eylül 1992'de katıldı. Bu toplantıya Gürcüstan heyetini o dönemin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı olan Hikmet Çetin davet etmiştir. Gürcüstan, Avrupa Birliği'ne giriş başvurusunu 1993'te gerçekleştirdi.

Türkiye ve Gürcüstan arasındaki işbirliği iki komşu ülkenin tüm farklılıklarına rağmen yakınlaşmasının ve iyi niyetli komşuluğunun açık örneğidir. Bizim ülkelerarası dostluk ve işbirliğine açık olmamız sayesinde ortak amaçların ve çıkarların gerçekleşmesi daha kolay olmaktadır.

Bu iki ülke arasında ilişkiler sadece bizim için de değil, tüm bu bölgedeki devletler için çok önemlidir, özellikle politik istikrar açısından çok önemlidir.

Bugünkü ülkelerarası işbirliğinin temelinde milletlerin ve devlet başkanlarının birbirlerine karşı duydukları güven duygusu çok önemlidir. Türk ve Gürcü Cumhurbaşkanlarının sistematik olarak karşılıklı ziyaretleri aksamadan gerçekleşiyor ve anlaşmalar en yüksek devlet seviyelerinde oluşuyor. 8-9 Kasım 2001 tarihinde TC Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer Gürcüstan Cumhurbaşkanı E. Şevardnadnadze'nin davetlisi olarak Gürcüstan'ı ziyaret etti ve bu buluşma ile Türkiye'nin Gürcüstan'a desteğinin devamı ettiği bir kez daha kendini gösterdi.

İki ülkenin siyasi-ekonomik kurumları arasında yılda iki kez siyasi danışmalar gerçekleşiyor ve bununla en yüksek seviyede kararların gerçekleştirilmesine büyük imkân tanıyor.

Türkiye-Gürcüstan arasındaki işbirliği 1992'den itibaren gitgide büyümektedir. Anlaşmalar, kültür, ekonomi, siyaset, askeri ve sınır konuları dahil çok önemli alanları kapsamaktadır. Bu anlaşmalar iki ülke arasında yakın ve aktif işbirliği için ciddi bir dayanak teşkil etmektedir.

Dünyada barışın gelişmesi ve bölgelerde oluşmuş yeni gerçekler Güney Kafkasya bölgesinin gündeme getirilmesinde, yeniden keşfedilmesinde ve öneminin artmasında önemli rol oynuyor. Çıkar ortaklığından dolayı bölgedeki çoğu ülkeler birleştiler ve bu da barış ve tehlikesiz yaşam için iyi bir fırsattır. Her zaman işbirliği içinde ve anlayışlı davranmamız lazım, çünkü ortada bir sürü problem var: Anlaşmazlıklar, tartışmalar, terör, bazı ülkelerin izole olması vb.

Bu bölgenin önemi terörizme karşı operasyon sırasında belirginleşti, Kafkasya ve Orta Asya Avrasya koridorudur ki ancak bu koridoru sayesinde ekonomik barışçıl sulhi işbirliği gerçekleşebilir.

Gürcüstan'ın karşı karşıya olduğu en önemli sorun toprak bütünlüğüdür, ayrıca Abhazya ve Güney Osetya (Samaçablo) sorunları da çok önemlidir.

Son zamanlarda daha çok belli ve aşikâr olduki bölgemizdeki ülkelerin tek başlarına, siyasi, ekonomik veya ekolojik içerikli sorunları çözmeleri hemen hemen imkânsızdır. Gürcüstan hükümeti, işbirliğin genişlemesi için çok çaba harcıyor ve sorunların ortak halledilmesi ve Kafkasya bütünlüğünün sağlanması için adımlar atıyor. 30 Nisan 2002 tarihinde Trabzon'daki zirve buluşmasında Azerbaycan, Gürcüstan ve Türkiye Cumhuriyetleri arasında "terörizme ve organize suçlara karşı mücadele ve işbirliği" konusunda ciddi bir anlaşma imzalandı.

Kafkasya'da gelişen olaylar bölgedeki diğer ülkeleri de etkiliyor, buna Rusya, Türkiye, İran ve Ortadoğu da dahildir. Bu yüzden NATO ve bütün Batı dünyası için tehlikesiz ve güvenilir bir Kafkasya oluşturmak Türkiye için de çok önemlidir. Bu durum Gürcüstan-Türkiye arasında aktif işbirliğine ve dostça ilişkilere yol açmaktadır.

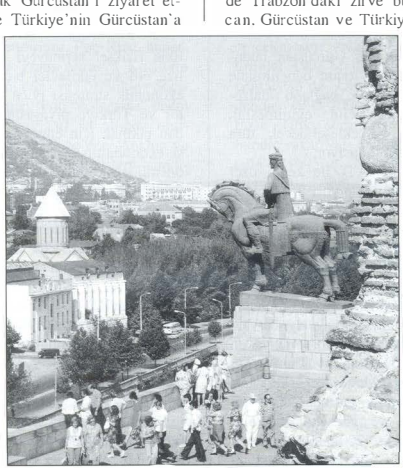

Tbilisi Sizi Bekliyor: Yatırıma, Ticarete ve Dostluğa

Sevindiricidir ki bu iki ülke arasında iç güvenlik ve içişleri konusunda yakın dayanışma ve işbirliğini kapsayan yeni anlaşmalar mevcuttur. Bilindiği gibi 2001 Eylül ayında "Türkiye-Gürcüstan İçişleri Bakanlıkları arasındaki UH-H1 helikopterlerin servis ve kullanımı anlaşmasına uygun olarak Türkiye Gürcüstan'a ABD'ye ait kullanılmış UH-H1 tipli iki helikopter verdi. Bugün Gürcüstan ordusunun ve askerinin gelişimi ve kuvvetlenmesi için askeri-teknik alanlarda dost bir ülkenin desteği çok büyük önem taşımaktadır. Gürcüler bu yardım için minnettardır, personel eğitimi konusundaki yardım için minnettardır. Ayrıca Marneuli bölgesindeki askeri üssün modernizasyonu konusundaki yardımı için Türkiye'ye teşekkür ediyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti tarafından Gürcüstan'a parasal yardım verme konusundaki program kayda değerdir. Bu program çerçevesinde 1998'den bu yana 12 milyon ABD

NATO ile Gürcüstan'ın ilişkilerinin gelişmesi açısından, Türkiye'nin aktif rol alması Gürcüstan için çok önemlidir. Türkiye, bu konuda daha büyük bir rol oynayabilir ve Gürcüstan'ı NATO'ya daha da yakınlaştırabilir.

Bunun açık bir örneği de Gürcü Barış Birliği'nin (20 kişilik) Kosova'daki Türk birliği içinde yer almasıdır. Bu destek ve yardım için Türkiye Cumhuriyeti devletine bir kez daha teşekkür etmek istiyoruz.

Avrupa Birliği'ne girme konusunda Türkiye Gürcüstan'a göre birkaç adım önde olsa da bu iki ülkenin çözmesi gereken sorunları aynı karakterdedirler ve Gürcüstan'ın, Türkiye'nin Avrupa Birliği konusundaki ekonomik, siyasi, finansal tecrübelerini, paylaşıp öğrenmesi çok önemlidir. Gelecekteki piyasa rekabetine uyum sağlamak için AB'ye alışma temellerini atmak için, ve AB üyeliğinin sorumluluklarını taşıyabilmek için Türkiye hem entellektüel potansiyeli büyütebildi hem de özel-

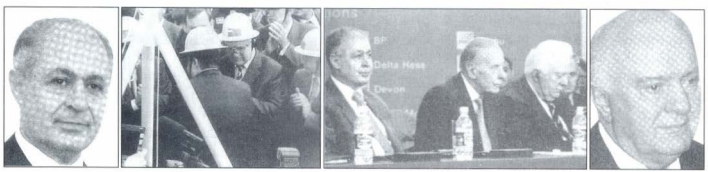

İki Dost Ülkenin Cumhurbaşkanları Artvin'de Barajların Temelini Atarken

Doları yardım gelmiştir. Bu Gürcüstan hududunda İçişleri Bakanlığı ve onun denetiminde olan şirketler için ulaşımı ve bağlantı malzemeleri ayarlamayı, personelin eğitilmesini, Gürcüstan hududunda gerçekleşebilecek tüm malzemeleri elde etmeyi kapsıyor.

Altı yıldır Gürcüstan NATO ile kendi özel programına göre işbirliği yapıyor. Bu açıdan ülkemizin hem ciddi başarıları hem de problemleri mevcuttur. Eğer "Barış İçin İşbirliği" programında Gürcüstan'ın katılmasını gözönünde bulundurursak, açıktır ki, Gürcüstan daha aktif bir şekilde katılıyor programa ve bu katılım gün geçtikçe ciddi, pratik ve amacına odaklanmış özellikler gösteriyor. Ayrıca biz buna benzer programların evsahibi olmaya da çalışıyoruz. Geçen yıl Haziran ayında NATO katılımcılarıyla Gürcüstan'da ortak askeri tatbikatlar içeren "Cooperative Partner 2001" adlı program gerçekleşti ve yüksek puan alıp beğenildi. Bunun dışında 2002 İlkbaharında "Best Effort- 2002" adlı askeri tatbikatlara da evsahipliği yaptı Gürcüstan.

likle fiziksel sermayeyi gerekli şekilde mobilize etti ve etkileyici biçimde kullandı. Esnek ekonomik stratejisi iyice gelişmiş finansal sektör ve Türkiye piyasasına girme veya piyasadan çıkmak için engel ve zorlukların olmaması ekonominin iyileşmesi açısından olumlu ve önemli rol oynadı. Liberalizasyon ve özelleştirme sonucunda piyasa canlandı ve genişledi, bu da reformu derinleştirdi. Bütün bunlar kurumsal mekanizmanın titiz iyileştirme fonunda gerçekleşti, bu da kendi kendine piyasa mekanizmasının tamamen değerlendirilmesini sağladı.

Piyasadaki ekonomik standartlar ve hukuksal haklar da daha iyiye gidiyor, özellikle finansal ve monopollerle ilgili alanlarda AB ile endüstriyel ticaret büyümektedir, üretimin kalitenin ve işçi değerinin sabit artışı Türk malını rekabet edebilen mal konumuna getirdi.

Son zamanlarda Türk ekonomisinde olumlu gelişmeler farkedilmektedir, hükümet önemli ölçüde ekonomik krizi aşabildi ve bunun sonucunda ülkede ekonomik büyüme işaretle-

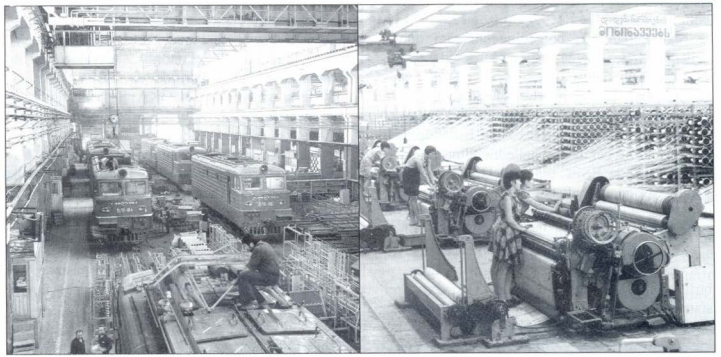

Gürcüstan'da Sanayi: İşbirliğine Hazır

ri gömüldü. Bu olumlu gelişmeler finansal zorlukları aşabilmekte yardımcı olacak ve bu da finansal zorluklardan dolayı bir sürü Türkiye-Gürcüstan ortak projesinin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Örneğin Poti-Rize optik kablolu sistemin inşaatı. Poti-Rize optik haberleşme sisteminin değeri 8 milyon ABD Doları-dır. bu taraflarca kısmen ödenmesi gereken miktardır. bu proje Avrasya koridorunun tam çalıştırılıp devreye sokulması açısından çok önemlidir. Proje sadece Gürcüleri ve Türkiye'yi değil Azerbaycan'ı ve Orta Asya Cumhuriyetlerini de ilgilendiriyor. Poti-Rize haberleşme sistemi projesi Trans-Avrasya Koridoru projesinin bir bölümüdür ve özellikle Soçi-Novorosiirsk'le bağlanan Poti bölgesine önem kazandırmaktadır. Bu bağlantı su altında optikal şekilde gerçekleşiyor. Rize'den Ankara'ya ve İstanbul'a doğru uzanan bu sistem şimdiden mevcut olup. sonradan sistem Avrupa telekominikasyon sistemlerine de girebilir. Maalesef Tbilisi-Kars demiryolu projesi gibi önemli bir projede çalışmalar çok yavaş bir tempoda ilerliyor.

8-9 Kasım 2001'de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer. Tbilisi'de Gürcüstan Cumhurbaşkanı ile anlaşma imzaladı ve Batumi Havaalanı'nın yeniden yapılandırılması ile ilgili yeni bir çalışma grubunun oluşacağını. tekliflerin beraber değerlendirileceğini. teknik-ekonomik sorunları beraber halledeceklerini dile getirdi. Buna rağmen bugüne kadar proje ile ilgili hiçbir değişiklik yapılmamış olup kullanım şeklinin ve değerlendirilmesinin nasıl olacağı bile kesinlik kazanamadı. bu da dolayısıyla projenin sağlıklı gelişimini engelliyor.

2001 yılının sonunda Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı evsahipliğiyle görüşme organize edildi. Konu. Gürcüstan'la ekonomik işbirliği ve sorunlardı. görüşmede ekonomik alanda ortak adımların atılması kararlaştırıldı. Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen bu teklif ortak amaçlarla anlaşmamızı kolaylaştıracaktır.

Gürcüstan tarafı Türkiye ile ekonomik ilişkilerin gelişmesine ve ülkesine Türk yatırımcı çekmesine sıcak bakıyor. Gürcüstan'da yatırımlar 1993'te başladı. Türkiye. sermayesi ile Gürcüstan'da cömert yatırım yapan ülkelerdendir. 1995-2001 arası 111 milyon Dolardan fazla Türk sermayesi gelmiştir Gürcüstan'a. bunun rakamsal analizi şöyle ortaya çıkmaktadır (1995'te 1 mln. toplam sermayenin yüzde 0.4). 1996'da 8.9 mln. (9.8). 1997'de 9.7 mln. (yüzde 5.4). 1998'de 26.3 mln. (yüzde 7.6) 1999'da 7.6 mln. (yüzde 4.5). 2000'de 35.4 mln. (yüzde 29.8). 2001'de sadece 9 ayda 24.6 mln. (yüzde 23.5). Bu sermaye tarım. ticaret. gıda ürünleri. ulaşım. sanayi. banka. finansal. inşaat ve başka alanlarda değerlendirildi. Gürcüstan'a giren yatırımların büyüme hızı üzerinde Türk yatırımının büyümesi dikkat çekicidir.

Türk sermayesinin Gürcüstan'a girme konusunda en büyük destekçisi 28 Temmuz 1992'de imzalanan ve 1995 yılında yürürlüğe giren "Sermayeyi Destek ve Dayanışma Anlaşması"dır. İş dünyasında bu anlaşmanın önemi çok büyüktür, çünkü bu anlaşma ile ser-

maye için bir nevi garantör rolü üstlenilmiş bulunmaktadır.

Son zamanlarda bölgenin rolü tüm dünya gelişmelerinde gitgide artıyor, bu sırada bölgeden ülkelerin daha sık temas ve işbirliği yapmaları gerek ki, bu işbirliği genel güvenlik ve ekonomik güvenliğin ta kendisidir. Bölgesel dayanışmanın avantajı tek başına halledilmeyecek soruların beraberce halledilebilmesidir.

İlk başlarda BSEC'nin amaçları sadece ekonomik sorunları halletmekle sınırlı idi, fakat uygulama gösterdi ki, siyasi destek olmaksızın ekonomik sorunların halledilmesi olanaksızdır.

Entegrasyon seviyesini yükseltme amacıyla çok çalışma yapıldı ve ekonomik alanda işbirliği başarıya dönüştü. Üye ülkeleri için özel statejik programlar üretilmiştir, bu programlar da yeni sermayelerin oluşmasına yardımcı olarak ayrıca bölgesel önemi taşıyan büyük projelerin gerçekleştirmesi gerekiyor, bu adım bölgemizdeki işbirliğine bulunacaktır. Bütün bunlar Türkiye Cumhuriyeti Teknik Dayanışma, Proje Gerçekleşme ve Kalkınma Kurumu TİKA sayesinde gerçekleşiyor.

TİKA ile birlikte yapılmış ve gelecekte yapılacak işlerden bazıları aşağıda verilmektedir.

-Dışişleri Bakanlığı'na ait, "Gürcüstan Sermaye Merkezi" (GGİC) tarafından İngilizce hazırlanmış "Gürcüstan Sermaye Rehberi"nin yayınlanması. Bu TİKA'nın maddi desteği ile 2001'de gerçekleşti.

-Bakü-Tbilisi-Ceyhan boru hattında ithal alet ve teknik yardım projesi.

-İmereti Bölgesinin Ekonomik Kalkınma Projesi (üzerinde çalışılıyor).

-Tbilisi'de Türkçe eğitim merkezinin kurulması planlanmıştır. bu konuda Gürcüstan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı'nın ve Parlamento'nun onayı mevcuttur. Bununla ilgili bilgi TİKA'nın merkezine aktarıldı ve TİKA gerekli organizasyon çalışmalarına başladı.

-Gürcüstan Sermaye Merkezi ile TİKA'nın işbirliği ve desteği hakkında proje-anlaşma hazırlandı, bu anlaşmanın amacı Gürcüstan'da Türk ticaret çevresini çekmektir. Şu an anlaşma TİKA merkez bürosunda inceleniyor. Ayrıca Gürcüstan'da ekonomik, sosyal ve diğer alanlardaki çalışmalarında da TİKA aktif rol oynuyor gelecekte de TİKA ile işbirliği daha da genişlemesini ve daha etkili olmasını kılmamız gerekir.

Gün geçtikçe belli oluyor ki, Avrasya koridorunun etkisini arttırmak için kesin, büyük çalışmaların yapılması gerekiyor. Bizce TRACECA'nın üye ülkeler tarafından akıllı ve bir bütün planlı ulaşım siyaseti çalışmalarının zamanı geldi, bu da liberal ve titiz tarife siyaseti demektir, bir bütün yönetim sistemi ve transitle ilgili formalitelerin kolaylaştırılması demektir.

Ciddi perspektif imkânları gözüktü, Bakü-Tbilisi-Ceyhan projesini gerçekleştirmek için Kazakistan hükümeti ile muhakkak görüşmelerimizi sürdürmeliyiz ki, Bakü-Tbilisi-Ceyhan borusunun batı piyasasına aktarma projesi Kazakistan'ın limanı Aktau'ya kadar uzatılabilsin. Ayrıca Bakü-Tbilisi-Ceyhan borusunda Türkmenistan petrolün katılma olasılığı da kayda değerdir. 2002 yılı 17-18 Eylül tarihinde Bakü'den 40 km mesafedeki Sangaçalı terminalinde tarihi bir buluşma gerçekleşti ve bu buluşmada çağın projesi olarak adlandırılan Bakü-Tbilisi-Ceyhan projesinin temeli atıldı. Görüşmeye Gürcüstan Cumhurbaşkanı Sayın E.Şevardnadze, Türkiye Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın H. Aliyev katıldılar. Ayrıca ABD Enerji bakanı Spencer de hazır bulundu.

Bakü-Tbilisi-Ceyhan boru inşaatının bitiş tarihi olarak 2003 yılı sonu düşünülmektedir. Bakü-Tbilisi-Ceyhan temel borusu ise 2004'te tamamlanacak ve böylece birinci projenin başarılı oluşu, ikinci projenin gerçekleştirilmesini de ciddi bir şekilde kolaylaştırılacaktır.

* Şota Doğanadze, Gürcüstan Dışişleri Bakan Yardımcısı.

BİROMAK
BÜRO MAK. VE KIRTASİYE SAN. TİC. LTD. LTD. ŞTİ
BÜRO MARKET
Tuncer ORHAN
MERKEZ: Rıhtım Cd. Misakkı Milli Sk. No:58 Kadıköy-İST.
Tel: (0216) 418 80 88 - 338 44 35
ŞUBE: Halitağa Caddesi No: 17 Kadıköy-İST.
Tel: (0216) 345 23 25 - 345 37 84
Fax: (0216) 346 24 59
HEWLETT PACKARD Panasonic Telefon-Fax
OKİ LEITZ MANU
Pelikan Brother Yazı Makinası-Fax
CASIO Hesap Makinası Damga Pulu

Abhazya Tarihi Belgeleri Üzerine Kısa Bir İnceleme -2

Giorgi ANÇABADZE-Nodar ŞENGELİA

(Geçen sayıdan devam)

Abhazya'nın dış ticareti, genel olarak ürünlerin değiş-tokuşu ve belli kıyı bölgelerinde deniz yolu ile gelen Avrupa, Türk ve Kırım tüccarları aracılığıyla oluyordu. Evliya Çelebi Abhazya'ya ne tür ürünler gelip gittiğini belirtmektedir. Evliya Çelebi'nin bildirimine göre bunlar barut, mermi, tüfek, ok-yay, barut kabı (masra), kılıç, kalkan ve diğer değişik savaş malzemeleri, eski ayakkabılar, şal giysileri, elbiselik kumaşlar, ateş yakmak için ocak altlıkları, büyük kazanlar, ateşe kazan asmak için zincirler, tuz, sabun ve buna benzer malzemelerdir." Buraya gelen gemicilere güzel gençleri, yağ, balmumu, muşamba, as hayvanı, bal veriyorlardı ve bunun yerine yukarıda bahsedilen malzemelerden alıyorlardı. Bu ülkede altın ve gümüş para kesinlikle yoktu. Alış-veriş takas yolu ile yapılmaktaydı.(21) **Abhazya'da alış-verişlerde para kullanılmıyordu,** bunu C.Luka, A.Lambert ve J.Chardin bildirmektedirler. Doğal tarımcılık ülkenin geçim kaynağını oluşturmaktaydı, bunu çağımız belgeleri kanıtlıyor.

Abhazya'da Bulunan Tarihi Sassanid Gümüş Tas ve Kupa

Bu tür ticaret yapmak yabancı toptan alıcılara büyük kazançlar sağlıyordu. Dortel D.Askol'un bildirdiğine göre, harcanan 1000 Rial'de onlara 300 Rial kazanç kalıyordu.(22)

İç ticarette genel olarak böyle basit değiş-tokuşlar oluyordu. Bazen bu ticaret Odişi pazarında yapılıyordu ve Abhazlar bu pazara sık sık misafir oluyorlardı.

Deniz kıyısı olan Abhazya'nın bir özelliği denizcilikti. Denizciliği yerli halk eski çağlardan beri yapıyordu. Vahuşti özellikle Abhazya'yı anlatırken orada yaşayanlar için "Denizle iç içe yaşıyor ve güçlü, kuvvetlidirler" ve "denizin içinde gezen gemilere binebiliyordu" diye belirtmektedir.(23)

Denizciliğin gelişmesi, değişik politik olaylara ve sık savaş döneminde, arkadaşlığın, dostluğun yayılmasına vesile oluyordu. 12-13 yüzyıllarda Abhaz korsanları Doğu Karadeniz kıyı sularında korsanlık yapıyorlardı (Abhazya'nın Odişi ve Guria'nın kıyılarında), fakat zamanla batıya doğru ilerledikleri oldu. Örneğin, Hollanda'lı yazar Vitsen'in bildirimiyle, Abhaz gemilerin Kapa-Konstantinepol seferlerini engelliyorlardı.

12-13. yüzyıllarda Abhazya feodal bir ülke idi. Feodalizm deniz kıyısında fazlaca yayılmış olmasına karşın yüksek dağlık kesimde az yayılmıştı. Bunun dışında, Abhazya'dan özellikle onun kesimlerinde, yine de patriyalkal temalardan kalan eski veriler mevcuttur.

Şarvaşidze ailesi (bu ailenin Abhazca ismi "Çaçba"dır) feodal Abhazya'nın lideriydi (Abhazca-ab). Devletin toprakları Ciketi'den Kodori'ye kadar uzanıyordu, onların sitelerinin bulunduğu yerde, Lahniler vardı, diğer bir adla Gürcü belgelerinde belirtilen şekliyle Zupu, "küçük şehre benzer"(24) nahiye.(25) 17.yüzyıl sonunda devletin üst yüzey kişileri bağımsız birimler oluşturuyorlardı (Abhazca-Ahipa). Üst düzey kişiler lordlar (atavad), aznavurlar (amsta) ve yüksek papazlar olarak adlandırılıyordu.

En önemli iş gücünü köylüler oluşturuyorlardı, bunlar değişik bölümlere ayrılıyordu. Hepsinden fazla olan kategori "anhaiu" huhuken özgür, fakat ekonomik olarak feodallere bağlı olan topluluktu. Köylülerin bu kategorisi işgal edilmiş topraklarda oturuyordu, onlara belli pay veriliyordu ve askere ortak oluyordu. Eskiden efendilerin topraklarında yaşayan köylü kesimine "ahoiu" deniliyordu. Sosyal basamağın en alt kesiminde idiler. "Ahaşa"lar aynıdır. İmerli ve Megruli "mocalebe"-

esir olarak getirilmiş, satın alınmış insanlar ki bunların hiçbir varlıkları yoktu ve efendilerinin topraklarında yaşıyorlardı. Ahaşa eğer aileye saygıda kusur etmez ve toprak alırsa, o zaman ahoiu oluyordu.(26)

Abhazya'da merkezi devlet sistemi yoktu. Feodal düzende ve doğal tarımcılık olanaklarının ayrı ayrı bölümü sonucu nasıl ki politik, aynı şekilde ekonomik olarak da sık sık sözlü dalaşmalar oluyordu, bunların neticesinde silahlı çatışmalar meydana geliyordu. Abhazya'nın dağlık bölgesi ve Ciketi, genel olarak yalnız formalite icabı Şarvaşidze'leri görüyorlardı ve hemen hemen tamamen özgürce yaşıyorlardı.

Abhazya'nın Bedia Köyü'nde Bulunan Altın Kupa ve Altın Paralar (10. yy Sonları)

Feodal parçalanmışlık ve ona bağlı olan iç savaşlar bu ortamı sağlamaktaydı. Temurların düzenine, örneğin soy isimlerine göre yerleşimlerin (Abhazca-atsupa) korunması, Lambert'nin belgelerine göre Abhazlar kalelerde ve şehirlerde yaşamıyorlardı(27), aynı soydan birkaç aile bir araya gelip yüksek yere yerleşirlerdi. Buralarda çadır türü barakalar yapıp üstünü bambuyla örtüyorlardı ve kendilerini korumak amacıyla etrafına çit çekip, kanal kazıyorlardı. Bu şekilde yapmalarının sebebi, kendi aralarında da birbirlerini soydukları içindir.(28) Endişeli ortam, yaşantının bütün kesimini etkiliyordu, insanlar her an savaşmak için hazırdılar. Aynı yazarın bildirdiğine göre "Abhazlar tehlikeli durumlarda savaş elbiselerini giyerlerdi, elinin içinde anlını tutarlardı, miğferlerini kolunun altında taşırlardı, hazırlanmış atlarını, yataklarının başucuna bağlıyorlardı ve öyle uyuyorlardı.(29) Bu şekil yaşantıdan dolayı Abhazya'da gençler savaşçı olarak yetiştiriliyorlardı. Lamberti'nin belirttiğine göre "Gençler hiç bir zaman miskin miskin oturmuyor, onlar spor yapıyorlar, bazen ağır nesneleri havaya fırlatıyorlar ve bazen kanallara atlıyorlar, bununla güç ve çeviklik kazanıyorlar".(30)

17-18. yüzyıllar arasında Abhazya, bunun yanı sıra tüm Batı Gürcüstan, Osmanlı İmparatorluğu'nun baskısı altındaydı. Bununla ilgili belgeler mevcuttur. Abhazya kıyılarına Osmanlı İmparatorluğu henüz 15.yüzyıl ortasında ilk girişimini yaptı(31), fakat yeni toprakları ele geçirme arzusu Amasya Antlaşması'ndan sonra sistematik bir şekil aldı. 1579 yılında Osmanlı İmparatorluğu Tshumi'yi (Sohumi) ele geçirdi. Fakat uzun süre elinde tutamadı, yerli halkın başkaldırmalarına karşı koyamadılar.

17.yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğu, Odişi-Guria'nın yıllık vergi ödemesini mecbur kıldı. fakat diğer yönden o devletler İstanbul'dan yeniden özgür kalıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu'na vergileri Abhazya da ödüyordu. fakat düzenli ödemiyordu. Chardin, 1670'lerde Kafkasya'yı seyahat etti ve şunu belirtmektedir: "Abhazların da vergi ödemeleri gerekiyordu. fakat onlar kısa bir dönem ödediler, şimdi ise hiç ödemiyorlar".(32)

Osmanlı İmparatorluğu Batı Gürcüstan'ın politik bütünlüğünü sadece askeri güçleri kullanarak sağlayamıyordu ve bunun için onlar vergilerini ödemesine karşı çıktıkları zaman, ekonomik antlaşmaya başvuruyorlardı. Ticari gemileri onların limanlarını göndermiyorlardı. bu gemiler Gürcüstan halkına başlıca yiyecek ve diğer malzemeler getiriyordu (tuz, demir malzemeleri ve benzeri).(33)

Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu ve Prof. Dr. Fahrettin Kırzıoğlu'nun kitaplarında da bizim için çok önemli malumatlar bulunmaktadır. (34-1)

17.yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nun ele geçirdiği yerler hissedilir derecede arttı. Buna Batı Gürcüstan'daki iç feodal anarşinin artması imkân tanıyordu ve bundan dolayı politik düşüş yaşandı. Yerli halk sıkça, Türklerin kendilerine yardım etmelerini teklif ediyordu. Bu bir gerçektir ki. Gürcüstan'da Osmanlı güçlerinin güçlenmesinde bu olay faydalı oluyordu.

Tek bir yolla İslam propagandası, her türlü mevcut imkânları kullanarak. Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiş devletle-

re kendi egemenliklerini kabullendirmek istiyorlardı.

Geçiş döneminde, bu propaganda Abhazya'da önemli neticelere ulaştı. Devlette üst düzey kişilerin bir bölümü Müslümanlaştı. fakat **17-18. yüzyıllarda Müslümanlık Abhazya'da köklerini derinleştiremedi, yerli halkın çoğunluğu Hıristiyanlığı benimsiyordu.** Bunlar mümkün mertebe Hıristiyandılar ve dindarlığı benimsiyorlardı. Abhazya'nın diğer bölümü müslümanlığı göstermelik üst yüzey bir olaydı. Politik açıdan, çoğu din değiştirenler kolayca Hıristianlığa geri dönüyorlardı. Evliya Çelebi, bilinen nedenden dolayı, Abhazları, Müslümanlığı benimsemiş ve Müslümanlığa devam eden toplum olarak göstermek istiyor: "Onlara kâfir (dinsiz) desinler, adamı öldürürler. Müslim demeleri ise hoşlarına gider. Fakat bunlar Kuran-ı Kerim'i tanımıyorlardı ve hiç bir dini belgeleri yoktu.[34-2] Batonişvili Vahuşti Abhazya'daki dinlerle ilgili daha gerçekçi bilgileri vermekte: "Dini bakımdan Hıristiyanlardı. Fakat hiç birşey bilmiyorlardı, bilgisizlerdi."[35]

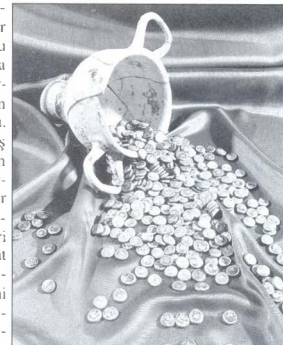

Kolhidi İsimli Gümüş Paralar (İ.Ö. 1. yy.)

Özellikle 1620'lerde Osmanlı İmparatorluğu'nun baskısı ağırlaştı, yaklaşık olarak bütün Transkafkasya onların egemenliğine girince 1623 yılı için Abhazya'nın Guria ve Samegrelo'nun tüm kıyı kentlerinde (Tsihisdziri, Kobuleti, Poti, Anaklia, Sohumi, Anakopia ve diğerleri) Türk kaleleri yükseldi ve garnizonlar yerleşti. Türkler İmereti'nin değişik kesimlerinde de yer edindiler.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu gerçekçi gelişmeleri karşısında: Abhazya kendi bağımsızlığını geri alabilmek için hızlandırılmış savaşla karşılık verdi. Çatışmalar çatışmaları izliyordu. 1725 ve 1728 yıllarında silahlanmış Abhazlar iki kez Sohumi kalesinden Türkleri atmaya çalıştılar. Poti'ye yeni tayin olan paşanın askerlerince Abhazya'ya karşı büyük askeri saldırı başlattı. Bu askerler Karadeniz'in doğu kıyılarının güvenliğiyle sorumluydular.

Osmanlı İmparatorluğu güneyden Abhazya'ya girdi ve Abhazların önemli bölümünü bozguna uğrattılar. Şarvaşidze mecbur kalıp boyun eğdiyse de, kısa zaman sonra Abhazlar karşı saldırıya geçtiler.

Gürcüstan'da yayılmış olan söylentiye göre, bu savaşta Abhazlara "İlori'nin Kutsal Georgi"si yardımcı oluyordu. Bu olay yine gerçekçi bir olayın kanıtıdır ki 18.yüzyıl Gürcü halk düşüncesine göre Abhazları Hıristiyan halk olarak telakki ediyordu.

Bundan dolayı, enerjik deneylerin sonucunda Osmanlı İmparatorluğu Abhazya'yı resmi olarak işgal edemedi. Türklerin güçleri gerçekte kale surlarını aşamıyordu. Fransa konsolosu M. Peisonel 18.yüzyıl ortalarında şöyle yazıyor: "Osmanlı İmparatorluğu bu ülkede kendisi için 'bey' atıyordu (buna Abhazların beyi deniliyordu). Fakat onun kariyeri boştu, her türlü baskıların, güçlerin dışında kalıyordu. Beyin evi (sarayı) Sohumi'dedir, bu bölgenin Karadeniz kıyılarının yönetimi paşaya aittir. Fakat Abhazlar ne paşaya ne de beye boyun eğiyorlardı."

Dış güçlerle savaş etmek, feodaller, dağılmalar ve iç karışıklık, iç savaşlar yüzünden zorlaşıyordu. Bunlar 17-18.yüzyıllar arasında trajik bir havaya büründüler. Fakat, bunun karşılığı olarak yerli halk Osmanlı İmparatorluğu hareketları karşısında sıkça birlik olup karşı koyuyorlardı. Bu olayı kanıtlayan birçok belge daha önce Türkçe yayınlarda arşivlenmiştir. Örneğin 1704 yılı tarihli bir belgede Osmanlı tarihçisi kendi büyüklerine şöyle bildiriyor: "Dadiani isminin kâfirleri ve Abhaz kâfirleri formalite icabı bağlı (esir) idiler, bağlılıktan çıktılar". Karada, Dadiani'ye karşı savaşan kâfir Abhazlar denizde birleştiler. Bizim taraftaki İslam dininin insanları arasındaki Ruh ve Anaklia kalelerini ele geçirdiler. Deniz ve karadan gelen haber yollarını kilitlediler.

Osmanlı İmparatorluğu garnizonları Doğu Karadeniz kıyılarında gerçekte abluka altındaydılar. Türk tarihçilerinin bildirimiyle, Megrel ve Abhaz "Soyguncular" Osmanlı İmparatorluğu kale görevlilerine, yiyecek satın almaları için kaleden dışarı çıkış iznini vermiyorlardı. İmparatorluğun merkezinden gönderilen yiyecekleri çalıyorlardı, bu yiyecekleri getiren görevlileri öldürüyorlardı ve benzeri işkence yapıyorlardı.

Sohumi Körfezinde Bulunan Antika Mermer Kabartma (I.Ö.5. yy. İkinci Yarısı)

Gürcü-Abhaz bölükleri sıkça Trabzon vilayetine ve Osmanlı İmparatorluğu'nun işgal ettiği kendilerine ait yerlere geliyorlar. 1722 yılı vesikalarının birinde şu şekilde yazmakta: "Abhaz ve Megreli kâfirleri başka Gürcü kabileleriyle birleştiler. Gonia, Batumi ve Anaklia'nın kaleleri ve bunların etrafındaki, planları vardı".

Batı Gürcüstan'daki Osmanlı İmparatorluğu görevlileriyle yapılan savaşın en önemli sayfalarından biri 1757 yılı Hresili savaşıdır, burada İmereti'nin genç kralı I. Solomon Türklerin askerlerini mağlup etti. Solomon'un birliklerinde Abhazların bölükleri de savaşıyordu, bunların ön saflarında Hutunia Şarvaşidze büyük başarılar elde ediyordu.[36]

Abhazya'nın o zamanki başkanı Menuçehr Şarvaşidze'ydi. Solomon ile Türkler arasındaki savaşta Türklere hiçbir şekilde yardım etmedi, bununla birlikte kendi akrabası Hutunia Şarvaşidze'ye de krala yardım için gitmesi için engel olmadı. Osmanlı İmparatorluğu bunu affetmedi. Menuçehr ve kendi ajanları aracılığıyla güçlü feodal soyadını güçlendirdi. - Dzapş-ipler ve Hebule'ler, Menuçehr'i tahtından indirdiler ve onu iki kardeşiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu'na gönderdiler, burda Şarşavidze'lere islâmı zorla kabul ettirdiler.

Türklere karşı savaşın en önemli etabı 1768-1774 yılları arasında Osmanlı-Rus Savaşı dönemidir. Bu savaşta, bilindiği üzere, Gürcüstan Rusya İmparatorluğu'nun saflarında yer alıyordu, meğer aynı saflarda yer alan devletlerin tamamen değişik politik düşünceleri varmış. Gürcüler kendi topraklarının özgürlüğü için savaşıyorlardı, ama Rusya'nın yöneticilerinin ilk hedefi yeni yerlerin işgali ve topraklarının genişletilmesi yönündeydi.

Gürcüstan saflarında savaşın en önemli olayı II. Erekle tarafından Aspindzi savaşının 1770 de kazanılması idi, bu tesadüf olmamalı, çünkü bundan sonra Abhazya'da da Osmanlı karşıtlığı aktifleşti. 1771 yılında Abhaz birlikleri Sohumi kalesine saldırdılar ve kaleyi ele geçirdiler.[37] Belli zaman sonra Türkler, Abhaz devlet adamlarının kendi aralarındaki karışıklıktan yararlandılar ve tekrar Sohumi'yi ele geçirdiler, fakat kısa bir süre sonra 1770'li yılların ortasında kale tekrar Şarvaşidze'lerin eline geçti.

18. yüzyıl sonlarında Türklere karşı savaşın şiddetlendi Osmanlı İmparatorluğu'nun genel olarak zayıflaması sonucu Türkler doğu Karadeniz kıyısında ancak belli başlı kıyı merkezlerini elinde bulundurabiliyordu.

Yukarıda belirtilen 16. yüzyıl iç savaşlarında Abhaz feodaller bazen Odişi taraftarı olarak ortaya çıkıyorlardı.

Bilindiği üzere, Odişi'nin başkanı II. Levan Batı Gürcüstan'da birinciliğe ilerliyordu. Bu doğaldı, ortada kendinin birinci rakibi olarak İmereti kralını görüyorlardı. Bu örf ve adetlerde, tüm Liğtikiti'nin hakimi olarak İmereti kralı kabul ediliyordu. 1623 yılında II. Levan Abhazların ve Ciklerin yardımıyla Goçoura'nın savaşında İmereti'nin kralı III. Giorgi'yi yendi ve kaçırdı. Burdan başlayarak Levani çok güçlendi ve ölümüne kadar gerçekten Batı Gürcüstan'ın büyük bölümünün hakimi idi.

Bu tarihten itibaren uzun süreli düşmanlık başlıyor Şarvaşidze'lerle Dadiani'ler arasında. Bu olay iki tarafa da, her iki devletin halkına da büyük kayıplar ve kötülükler getirdi.

Odişi Devleti iki cephede (İmereti ve Abhazya'ya karşı) savaşıyordu ve bu savaş tam bir taktik savaşı idi ve gitgide Odişi Devleti zorlanıyordu. 40'lı yıllardan sonra Abhazya sınırında Levani artık yalnızca koruma görevini üstleniyordu. Bu hedefle Dadiani Odişi-Abhazya sınırında kulelerle çevrili uzun surlar ördü, kendi düşüncesiyle Abhazların ani saldırılarını önleyecekti. Bu surların önemli bölümü günümüze kadar sağlam kalmıştır.

deniz kenarından başlayıp Kelasuri Nehrinin sağ tarafından daha sonra doğuya doğru uzanıyor. buradan Kodori Nehrini aşıp Panavi Dağlarının güney eteklerine, yaklaşık Mokvi Nehrinin doğduğu kaynaklara kadar uzanmaktadır. Bu surların yapımı esnasında Odişi'li ustalarına, yer-yer eski tekniği, kaliteyi kullandıkları görülmekte, bu bölgede bu teknik ortaçağdan beri bilinmekteydi. İşte bu duvar Odişi Devleti'nin topraklarını Abhazların saldırısından koruyacaktı, aynı şekilde denizden, aynı şekilde dağlardan (Dalstebeliden) gelecek saldırıları önleyecekti. Deniz kıyısındaki surları Odişi'li devlet büyüklerinin ve episkoposların bölükleri nöbetleşe koruyorlardı.(38)

II.Levan'ının ölümü'nden sonra (1657) Odişi'nin durumu çok kötüleşti. Devlette karışıklık başladı. İmereti Kralı Aleksandre de Levani'nin önceki yağmalarını ödemek amacıyla enerjik bir şekilde Dadiani'lerin devletine saldırdı. Batı Gürcüstan'da kardeş kavgası iç savaşın yeni etabını başlattı. Bu bir gerçektir ki bu olayda **Abhaz feodaller de aşağı kalmadılar. Abhazya'nın başkanı Sustar Şarvaşidze Samagrelo'ya düzenli olarak saldırıda bulunuyordu** ve belirtmekte baskıncı Abhazlar Tshenistskali'ye kadar ilerliyorlardı. Dadiani'nin gücü onlara karşı koymak için yeterli değildi.(39)

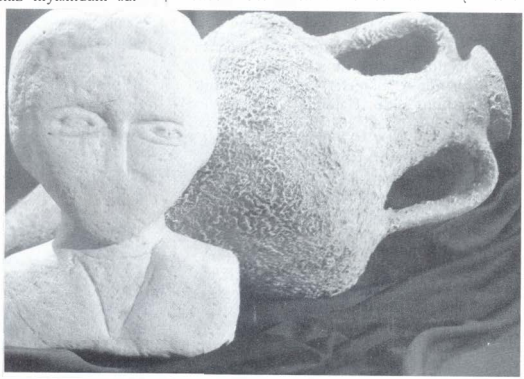

Sohumi Körfezinde Bulunan Antika Anfora ve Bust (Roma Çağından)

İtalyan misyoner Dzampide doğru bilgiler, belgeler ulaştırıyor: "Semegrelo, henüz Samegrelo değil savaşlardan dolayı kötü durıma düşmüştür, yakıp yıkılmıştır. Hiç kimsede hiçbir şey kalmadı, varlıkları yok oldu ve hiç kimsenin yiyeceği besleneceği hiçbir şeyi yoktu. Şimdi, artık insanlar korku içindeydiler, çünkü her an için Abhazya'nın işgali sözkonusudur."(40)

İç savaşların dışında, Samegrelo'ya dış düşmanlar da büyük zarar veriyorlardı- Osmanlı İmparatorluğunun- işgalleri. Örneğin, Osmanlılar 1672 yılında Odişi'ye girdiler ve 2.000'den fazla insanı esir olarak götürdüler.(41)

Özellikle Samegrelo'nun durumu 17.yüzyıl sonunda ve 18. yüzyıl başlarında ağırlaştı. ne zaman ki ülkenin başına Gordeli Aznauri. Çikvani ve oğlu Giorgi Lipartian geçtiler, bunlar önceki ülke başkanı Dadiani'nin elinden tüm yetkileri aldılar. Öncelik için savaşta Odişi'li feodalleri kendileri öldürüyorlardı ve bu başkanların seyis ve hizmetçilerini Osmanlı İmparatorluğu'na satıyorlardı.

Oluşmuş olan bu durumdan Abhaz feodaller tekrar yararlandılar. Sustar Şarvaşidze'nin oğlu Sarehi Odişi'ye akın etti ve kuzey bölümünü Galidzga'ya kadar ele geçirdi. Fakat önceki bölümden farklı olarak, savaşta elde ettikleri silahlarla ve benzeri eşyalarla Abhazlar tekrar kendi ülkelerine dönüyorlardı. ilk olarak Sarehi işgal ettiği yerleri kendi toprağı olduğunu ilan etti ve Abhazya'dan getirilen halkı esir almaya başladı. Bu olayı Vahuşti şu şekilde yazmakta: "Gerna, Odişi için büyük bela idi ve çoğu Abhazlar gemilerle geliyorlardı karadan kandırılıyorlar. Egrisi Nehrinin dışında tüm yerleri işgal ettiler ve Abhaz halkının oluşmasını istiyorlardı."(42)

Sarehi işgal ettiği toprakları kısa zamanda hanedanı Enguri Nehrine kadar genişletti ve Odişi'nin kanuni hanedanı ile göç ettiriyordu. kendisini Samegrelo'nun başkanı olarak ilan etti. Sarehi ve onun amcasının oğlu Kvapu. Odişi'nin geri kalan bölümünü işgal etmeyi amaçlıyorlardı ve bu düşünceyle birkaç kez Enguri Nehrinin sol kıyısına akınlar düzenlediler. Fakat Şarvaşidze'lerin böyle güçlenmesi Gürcüstan'ın diğer bazı beylerince pek benimsenmiyordu. 1702 yılında o zamanki İme-

reti'nin gerçek yöneticisi Giorgi. Odişi'ye yardıma gitti bunun Abhazlara karşı Giorgi Lipartiani'nin isteğiyle Vahuşti'nin bildirimiyle." Abaşidze İmereti'nin askerlerini etrafından topladı gitti ve Abhazya'ya girdi. Şarvaşidze karşı koyamadı, Abhazya'daki halkı çok kandırdılar ve tüm varlıklarını aldılar. Lipartiani'yle ve Şarvaşidze arasında antlaşma imzalattırdı. İşgal etmiş olduğu yerlerdeki halkın soylu harşeylerini aldı, sonra İmereti'ye geri döndü.(43)

17. yüzyıl sonunda, Şarvaşidze'lerin egemenliğine geçen topraklar (Kodor-Enguri'nin orta nehriyle). belirttiğimiz gibi, Abhazların buraya yerleşmesini ve yerli Megreli (Laz) halkının asimilasyonunu istiyorlardı. bundan dolayı **Kodori Nehri ile Galidzga Nehrinin arasındaki bölgeler zamanla etnik olarak Abhaz oldu.** Galidzga Nehri ile Enguri Nehri arasındaki bölge ise, 18. yüzyıl başlangıcından sonra Samurzakano adını aldı. Buranın halkı etnik olarak karışık kaldı, bununla birlikte asimilasyon burada da aktifti. ama yavaş ilerliyordu. Bunun nedenlerinden biri ise, Samurzakano'da yaşayan Abhazların sayısı, diğerlerine nazaran az idi ve ikincisi ise, burada belirleyici unsur Megreli (Laz) halkının (yoksul köylüleri) Enguri Nehrinin diğer yakasındaki bölgelerden getirilip yerleştirilmesidir. Samurzakano'nun feodal üst düzeyi genelde Abhazya'dan gelme idiler, ancak köylüler-Abhazlar ve Megreller (Lazlar) vardılar.

17-18. yüzyıllar arasındaki Abhazya'nın başkanı Zegnak Şarvaşidze'nin oğulları babalarının ölümünden sonra onun egemenliğindeki yerleri bölüştüler. Büyük oğlu Rostom'a Abhazya'nın toprakları olan Bzipsa ve Kodori arası ve hükümdarlık, ortanca oğluna-Ckeşia'ya ise Kodori'den Galidza'ya kadar topraklar düştü (Bu bölgeye Abhazca "Abjua" ismi kondu. bu "orta" anlamındadır. Gürcüce ise "orta köy"). küçük oğlu Kvapu'ya ise Galidzge'den Engur'a kadar olan bölge düşmüştür. Gelecekte ise belirttiğimiz bu bölgeye Samurzakano dendi. Kvapu Şarvaşidze'nin oğlu Murzakan'ın isminin doğrultusunda bu isim koyulmuştur.

(Devam edecek)

GÜRCÜCE DERS VERİLİR
HER DİLDEN ÇEVİRİ YAPILIR
TEL: (0212) 233 56 82
231 79 28

21) Evliya Çelebi, "Seyahatnamesi". Cilt II. Sayfa:103

Abhazya'dan geçen ticari mallar Evliya Çelebi'nin listesinde, ağaç ürünleri (özellikle şimşir) boş bırakılmıştır. özellikle batı ülkelerine çok sayıda görülmekteydi. Ortaçağ Avrupa bölgelerinde Şimşir Limanı "Abhazya kıyısı ticaret açısından en önemli kıyılardan birisi idi. Fakat başlıca "ürün", yabancıların en çok merak ettikleri, kölelerdi (esirler). Evliya Çelebi tesadüfen kendi bölgelerinin başlangıcında "genç çocukları"dan bahsediyor. XV-XVIII. yy arasında Abhazya, Kafkasya'dan esirlerle ticaret yapmada önemli bir yere sahipti Abhazlar, Gürcüler ve Çerkezler birlikte. Kafkasya'dan götürülen esirlerin büyük bölümünü oluşturuyorlardı Ticaretçilere esirleri yerli feodeller bulıyorlardı Baskınlar esnasında diğer bölüklerden esir aldıkları insanları satıyorlardı. bununla birlikte kendi egemenliği altındaki topluluklardan düşman saldırıları esnasında da çok esirler kaybolıyordu, bu bir gerçektir

22) Dorieli D. Askoli. Eserinin devamı. Sayfa: 100

23) Vahuşti, Gürcüstan Krallığı (Yayınlayan. Kaukçişvili). Tbilisi, 1973.

24) Vahuşti, Gürcüstan Krallığı'nı yazdı. Sayfa. 784

25) XVIII. yy'ın sonu ve XIX. yy başlangıcında Abhazya Devleti'nin politik merkezi Sohumu idi.

26) Burada kullanılan sosyal terimlere özellikle XIX. yy belgelerinde rastlanacaktayız, bu o demek değildir ki onlar önceki dönemlerde yok idiler.

27) Lamberti, görülüyor ki Abhazya'nın önemli sorununu dile getiriyor. Abhaz feodallerle ilgili olarak. özellikle aristokrat kesimin. iyi korunmuş kaleleri ve evleri vardı.

28) Arkancelo Lamberti, Samegrelo'nun yazımı. Sf:168.

29) Arkancelo Lamberti, Samegrelo'nun yazımı. Sf:168.

30) Arkancelo Lamberti, Samegrelo'nun yazımı. Sf:168

31) Vahuşti, Gürcüstan Krallığını yazdı. Sayfa: 284

32) Jan Şarden'in Iran ve diğer doğu ülkeleri. gezisi Sayfa: 204

33) Z.V. Ançabadze. İz istorii Srednevekovoi Abkazzi (VI-XVII.yy)

Ekonomik baskıların değişik yolu idi, her zaman Osmanlı imparatorluğu yukarıda bahsedilen eşyalarla yerli halkı onları esir almak için ödüllendiriyordu. Örneğin bilinmekte ki 1722 yılında İstanbul'dan Feodal Abhazlara geleneksel elbiselerle birlikte 300 okka (1 okka 1200 gr)=3.600.000 tuz gönderiliyordu İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV. Cilt. 2 Kısım. XVII yy. Ankara. 1959. Sayfa: 129.

34-1) Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu. Osmanlı-Iran Siyasi Münasebetleri, İst. 1962. Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu, Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590), Ankara. 1976

34-2) Evliye Çelebi'nin "Seyahatnamesi" Sayfa: 106

35) Vahuşti, Gürcüstan Krallığını yazdı. Sayfa: 786

Önceki dinlerin yeniden yeşermesi ve müslümanlığın yayılması Hıristiyanlık dinine karşı Abhazya'da her zaman saygınlığını korumuştur." Papazlara büyük saygı duyuluyordu. Vahuşti bunu orda iken belirtmektedir. Müslümanlaşmış Abhazlar XIX. yy'da dahi Hıristiyan eserlerine büyük saygı duyuyorlardı. Örneğin, Biçvindi kilisesinde edilen yemin kırılamazdı. bu şekilde sayıyorlardı. Enteresandır, İşviçreli gezgin Pr. Diubua'nın bildirimiyle hiç bir halk o ümitle bağlanmıyor kilisedeki eşyalara Abhazlar ve Gürcülerden başka.

36) Niko Dadiani, Gürcülerin Yaşantısı, Sayfa: 178

37) Ocerki İstorii Abhazii. Ç.1 Sohumu. 1960, Sf. 128

38) Arkancelo Lamberti, Samegrelo'nun Tarihi, Sf. 166

39) Z.V. Ançabadze, Eserin devamı (VI-XVII yy) Sf:269

40) M. Tamaraşvili, Katoliklerle Gürcüler Arasındaki Tarih. Tbilisi, 1902. Sf: 204

41) Jan Şardeni'nin Iran ve Diğer Doğu Ülkelerine Seyahatı, Sayfa: 250

42) Vahuşti, Gürcüstan Krallığının Yaşantısı. Sf. 845

43) Vahuşti, Gürcüstan Krallığını yazdı. Sf. 863

Maçaheli'de Geleneksel Şarkılar

İberya ÖZKAN

Yıl 1968... Bursa İnegöl, Hayriye Köyü... Goradze'lerin mısır tarlası... Ellerinde çapalar ile yaşlılar... İmece var... Bir grup tarlanın bir ucunda.. Yan yana sıralanmışlar.., Diğer grup, öteki uçta.. Onlar da yan yana... İlk gruptaki Gurgenidze Ali Osmanay başlıyor, ezgiye... Tiz ve gür bir sesle: "Ho ho ho vorera, nanina!"... Hemen peşinden diğerleri... Koro halinde ama daha pes olan başka bir sesle.. Hem de Ali Osmanay'ınkine son derece uyumlu ikinci bir ezgiyle: "Ho ho ho vorena, nanina!".. Her tempoda, aynı anda, çapalayarak.. Sıra ikinci, karşı gruptaki Dolişvili Salihay'da... Aynı anda Salihay'ı tamamlayan ikinci koro.. Sıra bu kez ilk, beri grupta... Derken yine ikinci, birinci, ikinci.. Hiç ara vermeden, bir karşı, bir beri .. Tarlanın ortasındaki karşılaşmada yine uyumlu ve çok sesli, ama bu kez başka bir şarkı... Bu kez çapa yok, el çırpma ve dans var... Hem de ne dans, ne coşku, ne katılım!.. İmece geleneği ile, enstrüman kullanmadan, insan sesiyle, yalın ama şaşırtıcı bir polifoni ile, ezgi/tempo/çapa uyumlu ile, kolektif bir zevkle, sevinçle ve giderek artan bir coşku ile çapalama eylemi tamamlanıyor, hem de zamanın nasıl geçtiği anlaşılamadan...

Maçahela, Tbilisi Radyosu Canlı Yayında

Bu gelenek, işte, yemekte, düğünde, gelin almada, sofra tutmada, eğlencede, cenazede, yani günlük yaşamın her alanında sürdürülüyor... Yıllarca, yüzyıllarca... Ortalama yaşları yetmiş olan bu yaşlıların hiç biri müzik eğitimi almamış, en eğitimlisi ilkokulu bitirmiş...

Bu durum, geleneksel bir vokal polifonik şarkı kültürünün varlığı ile açıklanabilirdi ancak. Bu da, 18 Mayıs 2001'de, UNESCO'nun "insanlığın sözlü ve manevi mirasının bir başyapıtı" olarak ilan ettiği Gürcü halk şarkılarının ta kendisi idi..

Bugün ise bu yaşlılar ile birlikte bu gelenek de yaşamıyor artık. Ahmet ÖZKAN'ın (Melaşvili) ve Peter GOLD'un titizlikle oluşturduğu arşiv ve kayıtlar dışında...

"93 Harbi" diye adlandırılan (Hicri: 1293) 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra, Gürcüstan'ın "Maçahela" vadisinden göçmüştü Hayriye'ye, bu şarkılar.. Yaklaşık doksan yıl (1878-1968) öncesi nasıldı, 1968'lere değin nasıl bir yol izledi, şimdilerde ne durumda Maçahela?.. Gerçekten merak ediyor ve günün birinde bu soruların yanıtlarını bulabileceğimi umuyordum. Çünkü bu mirasın değerini biliyor (eğer kaldıysa), ortaya çıkararak insanlığa sunmak istiyorum.

32 yıl sonra, 2000 yılında (göçten yaklaşık 122 yıl sonra) Gürcüstan Maçahela'sının Türkiye sınırındaki Çhuneti Köyü'nün yaşlı şarkıcılarını bir araya getirdim ve özellikle eski şarkılarını kaydettim. Hayriye'de 1968'lere değin süregelen onbeşe yakın şarkının çoğunun anımsanamadığını hayretle saptadım, inanamadım. Bu şarkılar daha özgün, saf, zengin ve bozulmamış haliyle göçülen yer Maçahela'da mutlaka yaşıyor olmalı inancını taşıyordum.

Sıra Türkiye Maçahela'sına gelmişti. Ancak Gürcüstan'dan sonra pek de umudum yoktu. Ama yine de yerinde araştırmalıydım, belki izleri kalmış olabilirdi. O sıralar Bayar Şahin'in eline geçen yaklaşık 1975'lerde kaydedildiği söylenen oldukça bozuk bir teyp kasedini dinlediğimde çok heyecanlanmıştım. Maçahela vadisinin Türkiye tarafındaki Uğur (eski adı Akria) köyünden Karapçoğlu Mahmut ve yaşlı yaşıtları söylüyorlardı, hem de daha özgün ha-

liyle. Ancak onların da yaşamadıklarını öğrendim, kaybolan Ubıh dilini son bilen Tevfik Esenç gibi.

En sonunda, 2001'de, mesleki bir görev için gittiğim vadinin Türkiye tarafında yaptığımız araştırmalar sonucunda, Düzenli (Zedvake), Efeler (Eprati), Maral (Mindieti) ve Camili (Hertvisi) köylerinde yaşayan yirmiye yakın yaşlı saptadık. Bunlardan ancak onüç kişiyi bir araya getirerek, görüntü ve ses kaydı yaptık. Beklediğim düş gerçekleşmişti, otuz yılı aşkın süreden sonra. Sanki karşımda Gurgenidze Ali Osmanay, Dolişvili Salihay ve diğerleri vardı. İmeceyi duymuşlar, çapalarını kapıp gelmişler, yüzlerce kilometre öteden... Tıpkı 1968'deki gibi... "Ilo ho ho vorera, nanina!"

Maçahela, Tbilisi Cvari Manastırında

Ertesi yıl, bu güzide topluluk, ilk kez, 3. Maçaheli Kafkas Arı ve Bal Festivali'nde sahne aldığında görmeliydiniz Maçaheli'yi, karşı ve beri Maçaheli'lileri, katılımı, coşkuyu, dansları, hele de bizim yaşlı şarkıcıları... Doyamıyorlardı ve bitmesini istemiyorlardı...

2002 yılı Ekim ayının ilk haftası, Tbilisi'de Birinci Uluslararası Geleneksel Polifoni Sempozyumu'nun düzenlendiğini, yabancı ülkelerin yanı sıra Gürcüstan'dan da çok sayıda grubun yer alacağını duyar duymaz, bizim dedeleri de götürmeyi düşündük, Bayar Şahin ile birlikte. Finans, kostüm, pasaport, sağlık hazırlıklarını ve provaları bu kez bambaşka bir heyecanla ve de kısa zamanda tamamlayarak, Türk-Gürcü Eğitim ve Kültür Vakfı'nın desteğiyle katıldık sempozyuma. Fransız, Kanadalı, Amerikalı, Avustralyalı, Hollandalı, Japon ve İngiliz, çoğu profesyonel müzik gruplarının konserleri çok güzel olduğu kadar çok da ilginçti. Geleneksel çok sesli Gürcü şarkılarının, yalnız Gürcülerin değil, tüm insanlığın sözlü ve manevi mirasının bir başyapıtı olduğunu kanıtlıyorlardı, adeta.

Köylülerin getirdikleri yöresel sofra, kilim ve iskemleleri ile, kostümleri ile, bizimkiler ne zaman sahne aldıysa tüm seyirciler şaşkın ve gözleri yaşlı idi. Yaş ortalaması yetmiş ama gençleri kıskandıracak çeviklikteki horonları, çoksesli şarkı eşliğindeki coşkulu dansları, doğallıklarını, içtenliklerini, hiç bir profesyonel kaygı duymadan şarkı söylemelerini, en önemlisi de çoğu orada bile unutulmuş olan şarkıları koruyup bu güne getirmelerini yalnız Gürcüstan değil tüm dünya ayakta alkışladı. Saklı cennet Maçaheli, yalnızca çiçeğiyle, bitkisiyle, böceğiyle, arısıyla, doğasıyla değil otantik müzik geleneğiyle de var olduğunu tüm dünyaya ilan etti. Keşfedilecek daha neler var orada, kim bilir?!

Derken, ses kayıtları, fotoğraflar, teknik hazırlıklar, kopyalar ve elinizdeki güzide albüm... İşte, her anını bazen hüzünle bazen de heyecanla ama dolu dolu yaptığımı 34 yıllık öyküm...

Bu şarkıların yenilerini ortaya çıkarmak, sözlerini saptamak, derlemek, notalandırmak, belgelemek, yayınlamak, tanıtmak, duyurmak, yaygınlaştırmak, görsel, işitsel ve yazılı kaynaklar oluşturmak gibi görevler bekliyor, birilerini... Bu şarkılar korunmalı... Sürdürülmeli... Hayriye'deki gibi olmamalı... İnsanlığın Türkiye'de yaşayan bu tek ve son mirasına bir an önce sahip çıkılmalı...

Topluluğun keşfedilmesinde ve bugünlere gelmesinde anlamlı desteklerini esirgemeyen başta A. Nihat Gökyiğit'e olmak üzere İsmet Acar'a, Nurettin Çarmıklı'ya, Mevlüt Artvinli'ye, Bayar Şahin'e, Hüseyin Paker'e, Osman Öztek'e, Fehmi Avcı'ya, Camili (Macahel) Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği'ne, Akademi Prodüksiyon'a teşekkür ediyor, bu albümde sesleriyle yer alan, insanlığın sözlü ve manevi mirasının temsilcilerini kutluyor, düşler vadisi Maçahela'nın turizme açmaya yönelik değil aynı zamanda şarkılarının, dilinin, geleneksel yaşam biçiminin, tarihsel ve kültürel varlıklarının bir bütün olarak korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesini de umuyorum.

31.12.2002

İberya Özkan (Melaşvili)- Y. Mimar
Geleneksel Çok Sesli Şarkılar Topluluğu
"Maçahela" Yönetmeni

Not: Bu yazı aynı zamanda Bayşah Müzik tarafından çıkarılacak olan kaset ve CD için de hazırlanmıştır.

Ünye Gürcüleri - 2

Ünye'li Gürcülerin (Kartvelilerin) Gelenek ve Görenekleri, Dilleri, Yemekleri, Hikayeleri, Atasözleri, Türküleri, Manileri.

Murat ŞAHİN

(Geçen sayıdan devam)

Ünye ve Çevresindeki Gürcü Köyleri ile Mahalleleri:

Ünye Şehir Merkezindeki Gürcü Sülaleleri:

Gürcüoğulları, Cerrahoğulları, Menteşoğulları, Torunoğulları, Çiloğulları, İrtemler, Haşimoğulları, Çaloğulları, Habiboğulları.

Ünye çevresindeki köy ve mahalleler:

Güllük mahallesi: Birkaç tane Gürcü hanenin olduğu mahalledir. Daha çok Cerrahoğulları sülalesiyle bilinir. Cerrahoğulları çok geniş bir sülaledir. Ünye'de adı bilinen birkaç sülaleden biridir. Acara'dan gelmişlerdir. Torunoğulları sapağından aşağı gidilerek ulaşılır.

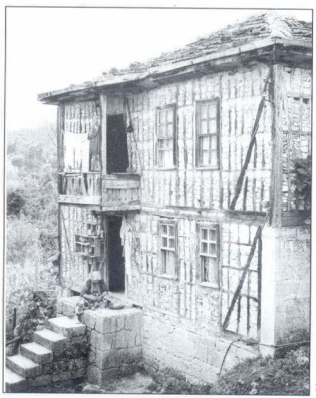

Torunoğulları mahallesi: 93 Harbi muhacirlerinin oluşturduğu mahalledir. Torunoğulları geniş bir sülale olduğu için mahalle bu adla anılır. Acara bölgesinden gelen Gürcülerdir. Ünye de bilinen meşhur sülalelerdendirler. Ünye'den Tekkiraz'a giden ana yolun üzerindedirler.

Çatalpınar: Ünye'den Akkuş-Niksar yoluna girildiğinde ana yolda ilk petrol istasyonu olan Hamarat (eski adı Şengül) Petrol ve çevresidir. Tamamı Gürcü olan bir köydür. Hamarat Petrolu'ün sahipleri de Gürcüdür.

Cevizdere: Gürcülerin çoğunlukta bulunduğu bir yerdir. Ünye Çimento Fabrikası'nın yukarı taraflarıdır. Acaralı Gürcülerdir.

Mitrabol: Ünye SSK Hastanesinin arka taraflarıdır. Tamamı Gürcü olan bir köydür. Acaralı Gürcülerdir.

İNKUR Beldesindeki Köy ve Mahalleler:

Çaloğlu cami ve çevresi: 93 Harbi muhaciri Gürcülerdir. Çaloğulları geniş bir sülale olduğu için mahalle bu adı almıştır. Acara bölgesinden gelen Gürcülerdir. Gürcüce'yi konuşmayan Gürcülerde yine o çevrede vardır. Ana yolun üzerindedirler.

Yenikent (Armutluk) mahallesi: 93 Harbi muhacirlerinin olduğu bir mahalledir. Iki hane dışında tamamen Gürcü mahallesidir. Acara bölgesinden gelen Gürcülerdir. Ana yolun üzerinde İnkur Beldesine gelindiğinde Armutluk veya yeni adıyla Yenikent tarafına girilerek gidilir. Irmağa yakın bir yerleşim yeridir. Buradaki sülaler şunlardır: Kolağalar, İrtemler, Altunlar, Güneyler.

Kelas: Tekkiraz'a gelmeden ana yolun üzerinde olan küçük bir mahalledir. 93 Harbi muhacirlerinden oluşur. Acara'dan gelen Gürcülerdir. Buradaki Gürcü sülalesi ise Kuroğullarıdır.

Kurna-Mengen Mahallesi: Acaralı Gürcülerdir. Ahmedustalar sülalesidir.

Çataltepe: İncirli köyünün arka tarafıdır. Acaralı Gürcülerdir.

TEKKİRAZ Beldesi Çevresindeki Köy ve Mahalleler:

Tekkiraz beldesinin yarısı Gürcülerden oluşmaktadır.

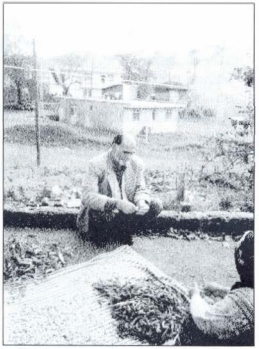

Tekkiraz Merkezi: Tekkiraz merkezdeki Gürcü sülaleri şunlardır: Çiloğulları, Seferoğulları.

Kıran Mahallesi: Gürcü mahallesidir. Buradaki sülaler, Bandılar, Enlistüleymanlar.

Armuttepe Mahallesi: Tamamı Gürcü olan bir mahalledir. Buradaki Gürcü sülaleleri ise şunlardır: İlyasoğulları, Suksuklar, Tekkeahmetler, Keskinler.

Veli Bayraktar Mahallesi: 93 Harbi muhaciri Gürcü mahallesidir. Acara bölgesinden gelen Gürcüler yerleşmişlerdir. Ginapur ile karşı karşıyadır. Buradaki sülaleler: Pala Kâzımlar, Zekeriyaçavuşlar, Dursunoğulları, Odabaşılar, Kalayeılar, Hışırahmetler, Yunuslar.

Kıran Köyü: 93 Harbi muhaciri Gürcü mahallesidir. Acara bölgesinden gelen Gürcüler yerleşmişlerdir. Buradaki Gürcü sülaleleri, Hasanoğulları (Katamidze), Halilhocalar, Bayraklar.

Nureddin Köyü: Birkaç tane Gürcü sülalesi vardır.

Kirazara: Köyün tamamı Gürcüdür. Buradaki sülale: Lomanlar.

Sarıgöl: Hemen hemen tamamı Gürcü olan bir yerleşim yeridir. Buradaki sülaleler: Enlistüleymanlar, Cırtlakhasanlar.

Yeni Kızılcakese : Maçaheli'li Gürcülerdir. "Yenikızılcakese yardımlaşma ve dayanışma" adı altında Tekkiraz'da da dernekleri vardır.

YENİKENT Beldesindeki Köy ve Mahalleler:

Yenikent Merkez (Çamurluk) mahallesi: 93 Harbi muhacirleri yerleşmişlerdir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerdir. Özellikle yaşlılar Gürcüce konuşmaktadırlar. Ana yolun üzerinde olan bir yerleşim yeridir. Yenikent Belediyesinin merkezidir. Beldenin merkezinde oturanların yüzde 95'i Gürcüdür. Buradaki sülaleler: Hatipler (Şahinler), Ömer Ağalar (Hohotoğulları), Ramiçavuşlar (Tshamadze), Hayruldedeler, Çöpler'dir (bir kısmı soyadı değişikliği yaparak Hatipoğulları olmuşlardır). Daha sonra Ekincik'ten gelen Gürcüler de buraya yerleşmişlerdir.

Ekincik köyü: 93 Harbi muhacirleri yerleşmişlerdir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerdir. Bölge belediye olduktan sonra üç mahalleye bölünmüştür. Köyün hemen hemen tamamı Gürcülerden oluşmaktadır. 350 hane civarındadır. Gürcüce konuşulmaktadır. Köye Yenikent merkezinden gidilir. Köydeki Gürcü sülaleleri ise şunlardır: Mecidoğulları (Mecidoğlebi), Molla Süleymanlar, Kabaosmanoğulları, İlyasoğulları (Eşmaglar), Çiloğulları (Çiloğlebi), Çongoğlebi (Çongoğulları), Yetimoğulları (Yetimoğlebi), Şahnaloğulları (Şahnaloğlebi), Kehyalar, Mehmedustalar diğer adıyla Lomanlar (Kesahanlar), Musaoğulları (Musaoğlebi), Dayiroğulları (Dayroğlebi), Süleymançavuşlar, Hayruldedeler, Sugsuglar, Yıldızoğulları (Yildizoğlebi), Lazalyalar (Lazaliler, bir kolu Lazmemetler), Emruloğulları (Furtunalır), Goreliler, Gençoğulları, İsagoğulları (Hasyakır), Hegibalar, Salihustalar, Seferoğulları, Geydiboğulları, Çeleboğulları, Mahmudoğulları, Kadirustalar (Numanoğulları).

Esentepe (Kabakulak): 93 Harbi muhacirleri yerleşmişlerdir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerdir. Gürcüler için de Gürcüceyi en kaba konuşan yerleşim yerlerinden biridir. Gürcüce konuşulmaktadır. Ana yolun üzerindedir. (Akkuş ilçesine bağlıdır.) Köyün tamamı Gürcüdür, yaklaşık 125 hanedir. Kabakulak'taki yeni adıyla Esentepe'deki sülaleler ise şunlardır: Bepeloğulları, Dervişoğulları(Şahnaloğlebi), Bekiroğulları, Suksukoğulları, Şerifoğulları, İmamoğulları, Hacıoğulları, Lezikoğulları, Tsomoğulları.

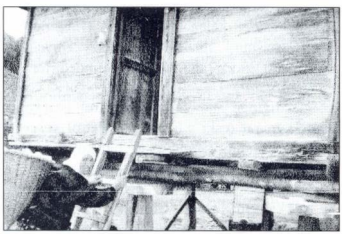

Meşediiz mahallesi: 93 Harbi muhacirlerinin yerleşim yeridir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerdir. Gürcüce konuşulmaktadır. Tamamı Gürcüdür. Sülalelcr: Yıldızoğulları, Tupanlar (Tufanlar, Karakaşlar)

Tekneli mahallesi: 93 Harbi muhacirlerinin yerleşim yeridir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerdir. Üç tane eskiden kalma ahşap bina bulunmaktadır. Ana yolun üzerindedir. Buradaki sülaleler: Çiloğulları, Osmanustalar.

Meliktepe mahallesi: 93 muhaciri Gürcülerin yerleştiği bir mahalledir. Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerin yerleşim yeridir. Tamamı Gürcüdür. Gürcüce konuşulmaktadır. Buradaki sülalcr ise şunlardır: Mamoğulları (Mamoğlebi) yine Mamoğullarının bir kolu olan Meydanoğulları, Kaptanlar.

Dumantepe: Yayladır. Bir mahalle oluşturan Gürcüler vardır. Ana yolun üzerinde dedirler. Maçaheli Gürcülerdir. Gürcüce konuşulmaktadır.

Kıran Köyü: 93 Harbi muhaciri Gürcülerin yerleştiği köydür. Taş ocağının olması adının bilinmesini sağlamıştır. Maçaheli ve Mindiye bölgesinden gelen Gürcülerin yerleştiği yerdir. Tamamı Gürcüdür. Gürcüce konuşulmaktadır. Buradaki sülaleler ise şunlardır. Osmanustalar (Kordonlcbi). Butumeli (Batumlular). Ekizler, Ustaloğulları (Ustaloğlcbi), Seyitbayraktaroğulları (Osanidze). Mutaveloğlebi, Hırakoğlcbi.

Kozbüküm: Taş ocağının olduğu, yani Karamnut köyünden aşağı doğru bu köye gidilir. Irmak yanında olan köy Maçaheli bölgesinden gelen Gürcülerin yerleşim yeridir. İkiüç sülalc Gürcüdür. Sülaleler: Yedi Kızlar, Keskinler'dir (Hozikoğlebi).

ÇAYBAŞI İLÇESİ

Ünye'ye bağlı bir belde iken ilçe olan Çaybaşı çoğunluğu Maçaheli ve Acara'dan gelen Gürcülerden oluşmaktadır. İlçenin yarısı Gürcüdür. 93 Harbi muhaciridirler.

Söylemez: 93 Harbi muhaciri olan Acaralı ve Maçaheli'li Gürcülerden oluşmaktadır. Yeni adı Hanyam Belediyesi'dir.

Akbaba: 93 Harbi muhacirlerinin yerleştiği Gürcü köyüdür. Acara bölgesinden gelen Gürcülerdir. Akbaba'daki Gürcülerin en önemli özelliği İslam'a sıkı sıkıya bağlı olmalarıdır (tabii yaşlılarla orta yaşta olanlar için geçerli).

Eğribucak: 93 Harbi muhaciridirler. Gürcü köyüdür. Acara'dan gelen Gürcülerdir.

Kaynarpınar (Kaynartaş Beldesi): 93 Harbi muhaciri Gürcülerinden oluşan tamamı Gürcü köyü olan yerleşim yeridir. Bölgenin Gürcüleri Maçaheli'lidirler. Samsun'a bağlıdır Köy şu anda Belde Belediyesidir.

Ünye ve çevresinde bizim saydıklarımızın dışında, Karadenizin dağınık yerleşim düzeni nedeniyle bir iki sülaleden oluşan Gürcü yerleşim yerleri vardır.

GÜRCÜCE - RUSÇA - İNGİLİZCE VE
72 DİLDE TERCÜME YAPILIR - DERS VERİLİR
REAL TERCÜME:
(0212) 231 79 28 / 233 56 82

B
MERBAU (MASİF)
FİLMİ KONTRPLAK
OSB
BÖLÜKBAŞ
ORMAN ÜRÜNLERİ
SAN.TİC.LTD.ŞTİ.
Mustafa BÖLÜKBAŞ
Merkez: Bağdat Cad. No:150 Küçükyalı-İST.
Tel.: 0216 367 46 74-417 11 16 Fax: 0216 417 11 15
e-mail:bolukbasorman@superonline.com
Şube: Esenkent B-5 Yan Yol Özmen Sk. No:21 Maltepe-İST.
Tel.: 0216 427 19 29-427 53 01 Gsm: 0532 344 06 09

Moda Evi
Gelinlik, Nişanlık, Abiye
Sipariş Özel Dikim
Kiralık, Satılık, Hazır Abiye
Fason Dikim Yapılı
Semra DİNDAR
ÇerçirMah.NamıkKemalCd.No:92 Alibeyköy- İST Tel:(0212)627 02 49

Bir Gürcü Köyü: Melenağzı

Abdullah ZORLU

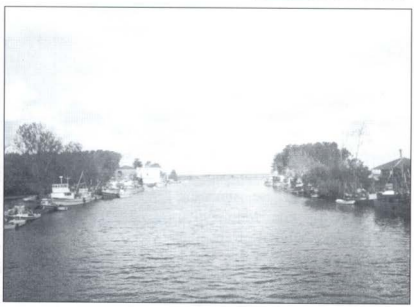

Melenağzı köyü Düzce ilinde. Melen Çayı'nın Karadeniz'e döküldüğü alanda kurulmuş şirin bir Gürcü köyüdür. Buraya yerleşik Kafkas Gürcü göçmenleri, Batumi'nin Karadeniz sahillerinden 93 Harbi diye anılan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası bu bölgeye gelmişlerdir. Melenağzı halkı bu bölgeye diğer göçmenlerden daha sonra gelmişler, çevrede yerleşik Kastamonu sancağına bağlı yerli halk ve yine göçmen diğer Kafkas halklarıyla, oldukça kanlı mücadelelere girişmişlerdir. Melen Çay'ı Kanlı Melen olarak anılır olmasına karşın, burayı vatan edinerek, bir daha da Melen Çayı deltasından ayrılmamışlardır.

Bölge halkının çoğunluğu balıkçılık ve fındık üreticiliği ile geçinmektedir. Aynı zamanda yerli turistlerin deniz mevsiminde çok tercih ettikleri mükemmel plajı görülmeye değerdir. Köyün eğitim düzeyi oldukça yüksektir. Köyde yetişen gençlerin yüzde 65'i yüksekokul, tamamı lise ve dengi okul mezunudur.

Köyün bütünüyle günlük konuşma dili Gürcücedir. Bazı Türkçe kelimeler dışında Acara-Guria lehçesi konuşulmaktadır. Köy halkı köyün geleneksel yapısını korumaya azami özen göstermektedir. Köyde halen 120-125 yıllık eski evlere rastlanmaktadır. Bu evler özüne uygun olarak ustaca restore edilmekte, kendi tarihi dokusu içerisinde korunmaya çalışılmaktadır. Köyde eski imece usulü (meci) çalışması devam etmektedir. Aileler baba mirası arazilerini erkek çocuklara devrediyorlar. Bu nedenle de köye dışarıdan insanların yerleşimi engellenerek kapalı toplum özelliğini sürdürmektedirler. Evliliklerse, yine akraba olmayan sülaleler arası yapılmaktadır. Ancak bu gelenek günümüzde tüm köyün birbirine bir şekilde akraba olması sebebiyle çevre şehirler ve köylerdeki Gürcü ailelerle ilişki içine girmek suretiyle gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Yerli halk dışarıdan bir kişiye, ekonomik şartlar ne kadar gerektirse de, arazi satmamaktadır ya da köy halkının bunda rızası aranmaktadır. Köy halkının geleneksel yapıyı korumaktaki bu hassasiyeti son derece saygı değer bir davranıştır.

Çağın getirdiği globalleşme süreci içerisinde, içine girdiğimiz arabesk kültür asimilasyonu tehlikesinde, kendini bu derece koruyabilmeyi başarmış, öz kültürü ve gelenekselliği kaybetmemekte bizlere göre daha fazla mücadele etmiş, bu köy halkı önünde, saygı ile eğiliyorum. Tüm hemserilerimizi kültürel değerlerimizi korumakta ve geliştirmekte Melenağzı Köyü Gürcü halkı gibi davranmaya, nadide kalmış bu köyümüze sahip çıkmaya davet ediyorum.

Fotoğraflar: Zehra COŞKUN

Türkiye'deki Gürcü Köyleri - 25

İbrya ÖZKAN

08 Artvin (Geçen sayıdan devam)

Artvin, Merkez'deki Köy Adları

Yeni Adı:	Eski Adı:
ARTVİN (Merkez İlçe)	
Ahlat	Aglaha
Bakırköy	Kuvartshani
Beşağıl	Beşavul/Beşavli
Erenler	İrsa
Fıstıklı	Nacvia
Ormanlı	Omana
Salkımlı	Tolgomi
Seyitler	Tzuveti
Sümbülü	Sinkoti
Şehitlik	Mamatzminda
Taşlıca	Hatila
Tütüncüler	Kartla
Varlık	Varaçkan
Vezirköy	Vazria
ORTAKÖY (Merkez)	Berta
Bağcılar	Opiza
Çimenli	Cmerk
Hamamlı	Dolishana/Doliskana
Pınarlı	Porta
Sakalar	Tsaltetri
ZEYTİNLİK (Merkez)	Siria
Ağıllar	Agara
Aşağımaden	Hodi/Hodisüfla
Balh üzüm	Dirinh/Dirnih
Derinköy	Gurcaan/Gurcan
Dikmenli	Baket
Dokuzoğul	Binat
Hızarlı	Hezor
Kalburlu	İşhalbur
Köseler	Giishana
Okumuşlar	Boselt
Oruçlu	Orcuh
Sarıbudak	Melo
Yukarımaden	Hod/Hoddülya

Artvin, Ardanuç'taki Köy Adları

Yeni Adı:	Eski Adı:
ARDANUÇ (Merkez İlçe)	GEHVERNIK
Akarsu	Ahaşia/Aharşia/Akarşia
Aşıklar	Şargile
Avcılar	Varzelli
Aydın	Tanzot
Ballı	Gulica
Beratlı	Vardelia/Vartelia/
Bereket	Klarcet
Boyalı	Havt/Sartzolot
Bulanık	Longothev/Longuthev
Çıralar	Çara/Cara
Ekşinar	İşkinar
Ferhatlı	Ahiza
Geçitli	Heva
Gökçe	Opitsala/Anaçli/Hoptçala
Güleş	Goleşen/Gelaşen
Gümüşhane	Gumişhana
Hamurlu	Hamogoret/Homorgolet /Vargelia
Harmanlı	Haravul
Karlı	Diagarmuç/Diagariç
Kaşıkçı	Anagert
Kızılcık	Unushev
Konaklı	Hertvis
Meşeköy	Varthel
Müezzinler	Meçegil
Naldöken	Masalahet
Ovacık	Sahre/Sakre/Sehre
Örtülü	Ortiz/Ortis
Peynirli	Kaptahot
Sakarya	Sahara/Sagara
Soğanlı	Suagora/Sivagara
Tepedüzü	Muker
Torbalı	Aravet
Tosunlu	Usot/Usat
Tütünlü	Bice

(Devamı edecek)

Gürcü Atasözleri ve Deyişleri - 3

Giorgi ZUMBADZE *

(Geçen sayıdan devam)

45. ახი ურტყა დავითასა. მაინც ამბობს თაყვანსა.
Davut'a yüz kere vurursan vur, yine bildiğini okur.

46. ახშა სულმა ცხვარსა ერთ ხეს შეაბღაულა და ძირიანად გაახმოო.
Yüzbeş koyun ağaca melemiş de. ağacı kurutmuş.

47. აქლემის ქურდი და ნემსის ქურდი ორივე ქურდია.
Deve hırsızı ya da iğne hırsızı, ikiside hırsızdır.

48. აქლემის ტვირთი გაუფარდა და ყორეს ერთგანი ასტკივა = ნეშა ამახატანი იქნებაო.
Deve'nin yükü düşmüş de eşek anırmış: onu da taşımam gerekir diye (=T. A. Deve demiş ki: ölürsem eşeğe yüktür.)

49. აქლემს უთხრეს, კისერი გაქვს მრუდეო და = ხსვა რა მაქვს სწორიო.
Deve'ye neden boynun eğri diye sormuşlar, o da nerem doğru ki, demiş.

50. აქლემი ახე არ დაგარდება, რომ ვირის ტვირთი ვერ ზიდოსო.
Deve ne kadar düşkün hale gelirse gelsin, yine de eşeğin yükü kadar taşır.

51. ანქარაებელის დედა ტირიდა, დინჯობა = იცანიდაო.
Acele edenin annesi ağlar, etmeyenin ise güler.

52. ახალი მეგობარი შეიძინე, ხოლო ძველს ნუ დაივიწყებ.
Yeni dost kazan, ama eskisini unutma.

53. ახალი ცოცხი კარგად ჰგვას, ძველი მოგტანს ქვიშასაო.
Yeni süpürge iyi süpürür, eskisi ise kum geçirir.

54. ადამიანი, რომელიც სხვებზე მაღლა დგას, სადაც უნდა იყოს, ცოველთვის შეამჩნევს თაყვანისმცემელს.
Diğerlerinden üstün olan insan, nerede olursa olsun kendine saygı göstereni (tapanı) bulur.

55. ადამიანს ახე არაფერი არ აძძიებს, რაც ცარიელი თავი.
İnsanın boş kafasından daha ağır bir şeyi yoktur.

56. ადამიანის საცოდნელს საზღვარი აქვს. სწავლისა კი = არა.
Yaşamın sınırı var, öğrenmenin ise yoktur.

57. ადამიანი რაც უფრო განათლებულია, მით უფრო თავმდაბალია.
İnsan ne kadar aydınsa, o kadar alçak gönüllüdür.

58. ავადმყოფობა ბევრია, ჯანმრთელობა კი = ერთი.
Hastalık çok, sağlık ise tektir.

59. ავად ხარ = მიკურნალე. ჯანმრთელი ხარ = თავს გაუფრთხილდი.
Hasta isen tedavi ol, sağlamsan kendine iyi bak.

60. ანდაზა ხალხის ხმიერება, რომელიც საუკუნეებს უძლებს.
Atasözü asırlara dayanan halkın hikmetidir.

61. არავის არ ხანკალის მდინარის ხიდრების ერთბაშად ორივე ფეხით.
Hiç kimse nehrin derinliğini iki ayağıyla ölçemez.

62. არას გარეგნის სწავლულობა, თუ არა ამ ბრძენთა თქმულება, არ ამბრავს, რა სჯერა ამდი საუნჯეს დაფარულსა.
Hikmetlerin sözüne kulak asmassan öğrenimin neye yarar, gizli hazine kullanmazsan neye yarar.

63. არ არის მკვდარი ვინც მოკვდეს და ხალხს შეჰწიროს დღენია, მკვდარად იგი თქმული ვისაც არ ხანული არ დარჩენია.
Halkı için şehit olana ölü denmez, bu dünyada isim bırakmayana ölü denir.

64. ასწავლო = ნაშაის ასწავლო გაორეცებით.
Öğretmek iki kat öğrenmektir.

65. აღზრდა თქვენზე ძვირფასია.
Eğitmek altından değerlidir.

66. აღელვებული ადამიანი და ნაჭახაჩის მოწყვეტილი ნაგი = ერთია.
Heyecanlı adamla ipi kopmuş sandal aynıdır.

(Devam edecek)

* Giorgi ZUMBADZE'nin "SEÇİLMİŞ ATASÖZLER VE DEYİŞLER" adlı kitaptan, Çevirenler: Nana KAÇARAVA-Özbey İMAMOĞLU

Gürcülerde Halk Dansları -10

Oğuz MEDETOĞLU

(Geçen sayıdan devam)

Hareket 5
"ÇOKMALULA-Çökerek Gizlenme"
Ölçü 5/4 ya da 5/8
İki ölçü
Poz.2

Hazırlık: Dizler dışa doğru açık yarı açık yarı çömelerek vücut ağırlığı iki ayakta eşit bakışlar yürüyüş yönünde.

I. Ölçü: (BİR). (İKİ). (ÜÇ) Hareket 4'deki gibi

II.Ölçü: (BİR-VE) Sağ ayakta başlayarak sağa bir adım at. Aynı anda sol diz üzerine çök. (İKİ) Sağ ayaktan destek alarak kalkarken topuğunu sola doğru hafifçe kaydır. Aynı anda sol ayağı yerden dizi hafifçe bükerek kaldırırken tabanını sağ ayak burnuna yaklaştır. (ÜÇ-VE) Sol ayağın tabanını topuğun üzerine az geriye koy. Dizden yarı bükük sağ ayağı ise sonraki ölçüye hazır durumda havada kalacak biçimde sıçrama ile yerden kaldırılır. (RESİM 10)

Bu harekette. vücut yalnızca ikinci ölçünün birinci sayısında düzelir. İkinci sayıda yine eğik duruma gelir.

Hareket 6
"SAPRTHİLO- İhtiyatlı Yürüyüş"
Ölçü 5/4 ya da 5/8
İki ölçü
Poz. 2

Hazırlık: Dizler dışa doğru açık yarı çömelerek vücu ağırlığı iki ayakta eşit bakışlar yürüyüş yönde.

I. Ölçü: (BİR). (İKİ). (ÜÇ) "Hareket 4"deki gibi

II. Ölçü: (BİR-VE) I. ölçünün son sayısını iki ayak tabanı çapraz olacak biçimde ayaklarla vurarak yap. (İKİ) Sağ ayak tabanı ile yere vurarak. sol ayağı kaldır.

(ÜÇ-VE) Vücudu sola döndürürken sol ayağı burnu dönüş yönünde olacak biçimde tam taban üzerine koy. (RESİM 11)

Bu hareket de her iki yöne yapılabilir Ancak dönüşlerde başlar. sert bir biçimde dönüş yönüne çevrilmelidir.

Hareket 7
"ÇOKİT MUHLMOKNEVİ-Dönerken Diz Savurma"
Ölçü 5/4 ya da 5/8
Üç Ölçü
Poz. 2

Hazırlık: Dizler dışa doğru açık yarı çömelerek vücut ağırlığı iki ayakta eşit bakışlar yürüyüş yönünde.

I. Ölçü: (BİR). (İKİ). (ÜÇ) "Hareket 4"deki gibi.

II. Ölçü: (BİR-VE) Sağ ayak tabanını sol ayağın yanına vur. (İKİ) Sol ayağı yerden kaldır. (ÜÇ-VE) Sağ ayak tabanını, yarım taban kadar gidiş yönünde yerden kaydırırken sol ayak tabanını sağ ayağın arkasında yerde koy (sol ayak burnu. sağ ayak topuğunun arkasından olacak biçimde.)

III. Ölçü (BİR VE) Sıçrayarak iki ayağı da yere vur (dizler yarı bükük). (İKİ) Sola yarım dönüş yaparak sağ dizi yere değdir (Yarı parmak üzerinde). (ÜÇ-VE) Sağa yarım dönüş yaparak sol dizi yere değdir (Yarı parmak üzerinde). (RESİM 12)

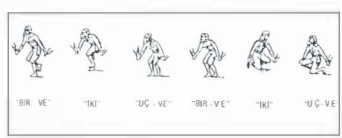

(Devam edecek)

Gürcü Yazını

Ulaş Başar GEZGİN

Gürcüstan'da kitap yazımından çok önce, ülkede, çeşitli biçimlerde halkbilgisi, efsaneler, destanı şiirler ve lirik şarkılar, özellikle, göksel ateşi çalmış ve ceza olarak Kafkas dağlarında bir kayaya zincirlenmiş olan (Promete'ye karşılık gelen) tanrılar karşıtı Amirani'nin şiiri revaçtaydı. Halk şiiri, üzerinde hem içerik hem biçim açısından güçlü bir etki bırakmış olan Gürcü yazınının ortaya çıkmasından sonra serpilmeyi sürdürdü. Zengin ve çeşitli revaçta şiirlerin yanında, Gürcü oymakları, Hıristiyanlık öncesi zamanlarda, o ya da bu biçim bir kitap yazınına sahip olmuş olmalılar. Bu yazılar, saldırgan Hıristiyan kilisesince, putperestlere karşı savaşımda yokedilmiş olabilir.

Hıristiyanlık, Gürcüstan'da dördüncü yüzyılın birinci yarısında (yaklaşık olarak 337) resmi din oldu. Gürcü yazınının en eski örnekleri arasında olan 5. yüzyılın ilk yarısından kalma kitabesel anıtlar hâlâ korunuyor. Aynı yüzyılın yetmişli yıllarında, Iakob Tsurtaveli, ince bir yazın yapıtı olan "Aziz Şuşanik'in Şehit Oluşu"nu yazdı. İlk Gürcü dinsel kitaplarının (hem özgün metin hem çeviri) olduğu kadar, bunun yazınsal anlatımının ve biçiminin üstünlüğü de bu yazının hayli eski kökenine etkili ve güzel bir kanıttır. Kilise yazarlarının Hıristiyanlık öncesi Gürcü yazınıyla yazınsal dili kaynaştırdığı yönünde çok az kuşku vardır.

Hıristiyanlığı benimsemesinin Gürcü halkının yaşamı üzerinde uyarıcı bir etkisi oldu. Gürcüstan, Doğu'nun ve Batı'nın gelişmiş ülkeleriyle bağlantılar kurdu. Bunun, ulusal ekininin (kültür) gelişiminde yararlı bir etkisi oldu.

Gürcü yazını tarihi, beş döneme ayrılabilir: beşinci yüzyıldan onbirinci yüzyılın ortalarına (erken feodal devre); onbirinci yüzyılın ortalarından onüçüncü yüzyılın ikinci çeyreğine (feodal devrenin yükselişi); onüçüncüden onsekizinci yüzyıla (geç feodal devre); ondokuzuncu yüzyıl ve yirminci yüzyılın ilk çeyreği; ve 1921'den sonra Sovyet devresi).

"Beşinci yüzyıldan onbirinci yüzyılın ortalarına gürcü yazını" bölümünü daha önce yayınladığımız için (Çeveburi, Sayı:42) biz yazımıza "Onbirinci yüzyılın ortalarından" itibaren gürcü yazını ile devam edeceğiz.

11. YÜZYILIN ORTALARINDAN 13. YÜZYILIN ORTALARINA GÜRCÜ YAZINI

11. ve 12. yüzyıllarda, Gürcüstan'ın toplumsal düzeni, olgun ve iyi gelişmiş bir feodalizm biçimini aldı. Yabancı düşmanların hücumunu geri çevirerek ve özekcil güçleri her defasında daha başarılı bir şekilde düzene sokarak, ülke, birleşmesi ve tam siyasal bağımsızlık için güvenli bir şekilde çabalıyordu.

Kurucu Davit (1089-1125), III. Giorgi (1156-1184) ve ünlü Tamara'nın (1184-1213) yönetimlerinde, Gürcüstan, yalnızca yabancı hakimiyeti boyunduruğunu söküp atmakla kalmadı, ama, zorlu, feodal bir güç olarak, Yakındoğu halklarının yaşamında önemli bir rol oynamaya başladı.

Gürcü halkı tarihinde bu, maddi ve manevi güçlerin kuvvetlice yükseldiği zamandı. Bu, yüce mimari, nefis zarif ve ince resim, mücevher, oyma yapıt, el sanatı gibi anıtlarının ihtişamı ve güzelliğiyle kendini açığa vurur.

● günlerde Gürcüstan, bilim alanında, toplumsal ve siyasal düşünce için olduğu kadar, kilise inakçılığı ve skolastikliğinden hatırı sayılır ölçüde özgür olan felsefel ve dinbilimsel düşünce için de belirgindi. Kitap ve dilbilimsel çalışmalar yazını, göze çarpan başarılara ulaşmıştı. Kiliseye ilişkin ve dinsel yazının daha da gelişmesi yanında, laik yazın, özellikle şiir, erken 12. yüzyıldan geç ortaya çıkmadı; sonunda başarıyla gelişti.

12. yüzyıl, Gürcü ortaçağ ekini tarihinde, klasik bir dönemdir. Sonraki dünyanın soyut ülküleri değil, dünyevi, gerçek, maddesel ve aynı zamanda büyük ölçüde ahlaksal, yüce insan arzularını ifade eden, o dönemin laik yazını, komşu ülkelerin yazınlarıyla, ilk olarak Fars dilinde yazılan Müslüman Doğu yazınıyla yakın ilişki içerisinde evrimleşmesine karşın, tamamıyla özgündür. 11. ve 12. yüzyılda, Gürcüce'ye, eski Yunan yazarları ve Farsça yazan, aralarında Firdevsi'nin "Şehname"si, Unsuri'nin "Vamık ve Azra"sı, Nizami Genevi'nin şiirlerinin ("Leyla ve Mecnun", "Hüsrev ve Şirin", "İskendemame"), Gurgani'nin "Vis ve Ramin"i ve diğerlerinin de bulunduğu Fars, Tacik ve Azerbaycanlı şairlerin kimi belirgin yapıtları çevrildi. Öte yandan, Nizami'nin ve Hakani'nin yapıtları, iyice gelişmiş 12. yüzyıl Gürcü ekinin etkisini gösterir.

Gürcü klasik devresinin değerli yazınsal kalıtının çoğu, izleyen yüzyılların felaket türünden olaylarının (Moğol istilaları) bir sonucu olarak kaybolmuş bulunuyor. Bununla birlikte, eski Gürcü laik yazınının arda kalan yapıtlarıyla bir değerlendirme yapılırsa, çeşit çeşit ve değişik olduğu iddia edilebilir.

Eski Gürcü laik yazının ilk anıtlarından biri, bir şekilde tanrılara karşı savaşan Amirani hikâyesine benzeyen, bir kahramanca serüven hikâyesi, "Amiran-Darecani"dir. Kahraman, Amiran Darecanisdze'nin O'nun atlı neferlerinin ve diğer birçok yiğit şövalyenin olmuş olması aşırı derecede imkânsız

serüvenlerini anlatır. Hikâyenin ayrı öyküleri, birbirine, ortak bir tasarı ve ortak bir konuyla bağlanır.

Masalımsı serüven öyküleri arkatasarına karşı, bir cesur umar olarak, temel kişinin, Amirani'nin gururlu ve zorlu mücadeleci, ülkesine sadık ve bağlı bir hizmetçi ve hükümdar, kötü ve hain adamların güçlerine karşı dövüşçü, mağrur devlerden ve korkutucu canavarlardan utkular almış, kardeşlerinin savunucusu, zayıfların ve kuvvetsizlerin hamisi, hanımefendilerin onurunun koruyucusunun imgesi ortaya çıkar. Hikâyenin masalımsı niteliğine karşın, toplumsal-siyasal yönelimleri ve Gürcü Bagratileri'nin özekselleşmiş feodal devletinde başı çeken bir güç olmuş olan 12. yüzyıl Gürcü şövalyeliğinin ahlaksal ve etik ülkülerini güvenilir bir şekilde yansıtır. Hikâyenin yazarlığı, Mose Honeli'ye verilir.

Şota Rustaveli

12. yüzyılın ilk yarısında, Sargis Tmogveli Gurgani'nin iyi bilinen şiiri "Vis ve Ramin"ini Farsça'dan çevirdi ve Gürcüce'de "Visramini" ismiyle yeniden yazdı. "Visramini"nin tasarısının, ünlü ortaçağ romansı "Tristram ve İseult" ile temelde birçok ortak noktası vardır.

"Visramini"nin yabancı kökenine karşın, bu parçanın düzyazıdaki dili, klasik mükemmelliği ve ulusal renk verişinin canlılığı belirgindir.

12. yüzyılda, bilginler ve şairler, Gürcü krallarının sarayına kabul ediliyordu: saray tarihçileri, resmi çevrelerin görüşlerini ifade etikleri ve bilgili hukuk uzmanlarının krallığın kutsal hakkına kanıt sağladığı günlemler ve tarihsel yapıtlar yazdılar; ciddi saray kabullerinde, od yazarları, tumturaklı fakat zarif övgüler okurdu.

Şavteli ve Çahruhadze, başta gelen od yazarlarıydı. İoanc Şavteli, görünüşte ismine övgüler dizilen temel kişilik olan İsa'nın kölesini kasteden övgü şiiri "Abdulmesia"nın yazarıydı. Şavteli, hamisine ve hayır sahibine, ince nazımda övgüler düzer, onu kasıtlı olarak yüceltilmiş ve heybetli bir şekilde betimlerdi. Şavteli'nin odu, kiliseye ilişkin düşünce biçiminin güçlü etkisi altındadır, şiirin dili, hatırı sayılır ölçüde yapay ve modası geçmiş bir şekilde kitapsıdır.

Çahruhadze, "Tamariani" başlığı altında, bir övgü dizeleri toplaması derlerdi. Kraliçe Tamara'yı ve eşi Davit Soslani'yi över. Yazar, Gürcü kraliçenin kaderi ve tüm Hıristiyanlığı kurtarma yönündeki kutsal görevi Mesihsi düşüncesini geliştirir.

Çahruhadze'nin dizeleri düş doludur, biçemleri yüksek ve incedir. Od yazarları Çahruhadze ve Şavteli'nin engin bilginliği ve bilgileri anmaya değerdir, canlı bir şekilde, 12. yüzyılda Gürcü ekinin yüksek ölçüsüne kanıt olur. Çahruhadze'nin ve Şavteli'nin odları, oniki heceli satırlarda yazılmıştı, içsel ve sonul uyaklar hazinesi içerirler; daha sonra bu dize biçimi "Çahrahauli" diye adlandırıldı.

Rustaveli, bir yüzyıldan çok, Gürcü ruhani ekinin tacı ve aylası oldu. Ünlü şiiri, "Kaplan Postlu Şövalye", eski Gürcü laik şiirinin eşsiz bir örneğidir. Rustaveli'nin yaşamöyküsü hakkında çok az güvenilir bilgi vardır. "Şövalye"yle ve yazarıyla ilgili temel bilgi kaynağı, şiirin önsözüdür. Önsözde iki kere anılır: Bir Rustaveli'dir, daha doğrusu Rustaveli, yani "Rustavi şatosu (Rustavi mülkü) sahibi" ya da "Rustavi'nin yerlisi" Şairin ismi. Şota, erken 13. yüzyılın ilk on yapımsal ve yazınsal yapıtlarında ve daha sonraki kaynaklarda belirtilir. "Kaplan Postlu Şövalye", Şota Rustaveli tarafından, ünlü Kraliçe Tamara'ya (1184-1213) adanmıştı. Onu ve eşi ve eşbaşkın Davit Soslani'yi (1189-1207) hürmetkarca göklere çıkarıyordu. Bu adayış, şiirin tarihi hakkında ipucu verir: geç 1180'lerden daha önce ve onüçüncü yüzyılın ilk on yılından daha sonra yazılmış olmamalıdır.

"Kaplan Postlu Şövalye" Rustaveli'nin ilk yapıtı (ve tabii ki son yapıtı da) değildir. Şairin kendisi, önsözde, daha önce de göklere çıkarmış olduğu O'nu göklere çıkarmayı sürdürdüğünü teslim eder. Böylece, çıkarsanabilir ki Rustaveli, 12. yüzyılın geç altmışlarında ya da erken yetmişlerinde doğmuştu.

Kudüs'te, Kutsal Haç Gürcü Manastır'ında bir sütun üzerinde, Rustaveli'nin, belirgin bir eşsanesi olan mükemmel bir portresi vardır. Bu eşsane, manastırın ve duvarlarının resimlerinin onarımının üstlenilmesi onurunu Rustaveli'ye verir. Aynı manastıra ilişkin diğer belgelerde, Rustaveli "Meçurçletuhutsesi", yani devlet hazinedarı olarak anılır. Eski bir manastır elyazması, onun için yapılmış, 13. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir mes'i içerir. 1960'da, Gürcü SSC Bilimler Akademisi'nce karşılanan özel bir gezide, Kutsal Haç Manastırı'nda Rustaveli'nin, şimdiye kadar kayıp sanılan sözü edilen portresinin kendisi bulundu. Şair, Kraliçe Tamara'nın devlet hazinedarına uygun olarak, bir laik ileri gelenin zengin giysisi içinde temsil edilir.

Rustaveli'nin yaşamının cezirinde cübbeyi nasıl aldığı, ölümü ve Kudüs manastırında gömülmesi hakkında, Gürcüstan'da ve Kutsal Haç keşişleri arasında dolaşımda olan hadiseler efsanesel bir niteliktedir.

"Kaplan Postlu Şövalye"nin tasarısı, en ilginç ve en eğlencelisidir.

İşleri iyi giden fakat ondan sonra gelecek oğlu olmayan şanlı Arap kralı Rostevan, krallığı, şövalyece başkumandan ve saray üyesi Avtandil'e ince bir sevgi besleyen tek kızı, güzel ve bilge Tinatin'e verir. Bir gün Rostevan ve Avtandil avlanırken, kazara, bir kaplanın derisine bürünmüş, gizemli, çok kederli bir şovalyeyle karşılaşırlar.

(Devam edecek)

İlia Çavçavadze'den Şiirler

Gürcüceden çeviren: Hüseyin UYGUN

İlia Çavçavadze, toplumsal gerçekçi Gürcü şiirinin öncüsüdür. Erken dönem şiirlerini romantizmin etkisinde yazmıştır. Şiirlerinin başlıca temasını doğa, toplum, ulus ve tarih bilinci oluşturur. Şiirlerinde tarih önemli bir yer tutmasına rağmen monarşiye, geçmişte yaşayan tarihi kişilere hayranlık besleyen bir yaklaşımdan özellikle kaçınmıştır. Onun şiirlerinde kişiler ve olaylar kurgusaldır.

Uzun poemalarında lirik motiflere de yer vermiştir. Halk şiirinin doğal söyleyişini esas alırken, hiçbir dizesinde sıradan anlatıma rastlanmaz.

Kendi şiirini yazarken bir yandan da Şota Rustaveli, Davit Guramişvili ve Nikoloz Barataşvili gibi klasik dönemin en önemli Gürcü şairlerini adeta arkeolojik bir çalışmayla gün yüzüne çıkarmıştır. Barataşvili'nin ulusal heyecanını dönemin şairlerine, yazarlarına ve aydınlarına yansıtmıştır. "Marani" (Şaraphane) adlı uzun şiirinden etkilenerek "Arçdili" (Gölge) adlı ünlü poemasını yazmıştır.

Ulusal sorunlar söz konusu olduğunda ihanete, savsaklamaya tahammülü yoktur. Bu türden bir davranış içinde gördüğü yöneticileri, aydınları, hatta çok önemsediği halkın sarsıcı ve abartılı biçimde eleştirmiştir

ᲓᲐᲛᲐᲪᲕᲠᲓᲝ

ახოვკდალს ხმალსა მტრისასა.
წან მაგებე ფარად:
დროზე ნახმარი ფარსა
ფლობს ხმალი ანაა

ბაგთასანი მტკრთა ძლერას
მოციქული ნათქამი.

ხმალი ამოდენს ცვრას იჭმს
მრახსნე და ძლეული.
რასაც იჭმს მეტიღობანი
კალმის პატარა წვერია.

წუთის-ხოფელი ასე:
ღამე დღეს უთენებია:
რაც მტრობას დაუქცევია
ხიფვრელს უშენებია.

შენი დიდი და მძლავრი
ხასხასებელი ხასხას მხმელია.
წყნარი პაწია ნემი კი
შავკელ-ტოტებელია მცირე.

კაცად მაშინ ხარ საქმე
თუ ეს წყია წესად დარგე:
ყოველ დღეს შენს თავს ჰკითხო
ამა დღეს მე ვის რა ვარგე?

ვაკეკაცო ცრემლსა რად უმრახავენ!
რკინაც სტყდება, რომ სცხელ გრდემლი...
კაცი და პირუტყვი გამარჯვად
ღმერთმა შეჰქმნა მარტო ცრემლი.

1886

KULAK VERİN

Düşman kılıç sıyırınca,
önüne kalkan yetişir.
Zamanında iş görünce,
kalkan da kılıca eştir.

Düşmanlar dürüst olunca,
bulunç aracılık eder.

O denli etkin değidir,
korkunç bir kılıcın gücü
Ondan daha etkin olur,
barışçıl kalemin ucu.

Böyle kurulmuş bu dünya:
Geceler günle ağırmış,
düşmanlık neyi yıkmışsa,
onu hep sevgi onarmış.

Pala kılıç ürkünç, büyük;
kan dökücü, kan içici.
Alçak gönüllü iğnecik,
çıplakları giydirici.

Yiğit diye övülürsün,
ilke edinirsen şunu:
sorarsan kendine her gün,
kime ne faydam dokundu?

Yiğidin gözyaşı niye kınansın?
Ateşin içinde demir de erir.
İnsanla yaratık seçilsin diye,
Tanrı insanlara gözyaşı verir.

1886

ბედნიერი ერი

ჩვენსაოხანა ბედნიერია
განა არის სადმე ერი?!
მასაც ეკალნიი,
ლამაზ ფალნიი
მოსაწყალი და ‘შეგნიერი:
უწყინარი,
უწანარი.
ქედმაღალი. მადლიერი:
უშფოთველი.
ქვეშმორჩილი,
რაკანი, წუსიერი:
ყოყლაჩი მაისენი.
ვით ჯოხ-ცხენი.
ნასვლნი და ღონიერი.

ჩვენსაოხანა ბედნიერია
განა არის სადმე ერი?!
ყველა უნჯი.
ყველა მუნჯი.
ვულგრველი და ლმობიერი:
თავალაბმული.
თაყვანისმცემელი.
პირს ლაგამი ზომიერი:
ყველა ცრუე.
ყველა ცრუე.
ჭკვიანპატარა. გულხმიერი:
მცირე. ხელი.
ეველა ფლიდი.
ცულეუტი და მანკიერი.

ჩვენსაოხანა ბედნიერია
განა არის სადმე ერი?!
მტკვრწყვიდელი.
თაყვანმცემელი.
ყოყლაჩი უქმი. უღირსი.
უშნოუდანი.
გლახაკუდანი.
არ. გაიმტანი და ცბიერი:
მტრის არ მცნობი.
მოყვრის მკმაბი.
ყარიუი მზდალი. შინ ძლიერი
არ არის მჭონე.
არ არის მკადნე.
უშრუნველი და მშიერი.

ჩვენსაოხანა ბედნიერია
განა არის სადმე ერი?!

29 აგვისტო. 1871 წ.

***

მესმის. მესმის ხანატრელი
ხალხი. ბორკილის ხმა მტკრევისა!
სამარადის ხმა ქვეყნად მყუდრო
დახაორგუნველად შინაბოსი!

აღმატკვებს ხალხის ეს ხმა
და აღმიგნებს ძველ გულში...
ღმერთო. ღმერთო! ეს ხმა ტკბილი
გაბაგონე. ჩემს მაძყლში!

29 ივლისი. 1860 წ.

ONGUN ULUS

yeryüzünde bizim kadar
ongun ulus nerede var
yükü ağır
palanı şık
gösterişli göz alıcı
huyu uysal
hayal meyal
eyvallahçı boynu bükük
içten sinsi
dışı dingin
uyaroğlu hem kuralcı
hep inatçı
katır gibi
hep koşulmuş hep kuvvetli
yeryüzünde bizim kadar
ongun ulus nerede var
hepsi zengin
dilden yoksun
sığ yürekli merhametli
başı bağlı
gözü bağlı
sözlerine gem vurulmuş
hepsi sağır
sahte tavır
usu ermiş hoş görülü
büyük küçük
cin fikirli
iblis gibi suçu belli
yeryüzünde bizim kadar
ongun ulus nerede var
itilmiş hep
başı eğik
hayırsız ve hatır bilmez
yoln şaşırmış
baştan kara
geçimsiz ve acımasız
düşman bilmez
dost tanımaz
ele sinmiş evde yiğit
bilgisi sığ
akarı kıt
kurşağı boş kaygısı yok
yeryüzünde bizim kadar
ongun ulus nerede var

29 Ağustos 1871

***

İşitiyorum, işitiyorum özlenen,
halkın bnkağısını kıran sesi.
Gerçek gürüldüyor yeryüzü boyunca,
yerle bir etmek için köleliği.

Zaman olur, o ses çeker götürür beni,
kumldatır yüreğimde umudu...
Tanrım, tanrım o sevimli sesi,
banta da duyar yurduma

29 Temmuz 1860

Abhazya Öyküleri:

Manastır'dan Çıkan Diana

Guram ODİŞARİA

Birbirimizle Marcanişvili metro durağında karşılaştık. Merkez istasyon "Sadguri" tarafına giden durakta bekliyordu.

Önceden olduğu gibi soylu gibi güzeldi, dik ve yüksek selvi boylu, deniz gözlü, saçları omuzlarındaydı.

Önceden olduğu gibi gülümsüyordu. Önceden olduğu gibi gözleri parlıyordu. Gözlerinde gizlilik ve derinlik fark ediliyordu. Sanki bir kadın değildi, ölümsüz bir varlıktı.

Sırrını artık açıklamalıydım; ben de bir zamanlar onu çok beğeniyordum. Büyük bir mutluluk onu bekliyor diye düşünüyordu. Açık ve cömertce Tanrı ona tüm güzelliği bağışlamıştı. Onu bazen Diana'ya benzetiyordum. Bermento'nun yazar rolünü oynadığı Fransız "olağanüstü" filmini belki hatırlarsınız. Bu filmde yazar, uzun boylu, saçları omuzlarına dökülen sevimli komşu kızını seviyordu. Sevdiği komşu kızına yazar Diana adını vermişti ve kendi romanlarının kahramanı yapmıştı. Çok iyi bir filmdi.

İşte karşılaştığım bu kızı bazen o filmdeki Diana ile kıyaslardım. Bazen ise dua için gittiği manastırdan yeni çıkmış bir dindar ile kıyaslıyordum.

Bir kaç kez onu kilisede gördüm. Öyle gözleri vardı ki, sanki meleklere bakıyordu. Sık sık kiliseye giderdi.

Benden yaşça küçüktü, yedi veya sekiz yaş. Onun öğrencilik yıllarını da hatırlarım. Sohumi'de pedagoji enstitüsünü bitirdi.

Dostları ile beraber deniz kıyısında gezmeyi severdi.

Zaman geçiyordu, o ise evlenmiyordu. Oysa, kimbilir kaç kez ona ilan-ı aşk etmişlerdir. Ona delice âşık olan bir kaç genç tanırdım.

Bu kadında nasıl bir ilahi güç vardı bilemiyorum. Belki de kraliçelere özgü bir güç vardı. Sohumi'de ortalığı karıştıran en yaramaz gençlerin yanından geçerken onlar bile ona laf atmaya cesaret edemezlerdi. Onlar hemen sesini keserdi, ona çekinerek yol verirlerdi.

Ona bakınca kadınların bazıları erkekleri yüceltirler, erkeklere güç verirler, erkekleri şövalye yapar diye sık sık düşünmüşümdür. Şu bir gerçek, bazı erkekleri böyle kadınların kötü etkiledikleri de bilinir. Her nedense bu erkekler de sinirli olurlar. Kötü bir insan haline dönüşürler.

Zaman geçiyordu, o ise evlenmiyordu, demiştim.

Herhalde o daha büyük bir aşk bekliyordu. Hayalindeki prensi bekliyordu. Belki de, hayallerinin prensinin varlığına inanıyordu

Zaman ise sanki tersini kanıtladı. Artık prenslerin kırmızı kitaptan dahi çıkarıldığını ve yalnız destanlarda kaldığını kanıtladı.

Birbirimizi gördüğümüzde sevinmiş bir halimiz vardı, birbirimize bir şekilde merhaba dedik. Sohumi'de ise yalnız uzaksı bir merhabamız söz konusu idi.

Biz göçmenler değişik insanlarız. Sohumi'de uzaktan tanıdığımız biri, başka bir yerde bizim yakın dostumuz sayılır.

Uzun süre sohbet ediyoruz.

Metro treni oldukça geç geldi.

Durakta gereğinden fazla insan var, insanlar birbirine barışmış adeta, birbirleine çarpıp duruyorlardı. Ben ters yöne İsani'ye gidiyorum. Fakat benim şimdi onu yolcu ettiğim söylenebilir.

Artık durağın kenarında duruyoruz ve sohbete devam ediyoruz. Sıcak bir hava. Ağır bir havada nefes almakta zorluk çekiyoruz.

Tren tünelden gürültü ile çıktı. Yolcuları ikaz ediyorlar, acele etmeyin diye. Benim alışkanlıklarım Tbilisi'de de devam ediyor. Her yerde reklamlara dikkat ediyorum. Tren numarası 19. Rakamlar çoğu kez bana çok şey ifade eder. 19 rakamı benim için iyidir.

Vagonun kapısı açılıyor. Vagona binecek yolcuların yol vermemesi nedeni ile vagondan inen yolcular zar zor iniyor.

Burnumuza vagon kapısından metroya özgü bir ağır koku vuruyor.

Yolcular dolu vagona birbirlerini ite kaka giriyorlar.

O da vagona giriyor ve bana gülümsüyor. Gözleri ile bana işaret veriyor, görüyorsun değil mi ne günlere düştüm, başka çıkar bir yolum yok.

Kapılar kapanıyor el sallıyorum. Hoşça kal görüşene dek. Diana.

O kadının burda metroda işi ne? Şimdi o Sohumi'de deniz kıyısında gezmeli. Onun dışında, deniz kıyısının şimdi kendisine benzemediğine inanıyorum. Manastırdan çıkan Diana'nın olmayışı denizin bir eksikliğidir.

Son vagonun kırmızı lambası kralın kızını kaçıran deniz canavarının dehşet saçan gözü gibi tünelde kayboldu.

Onun bakışını ve gülüşünü bugün neden beğenmedim? Neden neden?

Bugün onu çok değişik gördüm. Gereğinden fazla açık yürekli mi desem, çekingen mi desem, nasıl yazsam bilemiyorum. Sanki bir şeyi saklamak istiyor, fakat her şey gözlerinin önünde oluyor, her şey ortada.

Belki de yoruldu beklemekten, belki de artık prensler gerçekten yoktur diye düşünmüştür. Her şeyden elimi çektim diyordu belki de. Eski bakışlar, eskisi gibi kaldı, gülücükler eskisi gibi kaldı, fakat o yürüyüş stili? Sanki porno filmlerindeki kadınların yürüyüşüne benziyordu.

Bu bir gerçekse bence çok yazık.

Ulu tanrım izin verme!

Eğer bu bir gerçekse biz Sohumi'ye dönemeyiz, bu kadın da Sohumi'nin ayrılmaz parçasıdır ne de olsa Eğer o...

Bu son günlerde şüpheci oldum iyice. Kendi kendime fırça attım; göz ile kaş arasında yaşlanıyorsun, artık senin duyguların duyumların da işe yaramaz... Şimdi eve git bu şüphelerini kimseye söyleme.

Kendi kendime söz geçiriyorum ve evime gidiyorum.

Gürcüce'den çeviren: Ali ALTUN

Kolay Okunan Resim

Ayşe COŞKUN

Pirosmani'nin (Niko Pirosmanaşvili) resimleri gerçekten kolaylıkla okunan resimler. Öykülerini kolaylıkla ve herhangi bir düşünsel illüzyona başvurmadan kendileri gibi verebilmek becerisi Pirosmani'nin resimlerini diğer örneklerden ayırıyor. Batı sanatına çok yabancı olan bu yalınlık Gürcü ressamların birçoğunda da etkisini gösteriyor. Yine diğer Gürcü ressamlarla büyük ortaklık gösteren bir özelliği, portrelerindeki gizli idealizasyonu. Bu durumun en güzel örneği olarak "Çiçekli Kadın" resmi gösterilebilir. Beyazlar içindeki kadın resmin neredeyse tamamını kaplıyor. Resimde kadının bilezikleri, ayakkabıları, mavi gökyüzünde uçuşan kuşlar ve yerde yer alan sarı yaprak renk açısından büyük bir denge oluşturuyor. zemin, tüm resmin belki de dörtte birini kaplıyor olmasına rağmen zemindeki yeşillik büyük bir özenle verilmiş. Resimdeki figürün bu oranda verilmiş olması kadına bir kutsallık kazandırmış gibi.

Diğer resimlerinde de anatomik kurgu üzerinde yoğunlaşmak yerine ilişkileri doğal bir hava içinde verebilme gayretini görüyoruz.

Pirosmani'nin resimlerinde, bir sanat gayesi olmadığından olsa gerek hiçbir yapmacıklık ya da özenti olmadığını farkediyoruz. Bu sanatçının yaşam öyküsünü bilenler için bu çok da garip bir şey değil. Ressam Niko Pirosmani, resimlerini sanat eseri olsunlar diye değil, karnını doyurabilmek için yapıyordu ve bence resimlerde hissedilen rahatça okunabilirlik dediğimiz şey bununla ilgili. Resimler gösterişten uzak, yalın ve doku-naklılar..

İlk zaman kompozisyonlarında sanatçının ailesi üzerine yaptığı resimler ağırlıkta. Bu resimlerde büyük bir huzur ve dinginlik egemen. Kompozisyonlar karmaşadan uzak ve kişiler arası sıcak iletişimi anlatmaya yönelik. Daha sonraları yaptığı resimlerinde bu iyimser havanın az da olsa dağıldığını görüyoruz.

Yalın bir gerçeklik içinde anlattığı gündelik yaşam görüntüleri ve hayvan kompozisyonlarında olanı anlatmak, olanın içine bir gizem katmaya çalışmaktan çok daha öncelikli.

Sanatçının resimlediği natürmortlar, beni resimler içinde en çok çeken parçalar oldu. Bu resimlerde renk uyumu ve dengenin bir bilgi sonucu değil ressamın göz algılayışından geldiğini bilmek de ayrı bir şaşkınlık veriyor resimlere..

Dönemin çok önemli bu Gürcü ressamının yeni kuşaklar üzerinde hâlâ etkisini sürdürdüğünü ve ressamın çalışmalarıyla çok farklı bir gerçeklik anlayışı yarattığını görüyoruz. Pirosmani dersler vererek değil, resimleriyle iletiyor bilgilerini yeni kuşak öğrencilerine...

www.savsat.com

Erdal KÜÇÜK (TSİVNARİDZE)
chveneburi@chveneburi.net

"Tüm Şavşatlı ve Artvinli hemşehrilerimizi sitemize destek olmaya çağırıyoruz. Türkülerimiz, manilerimiz... Nerde Suloban fıkraları, nerde rom rom hikayeleri... nerde cin peri masalları." diye ziyaretçilerine; hemşehrilerine seslenmektedir. Bu çağrı maddi ve manevi olup; bilgi ve belgelerin materyallerin paylaşımı yönünde de çağrıya şöyle devam etmektedir.

"Şavşat ve Şavşatlıları ifade edip kendimizle ve tüm insanlarla paylaşacak döküman, bilgi, görsel malzeme vb. sizlerden bekliyoruz. Aslında Savsat. Com'u video, mp3 arşivi ile ve her konuda tatmin edici bir arşiv, bir haber ve günceli yansıtan site yapmak istiyoruz. Dün ve yarın arasında, bugün köprüsü olmasını istiyoruz. Bunun bir tek yolu var. Katılım.

Katılın. Sahip çıkın. Kendimizi ifade edip, aktarıp, paylaşalım. Şavşat'a ve sorunlarına, insanımıza ve sorunlarımıza sahip çıkalım..."

www.savsat.com Şavşat'ı ve Şavşatlıları tanıtma amacında olan bir site. Uzun bir süreden beri yayında olan site hemşehrilerine daha iyi bir site sunmak için zaman zaman sitesini güncellemekte ve yeni kişiler sitesine katmaya devam etmektedir.

Hemşehrilerin sesini ve mesajlarını ana sayfasına taşıyarak, ziyaretçilerden seçilmiş mesajlarına yer vermekte. Bunun yanında Doç. Dr. Fahamettin BAŞAR'ın Artvin Tarihi yazısı ana sayfada yerini almış.

Yok yok diye tabir edebileceğimiz bir site olan www.savsat.com'un içeriğini oluşturan bölümlere göz atacak olursak ana başlıkları şöyle sıralamak mümkün.

Şavşat Tarihi:

Şavşat tarihi ile ilgili bilimsel çalışma, araştırma vb. bilgiler yer vermek amacında açıldığını ziyaretçilerine duyurmakta. Bu bölümde Artvin'in kısa kronolojik tarihini de görmek mümkün.

İlçe Merkezi ve Köyleri:

Bu bölümde İlçe merkezi ve köyler hakkında bilgiler ve ziyaretçilerin gönderdiği köy fotoğraflarına yer vermekte. Köy isimleri; bağlı bulundukları merkez bilgileri yanında eski Gürcüce isimleri de beraberinde vermektedir.

Toplumsal-ekonomik yapı;

Bu bölümde Ekonomist Kenan Öztürk'ün yörenin ekonomik yapısını her yönü ile ele alan bilimsel makaleler yer almakta.

Coğrafya, Turistik yerler, ulaşım ve harita;

Bu bölüm de coğrafi özellikleri aktaran bilgi ve araştırmaların yer verilmesi amacında açılmış bir bölüm.

Kültür ve Sanat

İşte sitenin en önemli ve en geniş içerikli bir köşesi daha bu bölümde her türlü Kültür-Sanat etkinlikleri, haberler, kurumlar hk. bilgiler, eleştiri, proje ve araştırma nitelikli yazılar.

"Yöremize ait fıkra, masal, destan, mani, şiir, türkü sözü, atasözü vb kültürel ve sanatsal içerikli yazılar, Folklor (halk oyunları ve yöresel giyim kuşam, günlük yaşamda kullanılan araç-gereçlere ilişkin) görsel ve yazılı belgeler, yine folklorik öğelere ilişkin video-dia ve mp3 gibi müzik biçiminde görsel ve işitsel veriler. Şavşat mutfağı ile ilgili bilgiler" diye özetliyor bu bölümü site. Mutlaka ziyaret edilecek bir bölüm niteliğini taşıyor.

Dernekler ve vakıflar, sivil toplum kuruluşları;

Bu bölümde Şavşat ve Şavşat dışında Şavşatlıların kurduğu tüm sivil toplum kurum ve kuruluşların (demek, vakıf, odalar vb) tanıtıldığı; adres telefonların yer aldığı köşe aynı zamanda, organizasyon, amaç ve etkinlikler tanıtılmakta.

Spor, spor kulüpleri ve yöresel sporlar;

Şavşat ve Şavşat dışında Şavşatlıların kurduğu spor organizasyon ve kurumlarının etkinliklerini tanıtmayı amaçlayan bir bölüm.

Resim Galerisi;

Özellikle ziyaret edilecek bir bölüm daha. Şavşu ve Şavşat insanını konu alan bütün resimleri bulmak mümkün. Ziyaretçilerin gönderdiği birbirinden güzel yöre resimlerini görmeden geçilmemesi gereken bir köşe.

Mesaj Tahtası;

Bu bölümde ziyaretçilerin yazdığı mesajları bulmak mümkün.

Webler;

Bu bölümde ise hemşehrilerin kişisel ve ticari sitelerin linklerine yer vermekte.

Tartışma Grupları;

Katılımcıların belirleyeceği konuları içeren özel yazışma gruplarının organize edilmesi, tartışmaların ve sonuçlarının yayınlanması için açılan bir bölüm.

Sohbet (Chat)

Bu bölümde online sohbet odası veya odaları bulunacaktır.

Gürcüstan'a Dost Ziyareti

Miheil GELİAŞVİLİ

İzmitli Gürcüler tarafından Gürcüce Basılıp Mtsheta'lı Gürcülere Gönderilen Lomisi Gazetesi

Cigaura Köyü Okulu Ziyaret Edildi

İzmitli Gürcü dostalarımız, Ender Salmankurt (İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Yöneticisi) Gürcüstan-Türkiye Dostluk ve Dayanışma Dernek başkanı Miheil Geliaşvili, Mtsheta Vali Yardımcısı Anzor Suliavuri'nin davetleri üzerine Mtsheta Festivalinde (Mtshetoba) bulundular.

Misafirler Mtsheta bölgesindeki Bsmendi Cigaura köyünü ziyaret ettiler ve bölgedeki okullara çeşitli yardımlarda bulundular. İzmitli misafirler Mtshetoba festivalinde dağıtılmak üzere 3000 adet Lomisi gazetesini Türkiye'de bastırıp dağıttılar. Mtsheta bölgesi Milli Eğitim Müdürü Uşangi Harşiladze ile görüşüldü. Mtsheta Müzik/Sanat Okulu Müdürü Dodo Mamagaşvili misafirler için konser verdirdi. Misafirler Mtsheta Halk Bayramına katıldılar.

Gürcüstan Parlamentosu üyesi Zurab Kapianidze ile iki ülke arasındaki kültür ve sanat birliği hakkında görüşüldü. Bunun yanı sıra Gürcü yazarlar Revaz Mişveladze, Mamukelaşvili, Valerian Mamukelaşvili, Naro Kalheti ve Alexandre Didebaşvili ile de görüşüldü. Rustavi şehrinde yazar Murad Çolokava ziyaret edildi. Kendileri Rustavi ile İzmit'in kardeş şehir olmasını talep etti ve bunun üzerine çalışmalara başlanıldı.

Şair Laşa Gaharia'nın Tbilisi Cumhuriyet Üniversitesi'nde kutlanan jubilesine katıldık.

Türkiye Cumhuriyeti Tbilisi Büyükelçisi Fatma Dicle Kopuz ziyaret edildi. Görüşmede Mikail Geliaşvili ve Ender Salmankurt; iki ülke halkı arasındaki kültür, sanat ve iş konularına ait projelerinde kendilerinden destek aldılar. Söz konusu ziyaret Büyükelçi tarafından çok olumlu karşılandı.

Türkiye'ye dönüşümüzden sonra Mtsheta Vali Yardımcısı Anzor Suliavuri İzmit'e davet edildi ve kendileri Şubat ayı içerisinde beş günlük İzmit-Kocaeli ziyaretinde bulundular. Bu ziyaret sırasında Gürcü dernekleri, Büyükşehir Belediye Başkanı, Ticaret Odası, Ziraat Odası ve Gölcük'teki Gürcü köylerini ziyaret ettiler.

Tbilisi'de Türkiye Büyükelçisi Fatma Dicle Kopuz Ziyaret Edildi

Gürcü Yazarlarla Ayaküstü Sohbet Edildi

Gürcüstan'ın Sağlık Sistemi

Çalışma, Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın Yapısı:

Gürcüstan'da, çalışma, sağlık ve sosyal koruma sistemi üç yönetim seviyesini baltalamaktadır: merkezi, bölgesel ve belediye.

Merkezi düzeyde en yüksek düzenleyici kurum, başkanlığını Gürcüstan Cumhurbaşkanının yaptığı, Devlet Sosyal Prosesleri Düzenleme Komisyonu'dur. Kanuni hükümler ve ayrıca programların onaylanması ile bütçe Gürcüstan Parlamentosu tarafından gerçekleştirilmektedir.

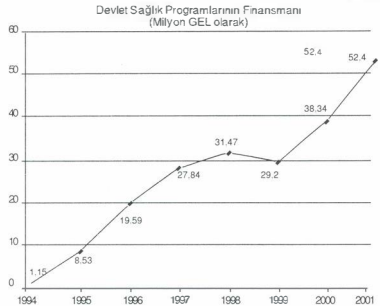

İcra kurulu, Çalışma, Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı (MOLHSA) ile benzeri göze çarpan ve iç yapılarla (örn. Ulusal Sağlık Yönetimi Merkezi, Hastalık Kontrolü Ulusal Merkezi, Hijyen Enstitüsü vb.) ve Devlet Tıp Sigorta Şirketidir (SMIC). Ayrıca diğer bazı bakanlıkların da departmantal sağlık hizmetleri için paralel sistemleri mevcuttur.

Bölgesel düzeyde Bakanlık, Çalışma, Sağlık ve Sosyal İşler Bölge Departmanları vasıtasıyla yönetimi gerçekleştirmektedir.

Belediye düzeyinde yönetim, HC (Hastane, Poliklinik vb.) sağlayanlarla sözleşmeli ilişkide olan benzeri belediye hizmetlerince sağlanmaktadır. Halk Sağlığı Merkezleri Belediye düzeyinde asıl yönetim araçlarıdır. Ayrıca, bu düzeyde Saniter-Hijyenik Normlar ve Kurallara ilişkin Devlet Gözetim Denetimleri (ISSSHNR) mevcuttur. SMIC, Bölge üyeleri vasıtasıyla HC sağlayıcılarıyla sözleşme ilişkilerini ve yönetim faaliyetlerini yürütmektedir.

Aynı yönetim yapısı, İşçi, İstihdam ve Sosyal Kürenin diğer yönlerini düzenleyen MOLHSA'nın departmanlarında mevcuttur. Diğer bakanlıklar, benzer hizmetlerle departmantal HC ağının kurumlarını düzenlemektedir.

MOLHSA, Merkezi Teşkilatın Yapısal Altbölümlerinden meydana gelmektedir.

MOLHSA'nın alt birimlerinde Devlet Alt-departmantal Kurumlar yer almaktadır.

Kamu Hukukunun diğer Tüzel Kişileri MOLHSA'nın İdaresi altındadır. Ayrıca, MOLHSA'nın Bölgesel (Yerel) Ajansları da mevcuttur.

Sosyal Küre Devlet Programları
1- Sağlık Programları

Devlet tarafından açıklanan sosyal sorumluluklar ile reel finansal kapasiteleri arasındaki dengeyi başarmak, ülkenin ekonomik gelişimi için şu anda hayati önem taşımaktadır. Son yılların tecrübesi temeline dayanarak, söyleyebiliriz ki, mevcut dengesizlik, bu alanda gerçekleştirilen reformlarla sosyal sistemin değer kaybetmesine neden olmuştur;

Bu nedenle, en önemli ön koşullardan biri de öncelikleri belirlemektir. Buna uygun olarak, temel öncelikler aşağıdaki gibidir:

➤ Koruyucu faaliyetler;

Gürcüstan'daki Sağlık Bakımı Kaynakları ve Kullanımının Avrupa Ortalamaları ile Karşılaştırılması

	Gürcüstan (2000)	Avrupa (1998)
1000 nüfusa düşen hastane yatağı	5.695	6.120
1000 nüfus başına düşen doktor	4.872	3.434
100 kişi başına hastaneye giriş	5.4	18.7
Hastanede ortalama kalış günü	10.6	12.7
Sağlık bakımı harcaması	0.6[a]	6.0

➤ Maliyet etkin temel sağlık modelinin gelişimini kolaylaştıran programlar;
➤ Maternite ve çocuk sağlığı gelişimi,
➤ Korunmasız kişilere sağlık hizmeti sağlanması;
➤ Uyuşturucu replasman (yerine koyma) tedavisinin sağlanması.

Bunun yanında, morbidite istatistik verisi ve sağlık hizmeti faaliyetlerinin etkinliğini değerlendiren klasik göstergeler kullanılmıştır, bunlar:

➤ Morbidite ve mortalitenin ortak nedenleri;
➤ Optimal genel nüfus
➤ Sağlık hizmetine optimal ulaşılabilirlik;
➤ Sağlık hizmeti kalitesi;
➤ Faaliyetlerin maliyet etkinliği;

2001 Sağlık hizmeti programları, asıl olarak, devlet tarafından bu amaçla tahsis edilen para miktarı ile bir vakanın reel maliyeti arasında olan boşluğu doldurmaya yönlendirilecektir. Böyle bir yaklaşım programların etkinliğini ve sağlık kalitesini bir yandan arttırırken, bir yandan da sektördeki yasadışı gelirlerin hacmini azaltmaktadır.

Halk Sağlığı Programları

Koruyucu faaliyetlerin yüksek tıbbi ve ekonomik etkinliği halk sağlığını en önemli öncelikli duruma getirmektedir. Koruyucu tıbbın gelişimi ve erişimi ile morbidite yapısındaki iyi epidemiyolojik durumu devam ettirmeyi kolaylaştıracak güçlü bir temel sağlık hizmeti ağının kurulmasını amaçlamaktadır.

Zorunlu Tıp Sigortası Devlet Programları

Bu programın gelişimi, gerçekleştirilmesi sadece Evrensel Devlet Sigorta Sistemi şartlarıyla olası olan halk için sağlıkta eşitliğin sağlanmasını getirmektedir. Şu anda, saha yeniden yönlendirilmesinin sonucu olarak, sistemin kurumsal düzenlenmesi tamamlanmış, tıbbi hizmetlerin büyük bir bölümü sigorta prensiplerine kaydırılmıştır.

II. Sosyal Koruma Programları

Gürcüstan'ın tadillerle ilgili İş Kanununu nizamnemesinde seksiyon (bölüm)3'e, Gürcüstan'ın, Haziran 9 Kanunu'nun 80.

Gürcüstan ve DSÖ Avrupa Bölgesi Konulu Temel Veriler

		Gürcüstan (2000)	Avrupa (1998)
Nüfus (Milyon)		5.1	
Nüfusun Yaşı	0-14 yıl%	20.4	20.1
	15-64 yıl	66.3	66.3
	≥ 65 yıl	13.3	13.3
Alanı km²		69 700	
Km² başına düşen nüfus yoğunluğu		73.2	31
Şehir nüfusu (%)		57.7	72.7
1000 nüfusa düşen doğum		11.5	11.11
1000 nüfusa düşen ölüm		9.9	10.94
1000 nüfusa düşen büyüme oranı		1.6	0.17
ABŞ cinsinden kişi başına düşen gayri safi milli hasıla		3353*	12.500
Satınalma gücü pariteti			

maddesine şu aşağıdaki şu husus eklenmiştir: "Dağlık bölgelerde yaşayan halka toplam miktarın %50'sinin eklenmesi bildirilmiştir" Fon uzmanlarının değerlendirmesiyle, bu kanunun gereklerine göre belirtilen kanunun gerekleri kapsamındaki emeklilerin sayısı hesaplanmıştır. Ek bir 181.4 bin Lari posta hizmeti için gerekecektir.

III. Özürlülere Destek İçin Devlet Programları

Toplumun en önemli bileşenlerinden birisi, toplumun en kırılgan kısmının -özürlü halk toplumun tam- donanım (değerli) üyeleriymiş gibi gelişimi için enstitülerin mevcudiyetidir. Benzeri şekilde, onların tıbbi bakım ve sosyal rehabilitasyonla özürlü halk devlet programları, Devletin sosyal sorumluluğunun en önemli kısmını oluşturmaktadır.

Sunulan planın ilk versiyonu, özürlü halkın rehabilitasyonunun her iki bileşenini içermektedir, ancak, ikinci versiyon minimal volümle (hacim) temsil edilmektedir.

IV. Sosyal Korumanın Teşviki İçin Devlet Programları ve İşsizlerin İstihdamı

Bu program, minimal düzeyde iş (emek) koruması ve istihdam alanında devlet sosyal politikasının hedef ve amaçlarının uygulamasını temin etmektedir. Finansman, temel olarak aktif istihdam programları için öngörülmektedir (geçici istihdam hızlandırma programı). Ortaya konan amaçlarına gerçekleştirilmesine yönelik reel finansal ihtiyaçlar planlanandan daha yüksektir, fakat, oldukça yüksek orandaki mevcut vergilendirme şartlarında fonların mobilizasyonunun planlanmasının gerçek dışı olduğu gözönüne alınmalıdır.

* Sağlık Eski Bakanı Osman Durmuş'un 8-13 Nisan 2002 tarihleri arası Gürcüstan'ı ziyareti nedeniyle T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan raporlardan alınmıştır

SÖZLÜK

(Geçen sayıdan devam)

ლექსიკონი

LAZCA (ლაზური)	MEGRELCE (მეგრული)	GÜRCÜCE (ქართული)	TÜRKÇE (თურქული)
ლაზური	**მეგრული**	**ქორთული**	**თურქული**
ნოდერი	ნოდი	ნადი	**imece**
ნოთქვამე	ნოთქვამე, ნარაგადუ	ნათქვამი	**dediği**
ნოკანჩხულე	ნაკვაჩხირი	მუგუზალი	**ökeü,**
ნომსქუნ	ოსქვანს,შვენს	უხდება,შვენის	**yakışıyor**
ნოლა	ქალაქი	ქალაქი	**şehir**
ნოშქერი	ნოშქვერი	ნახშირი	**kömür**
ნოცხამს, ნოცხაფს	ასისხენს	ასესხებს	**(ona) ödünç veriyor**
ნუგამს, ნუნგაფს	გუ(ნ)	ჰგავს	**benzeyor**
ნუკუნუნკუ	ნუკუ	ნიკაპი,ყბა პირისახე	**çene**
ნუმჩინამს, ნუმჩინომს, ნუმჩინაფს	უჩინანს	უთვლის	**haber veriyor, tembih ediyor**
ნუნკაპუნ	გირუღე (ნ) მისხაპუნს	მირბის	**koşuyor**
ნუსა,ნისა	ნოსა,ნისა	რძალი	**gelin**
ნუშველს	ოხვარუ(ნ)	ეხმარება ეშველება.	**(ona)yardım ediyor**
ნუხონდუნ	ითმინენს	უძლებს, ითმენს	**tahammül ediyor**

(Devam edecek)

Bulbulis Yubile - 10

(Geçen sayıdan devam)

ქედანი ვეღარა ჰშორდებოდა ბულბულს, თავს ყველებოდა ისე, რომ ვაუწუდა სხვა ფრინველებს მოთმინება: იერიალა ათიათასმა ფრთამ, ათასნაირი ყვარისამ და შეძოურტება ბულბულს კარშეძო.

ეხვეოდნენ, ჰკოცნიდნენ, ისე შეაწუხეს საბრალო, რომ კინაღამ ამ გაზიდულობაში არ შეძოაბრდღვნეს ტანზე რაც ბეშბული ჰქონდა. აღარ აცლიდნენ ერთი ძეორეს ლაპარაკს. ზოგი აქებდა, სხვა ბოდიშს იხდიდა, შესამე ჯურისანი მადლობას უხდიდნენ. მაგალითად, ბულბულს ხოხობი დედას ეძახდა:

— შენ დედა ხარ ჩემი, დედაზე მეტი, რადგან დედას ძალი მოერევა, წაართმევს თავსა, — ეუბნებოდა ხოხობი ბულბულს, — და შენ კი დაძე მიგალობ იავნანას, როცა შენი კალობა შეხძიხ, საძოთხეში მგონია თავი.

კაკბები და ხოხბები სთხოვდნენ: ზაფხულობით მთაში გვეწვიე, უსათუოდ თან წაგიეყვანთ რადგან აქ ცხელა და იქ გრილა, თანაც შშვენიერი ჰაერი არისო. დიდხანს უნდა რჩებოდე ჩვენთან, შენ კი ძოგვეჩვენები და ძაშინათვე თავს დაგვანებებო.

ჩხიკვი ბევრხა ცდილობდა და ბევრსა ჩხაოდა: ჯერით იყოს ლაპარაკიო, მაგრამ ამას ყურს არავინ უგდებდა!

არწივის ამალიდან დაეთხოვათ ყვავი და ჭერა. გაიოედევნათ და იხინიც უვნებელ ფრინველთა გუნდში ტრიალებდნენ.

ჩხიკვი იმდენს ბულბულზე არა ლაპარაკობდა, რამდენსაც ამათზე.

— ბატონებო და ქალბატონებო, — იმახდა ჩხიკვი, — სმენა იყოს და გაგონება: ჩვენ ყველანი მართალია ბულბულს ვაქებთ, მაგრამ გარდა ბულბულისა აქ სხვა მგალობლებიც გახლავანთ; კრუნჩ ახილეთ თვალები და

(Devam edecek)

HABERLER

Teşekkür

Dergimizin bu sayısının çıkması için bizleri arayarak 1.000.000.000- (Birmilyar) TL. bağışta bulunan Maçaheli'li Bilgin Sarı'ya gösterdiği duyarlılık için teşekkür ederiz.

Ölüm

Dergimiz baskıda olduğu sırada Hayri Hayrioğlu'nu yitirdiğimizi haber aldık. 23 Nisan 2003'te İnegöl'de vefat eden Hayri Hayrioğlu 24 Nisan'da toprağa verildi. Ailesine, arkadaşlarına, dergimiz camiasına ve bütün Çveneburi'lere başsağlığı diliyoruz.

Gürcüce Sevgimiz Dolgun Dil
Bu Nino TEVZADZE Hanım'ın
Gürcü Resimleri
Nino PERADZE & Ia GIGOŞVİLİ
Resim Sergisi
Ankara Milas Hilton Bora Sergi Salonu
1 - 30 Mart 2003
Her gün 09.00 - 17.00 arası
Kokteyl : 1 Mart 2003, 16.00

Gürcü Ressamları Sergisi

Türk-Gürcü Eğitim ve Kültür Vakfı ve T.C. Milli Savunma Bakanlığı katkıları ile düzenlenen Nino Peradze ve Ia Gigoşvili'nin ortak resim sergisi Harbiye Askeri Müze'de 01 Mart 2003 tarihinde açıldı. Açılışa askeri ve sivil erkânın yanısıra Türkiye'li birçok gürcü de katılış olup, açılış sırasında Bayar Şahin ve "Mşvidobis Megobrebi-Barışın Dostları" adlı müzik grubu Gürcüce türküler söyledi. 10 gün açık kalan sergide iki sanatçının toplam 80 adet çalışmasının tamamına yakını satılmış oldu.

GF Sanatevi'nde Bahar Karması

Gf Sanatevi bahara; izleyicilerinin de aşina olduğu iki Gürcü ressamın resimleriyle "merhaba" diyor.

Amiran Danibegaşvili ve Temuri Paplaşvili'nin resimleri, galeride her sergelendiklerinde büyük ilgi görüyorlar. Galeride yakın zamana kadar İclal Erentürk, Musa Aktaş ve Yiğit Yazıcı'ya ait olan resimlerle oluşturulan bir karma sergi vardı ve bu da izleyicilerin yoğun ilgisini çekti.

Amiran ve Temuri: Türkiye'de yeni yeni tanınmaya başlayan Gürcü resim ekolünün önemli iki temsilcisi. Ressamların resimleri gerek koleksiyonerlerin gerek resmi beğenen herkesin ilgisini kazanıyor. Galeri ziyaretçileri içinde çok çeşitli insanlar oluyor. Bazen lise öğrencileri, bazen alışverişe çıkmış bir gurup arkadaş. Hepsini ortak bir postada buluşturan ise bu resimleri beğeniyor olmaları, sebebi ne olursa olsun.

Sergi 1 Nisan tarihinde başlayacak ve ay sonuna kadar sürecektir. Galeri 10.30-19.30 saatleri arasında açıktır. Galeride aynı zamanda daimi sergi kapsamında Azeri ressam Gudret Gurbanı Derzili'nin resimleri de görülebilir.

Gf Sanatevi
Moda Cad. Sarraf Ali Sk.
No:1 1/1 Kadıköy-İstanbul Tel: (0216) 418 62 83
Fax: (0216) 346 14 08
e-mail: gfsanatevi@gfsanatevi.com

Gürcüce "Kur'an-ı Kerim Meali" Çalışmaları Başladı

Müslüman Gürcüler için ilk kez **"Kur'an-ı Kerim Meali"** hazırlanıyor. 1992 yılından bu yana, yaklaşık 30 ayrı dini kitabı toplam 1 milyon adedin üzerinde yayınlayarak, Gürcüstan Müslümanlarına dağıtımını sağlayan gönüllüler, bu sefer **Gürcüce Kur'an-ı Kerim Meali** çalışmalarını başlattı. İstanbul Fatih'teki, **Yanyalı Mustafa İsmet Efendi Camii ve Müştemilatını Koruma Eserlerini Araştırma ve Yaşatma Derneği** tarafından koordine edilen Gürcüce meal çalışmasının iki yılı içerisinde tamamlanması bekleniyor.

Gürcü asıllı Türk ilahiyatçıların yanısıra, yaklaşık 14 yıldır Türkiye'ye getirilerek İstanbul'da yetiştirilen genç Gürcü ilahiyatçılar ile tamamı akademisyen Arap ve Gürcü dilleri uzmanlarından oluşturulan bir komisyonun iki aydır Gürcüce meal üzerinde çalıştığı bildirildi.

Konuyla ilgili bilgi veren Dernek Başkanı **İsmail Ekrem Ergüney**, Kur'an-ı Kerim'in Arapça'dan Gürcüce'ye tercümesinin, mümkün olduğu kadar kısa bir zaman içerisinde tamamlanacağını bildirdi. Hususi İslami terimlerin Gürcü dilinde ifade edilmesinde ciddi zorluklar bulunduğunu belirten **Ergüney, "Hangi dilden olursa olsun, esasen tercüme zor ve hassas bir iştir. Hele hele, Kur'an-ı Kerim gibi fevkalade önemli bir kitabın, özel İslami terimlerin yeterince ifade edilemediği Gürcü diline çevrilmesinde karşılaşılacak zorlukların farkındayız. 12 yıllık Gürcüce dini kitap yayını tecrübemizle, arkadaşlarımızla artık bir Meal çalışması yapabilecek seviyeye geldiğimizi düşündük."** dedi.

Bir kısmı Gürcüstan'da bir kısmı Türkiye'de olmak üzere, iki ayrı grup halinde çalışmakta

olan Komisyonun, çalışmalarını bir yıl içerisinde tamamlayacağını ümid ettiklerini kaydeden **İ. Ekrem Ergüney, "Gürcüstan'da, Acara Müftüsü Mahmut Kamaşidze'nin başkanlığında, Sabık Müftü Nurcivan Abaşidze Gürcüstan Gençliğe Yardım Vakfı Başkanı Adem Şantadze, Gürcü ilahiyatçılar, Kemal Tsetshladze, Arap dili uzmanları Cemal Nakaşidze ve Zebur Şantadze, Gürcü dili uzmanları Temuraz Koçalidze ve Mecid Allahverdov bir Filolog Dilbilimci'den meydana gelen grup önümüzdeki günlerde Amme Cüzü'nün tercümesini tamamlayarak, redaksiyon için İstanbul'a göndereceklerdir.."** şeklinde konuştu.

Gürcüce Meal'in redaksiyon ve dini açıdan denetimini, İstanbul'da **Hamdi Arslan, Av. Haydar Zengin ve İbrahim Subaşı,** İlim Yayma Cemiyeti Genel Müdürü **İsrafil Kışla** ve Prof.Dr.Süleyman Uludağ gibi, birçoğu Gürcü asıllı olan İlahiyatçı Türk bilim adamlarının yapacaklarını ifade eden Dernek sözcüsü **M.Yunus Kaya** ise, şu bilgileri verdi: **"Mümkün olan azami hassasiyetle ve büyük bir titizlikle hazırlanmakta olan Gürcüce Kur'an-ı Kerim Meali, son derece kaliteli bir şekilde basılarak, Gürcüstan Müslümanlarına ücretsiz olarak dağıtımı sağlanacaktır. Tamamen hayırsever kişi ve kuruluşların maddi destekleri ile yürütülmekte olan bu çalışma, ihlaslı her müslümana açıktır".**

Bugüne kadar, biri 1905 yılında Tbilisi Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyeleri tarafından tamamen akademik amaçla hazırlanan ve bugün artık baskısı bulunmayan **"Muhammed'in Kuranı"**, diğeri İstanbul Şişli'deki Katolik Gürcü Kilisesi tarafından 1906'da bastırılan **"Kurani"** olmak üzere, sadece iki Kur'an-ı Kerim tercümesi yapıldığını ifade eden **M. Yunus Kaya, "Ancak, biri üniversitenin akademik amaçları, diğeri ise Kilisenin ihtiyaçları çerçevesinde hazırlanan bu Kur'an-ı kerim tercümelerinden, Müslüman Gürcü halkının yararlanması, doğal olarak mümkün olmamıştır. İlk defa Müslümanlar tarafından hazırlanmakta olan bu yeni Meal, tamamen halka yönelik bir düzeyde olacaktır ve elbette ki, ortalama eğitim almış her Gürcü istifade edebilecektir."** dedi.

M. Yunus Kaya, bu çalışmalara ilgi duyan herkesin kendilerine, internette "www.muslimgeorgia.org" adresinden, ya da 0212-631 34 99 numaralı telefon ve 0212-631 29 10 numaralı fakstan ulaşabileceklerini sözlerine ekledi.

"Bayar Şahin ve Mşvidobis Megobrebi" Konserleri

Mşvidobis Megobrebi-Barışın Dostları adı ile Bayar Şahin tarafından, Gürcüstan'lı müzisyenlerden kurulan müzik topluluğu konserlerine başladı.

Konserlerden ilki Maçaheli Vakfı adına Maçaheli Kermesi programı içerisinde 01 Şubat 2003'te Bahçelievler Belediyesi Necip Fazıl Kültür Merkezi'nde verildi. İkinci konserde yine aynı salonda 19 Mart 2003'te verildi.

Hazar ve Karadeniz Ülkelerinin Termodal ve Deniz Taşımacılığı Fuarı'nda Gürcü Standı

Uluslararası düzeyde 26-28 Şubat 2003 tarihleri arasında düzenlenen bu fuara Gürcüstan'ın Batumi kentinden bir kamu ve bir de özel kuruluş katılmıştır.

Gürcü Şiirleri Cumhuriyet Kitapta

Tanınmış Gürcü ozanlarından Titsian Tabidze'nin şiirleri Prof. Dr. Kemal Özüdoğru tarafından çevrilerek 13 Mart 2003 tarihli Cumhuriyet Kitap Eki'nde yayınlandı. Kemal Özüdoğru'nun çevirdiği ikinci şair Paolo Iaşvili'nin şiirleri yine Cumhuriyet Kitap Eki'nde 16 Nisan 2003 tarihinde yayımlandı. Yine bir başka tanınmış Gürcü ozanı, aynı zamanda Gürcü devlet adamı ve düşünürü İlia Çavçavadze'nin şiirleri de Hüseyin Uygun tarafından çevrilerek yine Cumhuriyet Kitap Eki'nin 20 Şubat 2003 tarihli sayısında yayınlandı.

Prof. Dr. Kemal Özüdoğru'nu ve Hüseyin Uygun'u yaptıkları değerli çalışmaları için tebrik ediyoruz.

7 Mart Artvin Kurtuluş Günü Kutlandı

Türkiye'de çeşitli şehirlerde mevcut ve sayıları 80'e ulaşan Artvin ve Artvin'deki diğer yöre adları ile kurulan dernek ve vakıflarda Artvin kurtuluş günleri kutlandı. Artvin türkülerinin söylendiği ve oyunlarının oynadığı bu gecelerde ayrıca Artvin'li Gürcü müzisyenler ve şarkıcılar tarafından gerek Artvin'e özgü ve gerekse Gürcüstan'dan Lazca ve Gürcüce şarkılar seslendirildi.

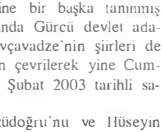

"Artvinliler Tanıtım Rehberi" Hazırlanıyor

Özel bir ajans tarafından hazırlanmaya başlanan Artvinliler Tanıtım Rehberi ve CD'si bu

yıl sonunda piyasaya verilecektir. Artvinlileri, tüm il ve ilçeleri ile ayrı ayrı tanıtacak olan rehberde yer almak istiyorsanız:

e-mail: artvin@artvinrehberi.com
web: www.artvinrehberi.com
Tel: 0216-4591315-4421619
Fax: 0216-3831073
adreslerine müracaat edebilirsiniz.

Çoruh Artık Durgun Akacak

Bir TRT üretimi olan "Çoruh Artık Durgun Akacak" belgeseli 24 mart 2003 tarihinden itibaren her cuma akşamı 20.30'da TRT-2'de gösterilmeye başlandı. Dokuz bölümden oluşan belgesel şu başlıklarla tanıtıma sunulmaktadır.

Birinci Bölüm: Çoruh Vadisi (Çoruh Nehri ve Çoruh Kanyonu)

İkinci Bölüm: Doğayı Kucaklamak (Kaçkar, Karçhal dağları Hatila vadisi ve Maçaheli yöresi)

Üçüncü Bölüm: Artvin'de Yaşamak (Çoruh nehri kenarı ve Karçal dağları eteklerindeki yaşam)

Dördüncü Bölüm: Dünden Bugüne (1877'den beri göçler, Gürcü kilise, köprü ve kaleleri)

Beşinci Bölüm: Atabarı (Artvin'deki kültürel değerler, Kafkas şenlikleri, boğa güreşleri vs)

Altıncı Bölüm: Baraj (Artvin ilinde yapılan ve yapımı süren barajlar)

Yedinci Bölüm: Suyla Giden: (Baraj altında kalacak kanyon, köyler, tarihi eserler, zeytin ve pirinç kültürü)

Sekizinci Bölüm: Yusufeli (Barajın yok edileceği ilçe ve kültürü)

Dokuzuncu Bölüm: Yarınlar (Barajlardan sonra ne olacak, yeni projeler).

Çağdaş Türk Şiirinde Aşk, Aşklar, Mekanlar

Dergimiz yazarlarından ve çevirmenlerinden ozan Laurent Mignon'un Londra Üniversitesi'nde doktora tezi olarak verdiği çalışma kitaplaştırılarak okurlara sunuldu. Hece yayınları'nda çıkan bu çalışma için Laurent Mignon'u tebrik ediyoruz.

Livaneli Gazetesi Şubat-Mart-

Nisan 2003 sayıları çıktı.

Artvin ve Artvinlilere yönelik olarak aylık çıkmakta olan Livaneli Gazetesi yine çok ilginç yazılarla okuruna sesleniyor.

Gazeteyi edinmek için: 0543-6701067
0212-2757634 Faks: 0212-3369408

Laz Kültürü Dergisi "SİMA" Yeni Sayısı çıktı.

Türkiye'li Lazlar tarafından Sima Doğu Karadenizliler Hizmet Vakfı adına çıkarılan Sima dergisinin beşinci sayısı çıktı. Genel Yayın Yönetmenliğini Ali İhsan Aksamaz'ın yaptığı Sima dergisi'nin bu sayısında da ilginç yazılar dikkat çekiyor.

Bu sayıda:

Antik Laz Ev Aletleri

Ana dilleri yaşatmak mı, öldürmek mi?

"Lazca ve Lazlarla ilgili bazı yayınlar" bizce okumaya değer yazılar arasındadır.

Dergiyi edinmek için:
0262-3217664
0262-3322953
sima_dergi@mynet.com ile irtibata geçilebilir.

Yeni Kafkasya Gazatesi 7. sayısı çıktı

Türkiye'de yaşayan Çerkes-Çeçen-Abhaz toplulukları tarafından çıkarılan Yeni Kafkasya Gazetesi'nin bu sayısında dikkat çeken yazılar şunlardır:

Abhaz-Rus İlişkileri Güçlenecek
Bir Çeçen Annenin Gözüyle Savaş
Lazca Eğitim İstiyorum

Gazeteyi 0212-5510398 nolu telefon ve 0212-5038663 nolu fakstan edinebilirsiniz.

PostExpress Dergisi'nde Çerkez Platformu

PostExpress Dergisi'nin 2003/2-22 nolu sayısında Çerkez Platformu sözcüsü Sezai Babakuş ile yapılan söyleşi yer alıyor. Özellikle Adigece ve Abhazca dillerinde Türkiye'de eğitim verilmesi ve Türkiye'de ki Çerkes Kültürü ile ilgili yapılan söyleşi Türkiye'de yaşayan Türk kültürü dışındaki kültürler konusunda ilginç saptamalar içeriyor.

Sarp Kafkas Haber Gazetesi 176. sayısı çıktı.

Hopa'da yayınlanan Sarp Kafkas Haber Gazetesi'nin bu sayısında:

Borçka Mercek Altında

Artvin'i Projeler Şehri Yaptım

Artvin'in Makus Kaderi: Göç başlıklı yazılar dikkat çekiyor. Gazeteyi edinmek için 0466-3512021 veya 0535-6817566 numaralı telefonlardan bilgi alabilirsiniz.

Atlas Dergisinde Çerkesler-Çoruh Vadisi

Atlas Dergisi'nin Mart 2003 sayısında birbirinden ilginç iki yazı dikkati çekiyor:

Çerkesler: Kafkasya'da ki ve Türkiye'deki Çerkesleri gelenek, görenek, tarih ve dilleri ile inceleyen geniş bir yazı yer almakta

"Çoruh Vadisi Nehirsizleşme": Çoruh vadisine yapılan ve yapılacak olan barajların sağlayacağı faydasının yanında ekolojiye, tarıma, kültüre ve tarihe vereceği zararları inceleyen iyi bir araştırma yazısı. Ayrıca, yine Atlas Dergisi'nin Nisan 2003 sayısında "Dağlı Lazlar" başlığı altında Doğu Karadeniz'in dağlık kesimlerinde yaşayan Lazlar incelenmiştir. Atlas dergisini bu iki çalışma için tebrik ediyoruz.

BASINDAN

BM Gürcüstan Heyeti: Rusya Abhazya'yı İlhak Ediyor

Gürcüstan'ın Birleşmiş Milletler'deki misyonun başı Büyükelçi Revaz Adamia: "Rusya'nın Abhazya sorununda sözde sorunun barışçı yolla çözülmesi için aracılık rolünü oynadığı, diğer taraftan Abhazya'yı ilhak etmek için ise bütün oyunlarını gizli ve açık şekilde yürüttüğünü belirtmiştir.

Rusya'nın Gürcüstan'in onayı olmamasına karşın Gudauta'da yasadışı askeri üssü bulunduğunu, bu üsten gerek Abhazya'daki savaş öncesi ve savaş sonrası günümüze kadar Abhaz teröristlere silah ve mühimmat dağıttığını, Gürcüstan'ın Abhazya'da bulunan vatandaşlarına kendisine müracaat yapılmasından herkese Rus pasaportu dağıttığını ve Rus şirket ve işadamlarının Abhazya deniz kıyılarını ve turistlik yerlerin ele geçirmesinde ayrımcı yönetimde tam bir işbirliği içinde olduğunu bildirmiştir. Adamia, Rusya'nın Abhazya'yı işgal etmesinin sona erdirilmesinde BM'in aktif rol oynamısını talep etti.

Turkish Daily News 03 Şubat 2003

Gürcüstan'da ABD Anti Terör Eğitiminde Yeni Safha

Gürcüstan askeri birliklerinin anti terör eğitimi için ikinci safha başlatıldı. Dört ay sürecek bu eğitim ile Gürcü ordusunun terörizme karşı daha başarılı hale geleceği bildirildi.

Turkish Daily News 03 Şubat 2003

"Barışın Dostları" Türkçe ve Gürcüce Şarkılar Söylüyor

Türkiye'nin Gürcüstan sınırında, iki kültürün tesiriyle büyüyen Bayar Şahin, iki kültür arasındaki diyaloğu daha geniş kitlelerle paylaşmak için Türk ve Gürcü müzisyenlerden oluşan "Barışın Dostları" grubunu kurdu. 6 aydır çalışmalarını sürdüren grup, önümüzdeki günlerde sevenlerinin karşısına çıkmaya hazırlanıyor.

Zaman, 14.02.2003

Gürcüstan Abhaz Ayrımcıları Suçladı

Gürcüstan Cumhurbaşkanı Şevardnadze, haftalık yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında, Birleşmiş Milletler tarafından önerilen barış planını reddettikleri için Abhaz ayrımcıları suçladı.

Boden planı olarak ta adlandırılan bu planına göre, Abhazya Gürcüstan'ın ayrılmaz bir parçası olarak daha geniş otonoma sahip olacaktır.

Turkish Daily News 19.02.2003

Rus Üslerinin Boşaltılması Yeniden Gündemde

Gürcüstan Dışişleri Bakanlığı'ndan bir heyet, ülkedeki Rus üslerinin boşaltılmasıyla ilgili görüşmelerde bulunmak üzere bugün Moskova'ya gitti. Moskova'daki görüşmelerde Batumi ve Ahalkalaki'deki Rus üslerinin yanı sıra ülkeden ayrılarak tek yanlı bağımsızlık ilan eden Abhazya'daki Gudauta üssünün Tbilisi tarafından denetlenmesi konusu da gündeme gelecek.

OrtaDoğu Gazetesi, 22 Şubat 2003

Maçaheli Belgeseli Liman Kafe'de

Fotoğrafları Faruk Akbaş tarafından çekilen "Maçahe" isimli belgesel 26 Şubat Çarşamba akşamı saat 20.30'da Liman Kahvesi'nde gösterilecek 39'uncu Altın Portakal Film Festivali Uluslararası Kısa Film Yarışması'nda "En İyi Belgesel" ödülünü kazanan "Maçahel" izlemeye değer.

Hürriyet Trendy Eki 24.02.2003

Gürcüstan Parlamentosu ABD Anlaşmasını Onaylamadı

Aralık ayında ABD ile imzalanan askeri anlaşmayı onaylamadı. Parlamentoda sert tartışmalara yol açan anlaşma, ABD askeri personelinin ülkeye vizesiz girişi ve kısmi diplomatik dokunulmazlığa sahip olmasıyla bazı Amerikan askeri görevlilerin silah taşıyabilmesine olanak tanıyordu.

Hürriyet, 02 Mart 2003

BTC'de İlk Kazma Vuruluyor

Orta asya petrollerinin uluslararası pazarlara ulaşmasını sağlayacak ve Karadeniz ile boğazların sigortası olacak Bakü-Tbilisi-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi'nde, ilk kazma bu ay sonunda vurulacak.

Dünya, 05 Mart 2003

Gürcüstan ve Rusya Arasında Buzlar Eridi

Geçmişte Abhaz sorunu nedeniyle karşı kar-

şıya gelen Rusya ve Gürcüstan buzları eritiyor. Rusya Devlet Başkanı Putin ile görüşen Gürcüstan Cumhurbaşkanı Şevardnadze 'İlişkilerde yeni bir dönem başladı' dedi.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile 6-7 Mart tarihlerinde biraraya gelen Gürcüstan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze, görüşmelerin Gürcü-Rus ilişkilerinde yeni bir dönemi başlattığını söyledi. Soçi'de son 3 yılın en başarılı görüşmelerinin yapıldığını belirten Şevardnadze, 'Görüşmelerden kayda değer gelişme beklemiyordum, ancak çok olumlu bir hale dönüştü' dedi. Abhazya üzerinden sağlanan Rusya-Gürcüstan demiryolu ulaşımının iki ülke için de çok önemli olduğuna işaret eden Şevardnadze, 'Abhaz sorununda buz kırıldı' dedi.

Finansal Forum, Turkish Daily News 11 Mart, 2003

Türk-Gürcü Sınırında Ortak Tatbikat

İki dost ülke arasındaki sınırdan kaçakılık ve yasadışı geçişi önlemek ve askeri işbirliğini arttırmak için Türkiye-Gürcüstan sınırında ortak askeri tatbikat yapıldı. Tatbikatta Türkiye ve Gürcüstan'dan askeri ve mülki erkan katıldı.

Turkish Daily News 21.03.2003

ABD'nin Gözü Gürcü Üstlerinde

ABD ve Gürcüstan arasında, Gürcü üslerinin Amerikan birliklerince kullanılmasına ilişkin görşmeler yürütüldüğü bildirildi. Gürcüstan Savunma Bakanlığı Sözcüsü Nino Sturua, iki ülke arasında bu yönde müzakerelerin sürdüğünü belirterek, "Biz ABD'nin müttefikiyiz ve Irak savaşında onlara her tür yardımı yapacağız" dedi. Gürcü askeri uzmanlar, tümü askeri olmak üzere Tbilis'ye yakın iki havaalanı ile ülkenin batısındaki bir havaalanını ABD uçakları için kullanılması muhtemel alanlar olduğunu söyledi. Gürcüstan'ın başkenti Tbilisi Kuzey Irak'a 500, Bağdat'a ise 960 kilometre mesafede bulunuyor.

Milliyet, 26.03.2003

Cadi

4 su bardağı mısır unu, 4 su bardağı sıcak su, 1 paket kabartma tozu, 1 çorba kaşığı yoğurt ve 1 çorba kaşığı tuzu bir kaba alıp karıştırın. Karışımı mücver kıvamına gelinceye kadar yoğurmaya devam edin. Daha sonra bir fırın tepsisini yağlayın. Hamuru yağlanmış fırın tepsisinin içine yayın. Kenarlarını düzeltip, önceden ısıttığınız fırına koyun. 220 derecelik fırında 1 saat pişirin. Arada sırada bir çatal yardımıyla pişip pişmediğini kontrol edin. Daha sonra dilimleyerek servis yapın.

Not: Cadi özellikle peynir, omlet, yoğurt ve çorbanın yanında yenir.

Malzemeler:

4 su bardağı mısır unu, 4 su bardağı sıcak su, 1 paket kabartma tozu, 1 çorba kaşığı yoğurt, 1 çorba kaşığı sıvı yağ, 1 kaşık tuz.

Sabah, 28.03.2003

Murgul'da Bakır Rezervleri Tükeniyor

Artvin-Murgul'da ki bakır rezervlerinin tükenmek üzere olduğu bildirildi. İç piyasa üretiminin yaklaşık üçte biri oranındaki bölümünü karşılayan Murgul'dan, rezervlerin tükenmesi halinde Türkiye tamamen ithalatçı koruma gelecek.

Finansal Forum 31.03.2003

hüseyin binatlıbinaoğlu

zafer

iletişim ltd.

küçükayasofya mah aksakal sk. no:25 sultanahmet /istanbul

tel: (0212) 5167626 pbx fax: 02125167646 e-mail: hbbx33@mynet.com

Çoruh Plastik Ltd. Şti.

Hasan KAHYA
Çetin KAHYA
Metin KAHYA

Bağlar Mahallesi
Osmanpaşa Caddesi
Dal Sokak No. 4/2
Güneşli/İSTANBUL
Tel.: (0212) 315 27 27
655 07 20
655 07 90
Fax: (0212) 655 06 47
coruh.plastik@superonline.com
www.coruh-plastik.com

magari
TEKSTİL LTD ŞTİ.

Bayan & Çocuk
Giyiminde Öncü

Tel: 0.264.279 59 28 - 281 30 43
Uzun Çarşı 1. Geçit (Serbesler Döviz Yanı) No:3 ADAPAZARI

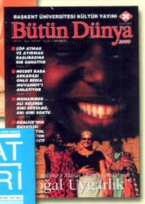

istediğiniz
dergi
kapak
fiyatıyla
adresinize
teslim

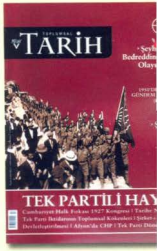

abonet

www.abonet.net
abonet@abonet.net
tel: (0212) 210 0 110
faks: (0212) 222 27 10

DEMİRKOL

ULUSLARARASI NAKLİYAT VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

KAFKASYA HATTININ EN ÜCRA KÖŞESİNE SINIRSIZ ve GARANTİLİ TAŞIMA HİZMETİ

MERKEZ :
Tevfik Fikret Caddesi
Taç İş Merkezi No: 2 Kat 1
ŞİRİNEVLER / İSTANBUL
Tel.: (0212) 441 10 67 - 68 - 69
442 20 22 - 442 29 52 - 442 28 98

ŞUBE HOPA :
Dumlupınar Cad.
PTT Arkası Gazioğlu
İş Hanı Kat 4 No: 403
HOPA / ARTVİN
Tel.: (0466) 351 21 00
351 73 80
Fax : (0466) 351 73 69